

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagsstiftning om slopande av vuxenutbildningsstödet, yrkesexamensstipendiet och alterneringsledigheten

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet upphävs samt att lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner, en lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner, lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om arbetslöshetskassor, lagen om ordnande av arbetskraftsservice, lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter samt studiestödslagen ändras. Syftet med upphävandet av lagarna är att slopa vuxenutbildningsstödet, yrkesexamensstipendiet och systemet med alterneringsledighet. Dessutom föreslås det ändringar av teknisk natur i de andra lagarna.

Syftet med propositionen är att minska de offentliga utgifterna och öka sysselsättningen.

Propositionen hänför sig till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses huvudsakligen träda i kraft den 1 augusti 2024. Lagen om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner avses träda i kraft så snart som möjligt, dock senast den 1 juni 2024. Lagen om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och lagen om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	5
1 Bakgrund och beredning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Beredning.....	5
2 Nuläge och bedömning av nuläget	6
2.1 Vuxenutbildningsstöd	6
2.1.1 Systemet med vuxenutbildningsstöd	6
2.1.2 Mottagare av vuxenutbildningsstöd.....	9
2.1.3 Vuxenutbildningsstöd och utbildningsövergångar	10
2.1.4 Vuxenutbildningsstöd och försörjning under studierna.....	14
2.1.5 Vuxenutbildningsstödet och bedömning av nuläget.....	16
2.2 Yrkesexamensstipendium	18
2.3 Alterneringsledighet	19
2.3.1 Alterneringsledighet och alterneringsersättning	19
2.3.2 Bedömning av nuläget i fråga om alterneringsledighet	28
2.4 Verkställande av vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendium och alterneringsersättning.....	31
3 Mål31	
4 Förslagen och deras konsekvenser	32
4.1 De viktigaste förslagen	32
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	32
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	32
4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen.....	32
4.2.1.2 Konsekvenser för företagen och andra arbetsgivare.....	43
4.2.1.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin.....	45
4.2.1.4 Konsekvenser för samhällsekonomin	50
4.2.2 Andra konsekvenser som gäller människor och samhället.....	51
4.2.2.1 Jämlikhet och jämställdhet mellan könen.....	51
4.2.2.2 Konsekvenser i landskapet Åland.....	52
4.2.3 Konsekvenser för olika organisationer	52
4.2.3.1 Inledning	52
4.2.3.2 Sysselsättningsfonden.....	52
4.2.3.3 Arbetslöshetskassorna och Folkpensionsanstalten	53
4.2.3.4 Arbetskraftsmyndigheterna.....	53
5 Alternativa handlingsvägar.....	54
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	54
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	55
6 Remissvar	56
6.1 Vuxenutbildningsstödet	57
6.1.1 Allmänna yttranden som gällde slopandet av vuxenutbildningsstödet.....	57
6.1.2 Yttranden som gällde vissa befolkningsgrupper.....	58
6.1.3 Yttranden som gällde branscher med arbetskraftsbrist.....	59
6.2 Yrkesexamensstipendiet	60

6.3	Alterneringsledigheten.....	60
6.3.1	Allmänna yttranden om slopandet av alterneringsledigheten.....	60
6.3.2	Yttranden som gällde vissa befolkningsgrupper.....	61
6.4	Propositionens konsekvenser.....	61
6.4.1	Konsekvenserna för sysselsättningen och den offentliga ekonomin när vuxenutbildningsstödet slopas.....	61
6.4.2	Konsekvenserna för sysselsättningen och den offentliga ekonomin när alterneringsledigheten slopas.....	62
6.4.3	Konsekvenserna för socialförsäkringsavgifterna.....	63
6.4.4	Konsekvenserna av att vuxenutbildningsstödet, yrkesexamensstipendiet och alterneringsledigheten slopas när det gäller kompetens, produktivitet, studiemöjligheter och välbefinnande.....	64
6.4.5	Konsekvenserna för företagen och verkställarna.....	66
6.5	Ikraftträdande och tillämpning.....	66
6.6	Annat om remissvaren.....	67
7	Specialmotivering.....	67
7.1	Lag om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner.....	67
7.2	Lag om upphävande av lagen om alterneringsledighet.....	68
7.3	Lag om finansiering av arbetslöshetsförmåner.....	68
7.4	Lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner.....	69
7.5	Lag om utkomstskydd för arbetslösa.....	69
7.6	Lag om arbetslöshetskassor.....	69
7.7	Lag om ordnande av arbetskraftsservice.....	70
7.8	Lag om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter.....	70
7.9	Lag om studiestöd.....	70
8	Bestämmelser på lägre nivå än lag.....	71
9	Ikraftträdande.....	71
10	Verkställighet och uppföljning.....	72
11	Förhållande till andra propositioner.....	72
11.1	Samband med andra propositioner.....	73
11.2	Förhållande till budgetpropositionen.....	74
12	Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	74
12.1	Backgrund.....	74
12.2	Jämlik behandling.....	74
12.3	Retroaktivitet.....	75
12.4	Kulturella rättigheter och rätt till social trygghet.....	76
12.5	Näringsfrihet och rätt till arbete.....	79
12.6	Sammanfattning.....	80
LAGFÖRSLAG.....		82
1.	Lag om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner.....	82
2.	Lag om upphävande av lagen om alterneringsledighet.....	83
3.	Lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner.....	84
4.	Lag om ändring av en lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner.....	86
5.	Lag om ändring av 6 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.....	87

6. Lag om ändring av 26 § i lagen om arbetslöshetskassor	88
7. Lag om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice.....	89
8. Lag om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter	91
9. Lag om ändring av lagen om studiestöd	92
BILAGA	94
PARALLELLTEXT	94
3. Lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner	94
4. Lag om ändring av en lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner	97
5. Lag om ändring av 6 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa	99
6. Lag om ändring av 26 § i lagen om arbetslöshetskassor	101
7. Lag om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice.....	102
8. Lag om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter	105
9. Lag om ändring av lagen om studiestöd	106

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Statsminister Orpos regerings ekonomiska politik prioriterar ekonomisk stabilitet, sysselsättning, ekonomisk tillväxt och att välfärdstjänsterna tryggas. I sitt program förbinder regeringen sig till att balansera upp de offentliga finanserna för att säkerställa medborgarnas välfärd och en hållbar ekonomisk utveckling. I kombination med de direkta anpassningsåtgärderna skapar sysselsättnings- och tillväxtåtgärderna förutsättningar för att balansera statsfinanserna fram till 2031. Enligt regeringsprogrammet riktas utbildningsresurser för kontinuerligt lärande i fortsättningen särskilt på personer som höjer sin utbildningsnivå samt på utbildningar som främjar sysselsättning till exempel i branscher där det råder brist på arbetskraft.

Effekten av stöd och förmåner för kontinuerligt lärande bedömdes i en utredning av undervisnings- och kulturministeriet år 2023¹. I utredningen granskades vuxenutbildningsstipendium, utbildningsavdrag, utbildningsersättning och vuxenutbildningsstöd. Med hjälp av de här förmånerna och stöden försöker man stödja kontinuerligt lärande, såsom genomförande av studier och avläggande av examina samt fortbildning som arbetsgivaren erbjuder. I samhället stöds också kontinuerligt lärande genom andra åtgärder avseende utbud och efterfrågan.

Av de bedömda stöden är syftet med vuxenutbildningsstödet att genom att möjliggöra kontinuerligt lärande svara mot de förändringar som den tekniska utvecklingen och globaliseringen ger på arbetsmarknaden. Enligt undervisnings- och kulturministeriets utredning och tidigare undersökningar är nyttan med vuxenutbildningsstödet dock inte tillräcklig för att täcka kostnaderna för det. Med hjälp av yrkesexamensstipendium försöker man uppmuntra till avläggande av examina. I undervisnings- och kulturministeriets utredning observerades att stödet underutnyttjades, men i utredningen kunde inte någon orsak till detta presenteras. Några statistiskt signifikanta effekter på avläggandet av examina observerades dock inte i utredningen.

Propositionen hänför sig till en höjning av sysselsättningsgraden och balansering av statsfinanserna och i detta hänseende föreslås det i regeringsprogrammet att vuxenutbildningsstödet dras in och altemneringsledigheten avvecklas från och med den 1 augusti 2024. Efter det att regeringsprogrammet utarbetades har man också fattat beslut om att slopa yrkesexamensstipendiet.

1.2 Beredning

Ärendet har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet och arbets- och näringsministeriet. Under beredningen har FFC rf, STTK rf, Akava ry, Finlands näringsliv rf, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT, Företagarna i Finland rf, Sysselsättningsfonden och Folkpensionsanstalten samt företrädare för arbetslöshetskassorna haft möjlighet att kommentera förslaget. Utkastet till regeringens proposition var på remiss mellan 12 december 2023 och den 5 januari 2024. Utlåtande gavs av 79 instanser.

¹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164739>

Det yttrande som Rådet för bedömning av lagstiftningen gav kan läsas på adressen: <https://vnk.fi/sv/radet-for-bedomning-av-lagstiftningen/utlatanden>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Vuxenutbildningsstöd

2.1.1 Systemet med vuxenutbildningsstöd

Syftet med vuxenutbildningsstödet är att bidra till att utveckla och upprätthålla yrkesskickligheten hos löntagare och företagare som är bosatta i Finland genom ett ekonomiskt stöd under studietiden. Bestämmelser om vuxenutbildningsstöd finns i lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000). Lagstiftningen om vuxenutbildningsstödet var den tredje fasen när man byggde upp det så kallade systemet med utbildningsförsäkring. I regeringens proposition RP 150/2000 rd med förslag till lag om vuxenutbildningsstöd och lagar om ändring av vissa lagar som har samband med den konstateras att en ”balanserad samhällsutveckling förutsätter att den strukturella arbetslösheten minskas och bekämpas. För att målet ska nås förutsätts att yrkesskickligheten utvecklas och upprätthålls under hela karriären. Dessutom gäller det att försöka senarelägga pensioneringen, vilket i sin tur förutsätter att livslångt lärande betonas mera än tidigare”. I propositionen motiveras ändringen med konstaterandet att viljan ”att studera hos den proportionellt sett minskande förvärvsarbetande delen av befolkningen bör ökas med ett mera sporrande system för utkomstskyddet under utbildningen”. Enligt propositionen syftade det nya vuxenutbildningsstödet till att förbereda inför de nya krav på utveckling och upprätthållande av yrkesskickligheten som utvecklingen i arbetslivet uppställde. Detta skulle genomföras genom att de som arbetade bereddes möjlighet att delta i yrkesutbildning på en stödnivå som var högre än det allmänna studiestödet. Syftet har varit att ge dem som varit länge i arbetslivet möjlighet att få inkomstrelaterat utkomstskydd under studietiden. Vuxenutbildningsstödet ersatte vuxenstudiestödet och yrkesutbildningspenningen.

Vuxenutbildningsstödet är en försäkringsbaserad förmån. Med undantag av stödet för företagare finansieras det med arbetslöshetsförsäkringspremier. Ett villkor för beviljande av stöd är en arbetspensionsförsäkrad arbetshistoria som uppfyller förutsättningarna i lagen. Vuxenutbildningsstöd kan beviljas den som deltar i sådan utbildning inom undervisningsministeriets ansvarsområde som avses i lagen om yrkesutbildning (531/2017), yrkeshögskolelagen (932/2014) eller universitetslagen (558/2009) och som leder till yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen, specialyrkesexamen eller examen som avläggs vid universitet eller yrkeshögskolor, för avläggande av delar av de examina som avses ovan eller som är tilläggsutbildning eller fortbildning enligt nämnda lagar, sådan utbildning enligt lagen om fritt bildningsarbete (632/1998) som höjer yrkesskickligheten och kompetensen, yrkesinriktad utbildning inom något annat ministeriums ansvarsområde än undervisnings- och kulturministeriets, utbildning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) eller gymnasielagen (629/1998), om avsaknaden av utbildningen utgör ett hinder för utvecklingen i yrket, eller sådana studier utomlands som inte avses i lagen om grundläggande utbildning eller gymnasielagen. Språkstudier berättigar till vuxenutbildningsstöd om de har ordnats på detta sätt och utvecklar eller kompletterar sökandens yrkesskicklighet. Vuxenutbildningsstöd kan också i vissa fall beviljas för studier på Åland.

Ett villkor för att vuxenutbildningsstöd ska beviljas är att en löntagare eller företagare har varit i arbetslivet i minst åtta år. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som omfattas av de arbetspensionslagar som avses i 3 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006). Antalet arbetade månader fås genom att inkomsten i euro under respektive kalenderår divideras

med talet 940. Kvoten för ett kalenderår avrundas nedåt till närmaste hela tal, som kan vara högst 12. Kvoterna för de olika åren räknas samman.

Vid beräkning av tiden i arbete beaktas som tid som jämställs med arbete dessutom varje sådan full kalendermånad för vilken en person har fått graviditetspenning, särskild graviditetspenning eller föräldrapenning eller specialvårdspenning enligt sjukförsäkringslagen (1224/2004), under vilken en person har varit vårdledig med stöd av lag eller kollektivavtal eller tjänstekollektivavtal eller fullgjort beväringstjänst eller civiltjänst eller under vilken personen har varit arbetsoförmögen och därvid med stöd av de lagar som nämns i 3 § i lagen om pension för arbetstagare fått pension eller rehabiliteringsstöd eller sådan olycksfallspension som avses i lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015) eller lagen om lantbruksföretagares olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar (873/2015). Av tiden i arbete kan högst två år vara sådan tid som jämställs med arbete.

Dessutom förutsätts det i fråga om löntagare att de innan stödperioden inleds har haft ett anställningsförhållande såsom huvudsyssla i minst ett år hos samma arbetsgivare under en eller flera perioder och att löntagaren är studieledig eller har någon annan ledighet som beviljats på grund av utbildning.

Vuxenutbildningsstöd betalas för högst 15 månader sammanlagt. En stötagare har en gång under sin tid i arbetslivet rätt till denna stödperiod i en eller flera perioder. Vuxenutbildningsstöd beviljas för studier som omfattar sammanlagt minst 4 studie- eller kompetenspoäng. Vuxenutbildningsstödet förutsätter minst 4 studie- eller kompetenspoäng per stödmånad när den inkomstminskning som ersätts med vuxenutbildningsstödet överstiger 50 procent. Om inkomsten sjunker med högst 50 procent, betalas vuxenutbildningsstöd om personen avlägger minst 2 studie- eller kompetenspoäng per stödmånad. Studieprestationernas bestäms på basis av medeltalet för hela stödperioden. När vuxenutbildningsstödet ersätter en inkomstminskning på över 50 procent, omfattar stödmånaden en hel månad av maximitiden för vuxenutbildningsstödet, och om den inkomstminskning som ersätts är högst 50 procent, omfattar stödmånaden en halv månad av maximitiden.

Vuxenutbildningsstödet för löntagare består av en grunddel och en förtjänstdel. År 2023 är grunddelen 30,74 euro per dag. Förtjänstdelen är 42 procent av skillnaden mellan dagslönen och grunddelen. Om lönen per månad är större än 95 gånger grunddelen, är förtjänstdelen 20 procent för den del av dagslönen som överstiger denna gräns. Vuxenutbildningsstödet är högst 90 procent av den dagslön som ligger till grund för stödet, dock minst lika stort som grunddelen. Vid omvandling av den per månad beräknade lönen till dagslön eller tvärtom anses månaden omfatta 21,5 arbetsdagar. I vuxenutbildningsstöd för företagare betalas endast grunddelen. År 2023 utgör beloppet av vuxenutbildningsstöd till företagare cirka 660,91 euro per månad. Sysselsättningsfonden betalar cirka 3,5 miljoner euro i vuxenutbildningsstöd till företagare per år.

Den lön som förtjänstdelen i vuxenutbildningsstödet baserar sig på beräknas utgående från de stabiliserade inkomsterna från ett arbetsavtals-, tjänste- eller annat anställningsförhållande före stödperioden för sammanlagt tolv månader räknat från slutet av den kalendermånad som föregår ansökningsmånaden. När den stabiliserade lönen bestäms beaktas de löneinkomster som har betalats ut under den period som ligger till grund för bestämmande av lönen, även om de har intjänats för arbete som utförts under någon annan period. I övrigt ska i fråga om bestämmande av den lön som utgör grund för förtjänstdelen 6 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas.

Bestämmelser om ansökan om och beviljande av förmånen finns i 16 § i lagen om vuxenutbildningsförmåner. Enligt den söks vuxenutbildningsstöd hos Sysselsättningsfonden med en blankett enligt fastställt formulär. Till ansökan om vuxenutbildningsstöd ska fogas meddelande om att sökanden har blivit antagen till utbildning och utredningar om att villkoren för beviljande av stöd uppfylls. Folkpensionsanstalten beviljar på ansökan statsborgen för studielån.

En inledande ansökan om vuxenutbildningsstöd kan lämnas in tidigast fyra månader innan stödperioden börjar. Till ansökan ska fogas meddelande om att sökanden har blivit antagen till utbildning, uppgifter om inkomsterna under den period som föregår stödperioden och utredningar om att förutsättningarna för beviljande av stöd uppfylls. Sysselsättningsfonden avgör på grundval av den inledande ansökan om förutsättningarna för vuxenutbildningsstöd uppfylls och beloppet av den lön som ligger till grund för stödet. På basis av den inledande ansökan meddelas ett beslut för högst 15 kalendermånader.

En lagstadgad förmån, lön eller någon annan arbetsinkomst som betalas ut till löntagaren under stödperioden påverkar beloppet av vuxenutbildningsstödet för löntagare. Härvid beaktas dock inte de pensioner och sociala förmåner som enligt 4 kap. 7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte ska dras av från arbetslöshetsdagpenningen. Beloppet av vuxenutbildningsstödet beräknas så att vuxenutbildningsstödet och 50 procent av inkomsten per månad sammanlagt får uppgå till det belopp som annars hade kunnat betalas ut som vuxenutbildningsstöd. I fråga om den inkomst som ska beaktas vid jämkning av vuxenutbildningsstöd tillämpas 4 kap. 2 § 5 mom. och 4 § 1 och 3 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Det sammanlagda beloppet av vuxenutbildningsstöd och inkomster under stödmånaden får uppgå till högst det lönebelopp som ligger till grund för vuxenutbildningsstödet, men ska dock vara minst lika stort som det belopp som personen har rätt att få i grunddel.

Bestämmelser om vuxenutbildningsstöd för företagare finns i 5 a § i lagen om vuxenutbildningsförmåner. Företagaren ska innan stödperioden inleds ha minst åtta års tid i arbete. Dessutom ska företagaren ha varit verksam som företagare minst ett år omedelbart innan stödperioden inleds. Utbildningen ska pågå oavbrutet i minst två månader eller, om utbildningen inte är oavbruten, i sammanlagt minst 43 dagar under flera perioder. Företagarens inkomster från företagsverksamheten under stödperioden ska minska med minst en tredjedel jämfört med den senast verkställda beskattningen före inledandet av studierna. Företagaren har inte rätt till vuxenutbildningsstöd om hans eller hennes förvärsinkomster från annat än företagsverksamhet under stödperioden överstiger tre fjärdedelar av beloppet av det vuxenutbildningsstöd som betalats till företagaren.

Vuxenutbildningsstöd som betalas till företagare innehåller inte någon förtjänstdel, utan det betalas till ett belopp som motsvarar grunddelen i enlighet med 12 § 1 punkten i lagen om vuxenutbildningsförmåner. År 2024 utgör beloppet av vuxenutbildningsstöd som betalas till företagare 660,91 euro per månad.

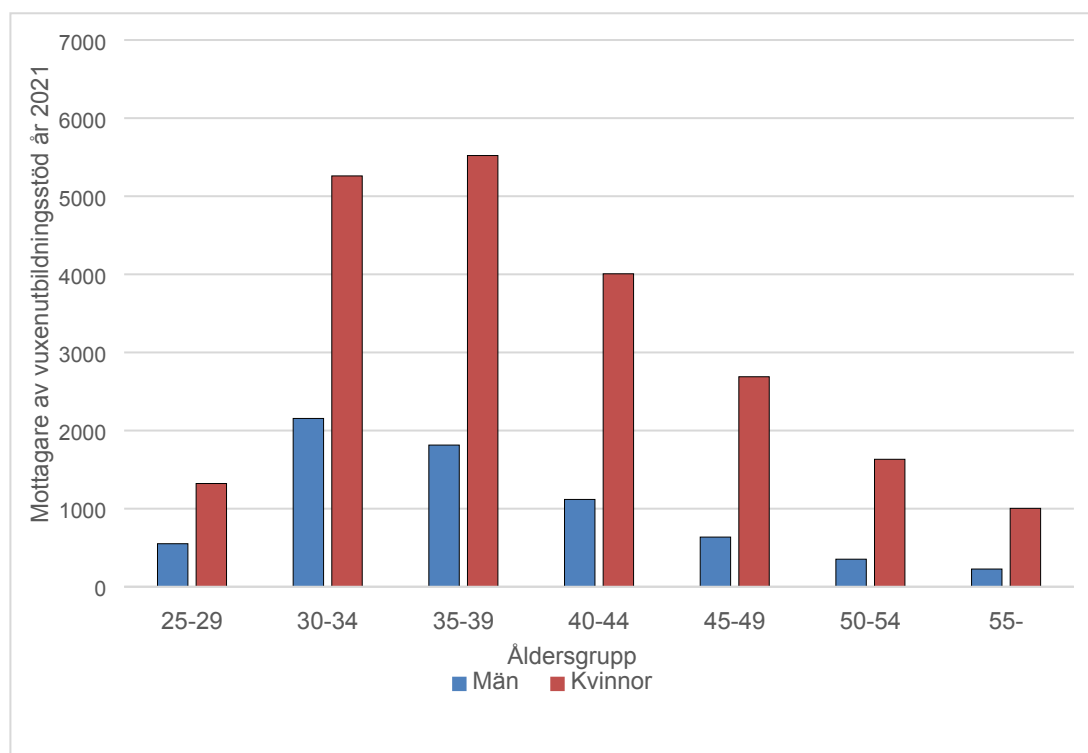
Vuxenutbildningsstödet finansierades med statsmedel och intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien fram till den 1 augusti 2017. Med statsmedel finansierades grunddelen av stödet, i fråga om jämkat stöd ett belopp som motsvarade grunddelens andel och företagarnas stöd i sin helhet. Förtjänstdelen av stödet finansierades med medel ur arbetslöshetsförsäkringsfonden. Finansieringen fördelades mellan staten och arbetslöshetsförsäkringsfonden på motsvarande sätt som i fråga om utkomstskyddet för arbetslösa. Sedan den 1 augusti 2017 har staten inte längre finansierat vuxenutbildningsstödet för löntagare, utan stödet finansieras i sin helhet med intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien. Syftet med ändringen av finansieringen var att överföra

finansieringsansvaret för stödet från staten till arbetslöshetsförsäkringsfonden. Staten finansierar dock fortfarande vuxenutbildningsstödet för företagare i sin helhet.

Bestämmelserna om vuxenutbildningsstödet ändrades den 1 augusti 2020. Syftet med reformen var särskilt att öka studier vid sidan om arbetet. Målet med reformen var dessutom att uppmuntra lågutbildade och/eller dem som arbetar i låglönebranscher att studera under yrkeslivet och på så sätt uppmuntra arbetstagarna att utöka sin egen kompetens. Målet var också att bidra till att förändra användningen av förmåner i en jämlikare och effektivare riktning än tidigare. Med anledning av reformen påverkas det utbetalda stödbeloppet av löneinkomster eller andra inkomster enligt inkomsternas betalningsmånad. Tidigare påverkade inkomsternas intjäningsperiod. Skyddsdelens slopades för de inkomster som skulle beaktas. Innan reformen drogs 80 procent av de inkomster som överskred skyddsdelens av från stödet.

2.1.2 Mottagare av vuxenutbildningsstöd

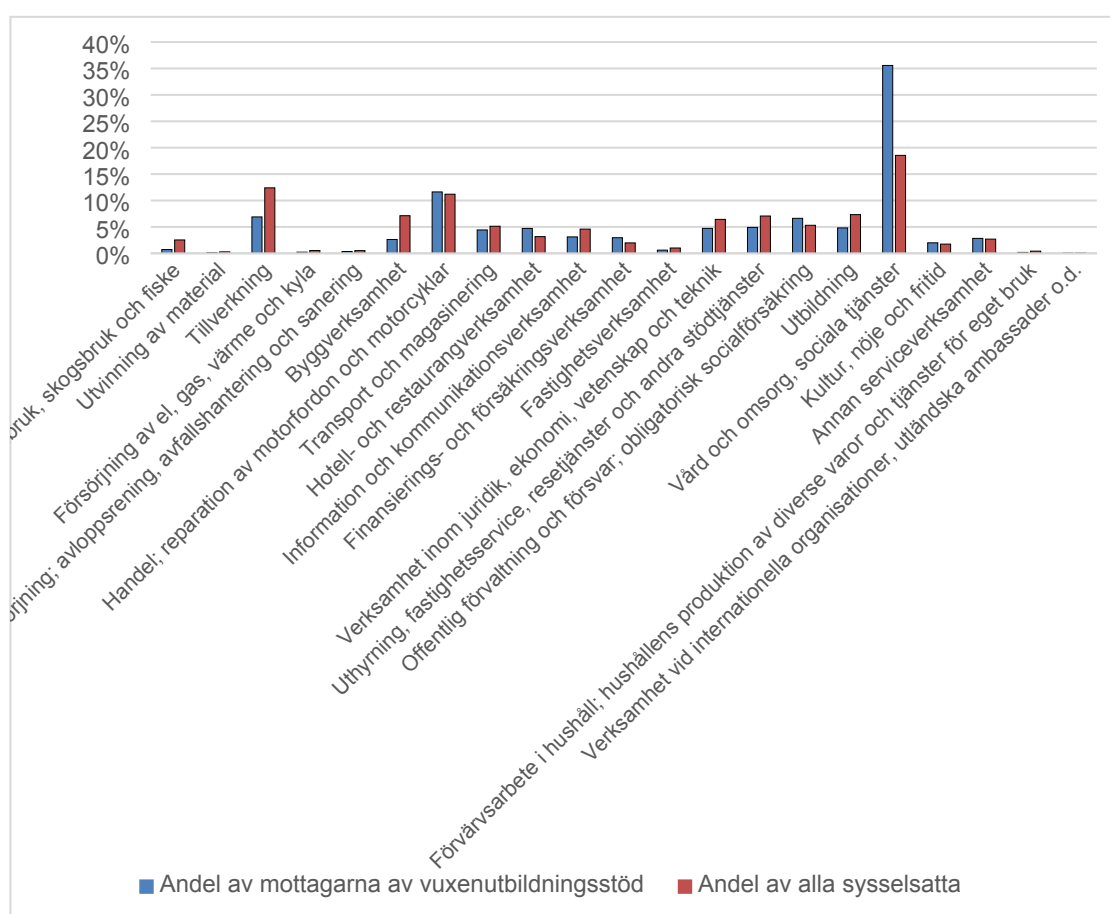
År 2022 betalades vuxenutbildningsstöd till 30 124 personer. Det betalades ut sammanlagt 177,9 miljoner euro i stöd. Av stödtagarna var 76 procent kvinnor och 24 procent män. Av de utbetalade stöden fick kvinnorna 74 procent och männen 26 procent. I figur 1 presenteras stödtagarnas köns- och åldersfördelning år 2021. Av dem som fick vuxenutbildningsstöd 2021 var 25 procent i ett parförhållande utan barn under 18 år, 48 procent i ett parförhållande med minst ett barn under 18 år som bodde hemma, 8 procent ensamstående med barn och 19 procent ensamstående utan minderåriga barn.

År 2021 var bruttolönen före stödet för en genomsnittlig person som fått vuxenutbildningsstöd för löntagare omkring 2 980 euro i månaden (medianen), vilket med förmånsparametrarna för

2021 betydde ett månatligt stöd på cirka 1500 euro. Av stödtagarna hade 10 procent en tidigare bruttoförtjänst på under 2 120 euro, och 10 procent en bruttoförtjänst på över 4 470 euro. Omkring hälften av stödtagarna tjänade tidigare 2 500–3 650 euro. Bland alla löntagare var medianen för den totala förtjänsten år 2021 3 315 euro per månad.

En branschspecifik granskning av stödet visar att användningen är koncentrerad särskilt till social- och hälsovårdsbranschen (figur 2), som år 2021 utgjorde 19 procent av de sysselsatta och 36 procent av stödtagarna. Stöd används i mindre utsträckning än genomsnittet särskilt inom primärproduktion, industri och byggbranschen. Skillnaderna mellan branscherna syns också på sektornivå, vilket betyder att det år 2021 var relativt vanligast att stödet användes inom kommunsektorn (22 % av de sysselsatta, 36 % av stödtagarna). Det förekommer inga stora skillnader i användningen av vuxenutbildningsstöd mellan de olika landskapen.

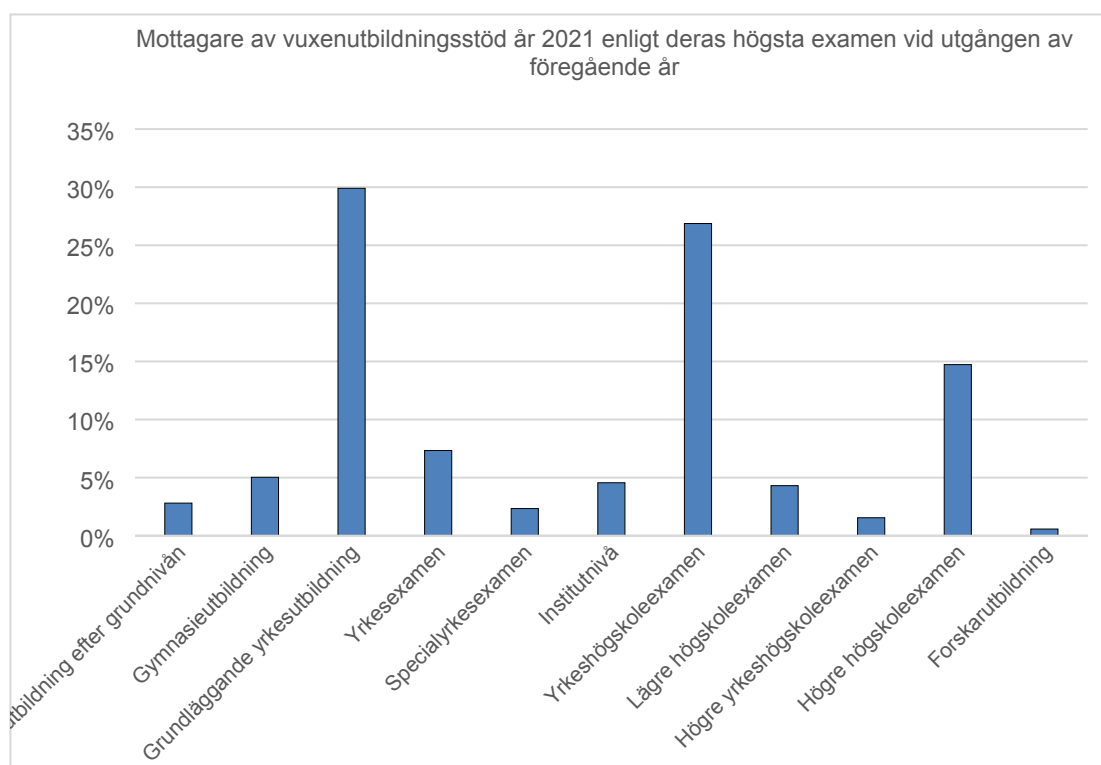

2.1.3 Vuxenutbildningsstöd och utbildningsövergångar

Av stödtagarna 2022 studerade 45 % vid yrkeshögskolor, 26 % vid yrkesläroanstalter, 26 % vid universitet och 3 % vid övriga läroanstalter. Av stödtagarna gick 82,9 % en utbildning som ledde till en examen. Av stödtagarna studerade 13,8 % examensdelar och yrkesinriktad tilläggsutbildning eller fortbildning och 3,3 % andra utbildningar. Av de områden som

studerades år 2022 var de populäraste bland stödtagarna social-, hälso- och idrottsområdet, 33 % samt det samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa området, 18,5 %. Följande populära utbildningsområden var teknik och kommunikation med 15,6 % samt det humanistiska och pedagogiska området med 14,4 % av stödtagarna.

Den tidigare utbildningen bland stödtagarna 2021 presenteras i figuren nedan. Andelen högskoleutbildade är högre bland mottagarna av vuxenutbildningsstöd än bland sysselsatta i genomsnitt. Enligt sysselsättningsstatistiken var andelen som avlagt en examen på högre nivå 47 % bland de sysselsatta som var i åldern 25–64 år och 50 % bland de sysselsatta som var i åldern 35–54 år år 2021. Motsvarande siffror för hela befolkningen (inbegripet andra än sysselsatta) var 42 % respektive 45 % bland 25–64-åringar och 35–54-åringar.

I tabellen nedan presenteras branschövergångarna enligt de utbildningsområden med studerande som studerat med vuxenutbildningsstöd år 2021 på det sätt som de kan observeras i materialet. Undersökningen bygger på årsmaterial över studerande från 2021 och 2020 kompletterat med data från högskolornas datalager VIRTA. Kategorin "Övriga eller okända" innehåller förutom utbildningar vilkas områdesdata finns i materialet "Övriga eller okända", allmänbildande utbildningar som är få till antalet. När det gäller den tidigare utbildningen innehåller kategorin de personer som inte har någon examen efter grundskolan och när det gäller målutbildningen stödtagare där utbildningsdata saknas. Inom området hälsovård och välfärd studerade enligt tabellen 3 826 mottagare av vuxenutbildningsstöd som inte hade en examen inom det området sedan tidigare. På motsvarande sätt observerades 3 679 stödtagare med en examen inom hälsovård och välfärd i bakgrunden, men som studerade någon annan utbildning. Differensen mellan dem bildar nettoflödet i tabellen (147 personer). Inom hälsovård och välfärd framträder

interna studier inom området, det vill säga år 2021 fanns 5 253 sådana stödtagare vars tidigare utbildning och målutbildning båda fanns inom området hälsovård och välfärd. Det största nettoflödet inom områdena finns inom tjänstebranschen (övergång från området) och databehandling och kommunikation (övergång till området).

	Till området	Från området	Inom samma område	Nettoflöde
De humanistiska och konstnärliga områdena	1 479	1 550	652	-71
De pedagogiska områdena	987	945	645	42
Handel, administration och juridik	2 458	2 944	1 584	-486
De naturvetenskapliga områdena	677	356	54	321
Lant- och skogsbruk	1 053	413	138	640
Övriga eller okända	1 110	2 196	42	-1 086
Tjänstebranschen	1 267	2 998	579	-1 731
De tekniska områdena	2 285	1 557	1 312	728
Hälsovård och välfärd	3 826	3 679	5 253	147
Databehandling och kommunikation (IKT)	1 232	413	189	819
De samhällsvetenskapliga områdena	1 246	569	254	677

Övergångar mellan utbildningsområdena leder inte nödvändigtvis till övergångar på arbetsmarknaden. Detta kan åskådliggöras med en undersökning där man väljer ut två grupper av dem som fått vuxenutbildningsstöd första gången år 2014: de som arbetat inom social- och hälsovårdsbranschen och som studerar för någon annan examen än inom området hälsovård och välfärd samt de som arbetat inom andra branscher och som studerar för en examen inom området hälsovård och välfärd. I den första gruppen, som utbildade sig för att komma bort från social- och hälsovårdsbranschen, arbetade 63,8 % fortfarande inom branschen i slutet av 2020. I den andra gruppen, som utbildade sig för social- och hälsovårdsbranschen, arbetade 69,6 % inom den branschen i slutet av 2020.

Hur vanlig användningen av vuxenutbildningsstöd är kan också granskas utifrån examina. I nedanstående tabell skildras de vanligaste enskilda examina inom grundläggande yrkesutbildning, yrkeshögskoleexamina och högre högskoleexamina år 2021 och andelen mottagare av vuxenutbildningsstöd inom de här examina och inom utbildningsnivån för de här examina i medeltal. Mottagandet av vuxenutbildningsstöd granskas för åren 2018–2021. Av sjukskötarna har ungefär var sjätte och av socionomerna inom det sociala området har ungefär var femte fått vuxenutbildningsstöd åren före utexamineringen.

	Titel	Personer som avlagt	Andelen mottagare av vuxenutbildningsstöd	Den totala andelen mottagare av

		exame n		vuxenutbildnings stöd
Grundläggande yrkesutbildning	Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, närvårdare	7 744	7 %	5 %
	Grundexamen i affärsverksamhet, grundexamen inom företagsekonomi	5 863	4 %	
	Grundexamen inom el- och automationsbranschen	2 657	5 %	
	Grundexamen inom byggnadsbranschen	2 192	2 %	
	Grundexamen i logistik	2 179	3 %	
Yrkeshögskoleexamen	Tradenom, ekonomi, förvaltning och marknadsföring	5 255	9 %	12 %
	Sjukskötare	4 285	17 %	
	Socionom, sociala området	2 365	20 %	
	Ingenjör, byggnadsteknik och samhällsteknik	965	9 %	
	Tradenom, informationsbehandling	957	10 %	
Högre högskoleexamen	Handelsvetenskap, magister, företagsekonomi	2 402	8 %	8 %
	De pedagogiska områdena, magister, klasslärare	807	6 %	
	Medicine licentiat	692	2 %	
	Juris magister, juris kandidat, högre rättsexamen	689	4 %	
	De samhällsvetenskapliga områdena, magister, sociala vetenskaper	539	3 %	

I följande tabell presenteras de avlagda examina där andelen mottagare av vuxenutbildningsstöd är som högst. Undersökningen är avgränsad till examina som avlagts av minst 20 personer. I fråga om grundläggande yrkesutbildning framhävs i undersökningen å ena sidan vissa examina

inom räddningsbranschen, å andra sidan vissa examina inom de naturvetenskapliga områdena och inom lant- och skogsbruk.

	Titel	Personer som avlagt examen	Andelen mottagare av vuxenutbildningsstöd
Grundläggande yrkesutbildning	Underbefälsexamen (brandskydd); brandförman	39	90 %
	Examen för jourhavande vid nödcentraler	35	51 %
	Grundexamen i natur och miljö	311	26 %
	Grundexamen i fiskeri	20	25 %
	Grundexamen inom trädgårdsbranschen; grundexamen i trädgårdsskötsel	457	22 %
Yrkehögskoleexamen	Geronom	135	53 %
	Hälsovårdare	127	50 %
	Akutvårdare	45	49 %
	Fotterapeut	34	41 %
	Rehabiliteringsledare	54	39 %
Högre högskoleexamen	Magister i hälsvetenskaper	429	46 %
	Magister i samhällsvetenskaper, socialvetenskaper	539	23 %
	Landskapsarkitekt	20	25 %
	Pedagogie magister, vuxenpedagogik	61	23 %
	Förvaltningsmagister, förvaltningsvetenskaper	301	22 %

Denna granskning bygger på examina, men inom några områden är det mycket vanligt med påbyggnadsutbildning och fortbildning där utbildningen inte leder till en examen. I fråga om dem som fått behörighet som speciallärare kan man bedöma att 45 % av dem som blev behöriga år 2021 också fick vuxenutbildningsstöd det året. I det tillgängliga materialet förekommer osäkerhet när det gäller att identifiera avlagd behörighet.

2.1.4 Vuxenutbildningsstöd och försörjning under studierna

Vuxenutbildningsstöd kan fås i högst 15 månader, men alla förmånstagare använder inte alla stödmånader. Vuxenutbildningsstödet har kunnat delas upp under en mycket lång tidsperiod, men i praktiken har de flesta stödtagarna använt sitt stöd under 2–3 år. Av dem som fick vuxenutbildningsstöd första gången år 2018 fick endast 5 % stödet år 2021. Om man granskar dem som fick vuxenutbildningsstöd för första gången 2018 och hur de använt stödet fram till sommaren 2023, använde 35 % det fulla stödet som är på 15 månader, och fördelningen var i övrigt jämn mellan olika månader. Medianstödtagaren fick stöd i 12 månader, medan medeltalet var 10,4. Omkring fem av sex personer som fått vuxenutbildningsstöd studerade för en examen och den målsatta tiden för en examen är vanligen längre än den maximala tiden för

vuxenutbildningsstödet. Detta indikerar att mottagarna av vuxenutbildningsstöd vanligen avlägger eller har avlagt dessa examina också på annat sätt än med vuxenutbildningsstöd.

Studerande som får vuxenutbildningsstöd under minst två månader utan avbrott har enligt lagen om studiestöd (65/1994) rätt att få statsborgen för studielån. Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är 650 euro för den som får vuxenutbildningsstöd. Den som får vuxenutbildningsstöd kan beviljas statsborgen för studielån räknat från ingången av den månad som föregår ansökningsmånaden. Den som får vuxenutbildningsstöd ansöker om studielån hos en bank och avtalar om lånevillkoren och återbetalningen av lånet med banken på samma sätt som andra som fått lånegaranti för studielån. En mottagare av vuxenutbildningsstöd kan lyfta studielån i en post.

Enligt Folkpensionsanstaltens statistik för läsåret 2022/23 fick 8 362 personer vuxenutbildningsstödet lånegaranti. Av dessa hade 4 753 personer inte tidigare beviljats vuxenutbildningsstödet lånegaranti. Dessa siffror kan ställas i relation till antalet personer som fått vuxenutbildningsstöd under läsåret 2022/23 (26 381) och antalet personer som då fått vuxenutbildningsstöd för första gången (13 743). Av dessa uppgifter framgår att omkring var tredje mottagare av vuxenutbildningsstöd också ansöker om statsborgen för studielån.

Av dem som beviljats vuxenutbildningsstödet lånegaranti var 5 884 (70 %) kvinnor och 2 478 (30 %) män. Av mottagarna studerade 54 procent vid en yrkeshögskola, 26 procent vid en yrkesläroanstalt och 18 procent vid ett universitet. Av dem som fått lånegaranti var 8 procent under 30 år, 35 procent 30–34 år och 39 procent 35–44 år. 14 procent var 45 år eller äldre.

Tabell: Mottagare av vuxenutbildningsstödet lånegaranti läsåret 2022/2023

Typ av läroanstalt	Sammanlagt	Män	Kvinnor
Sammanlagt	8 362	2 478	5 884
Universitet	1 603	454	1 149
Yrkeshögskolor	4 518	1 289	3 229
Yrkesläroanstalter	2 210	725	1 485
Andra läroanstalter	8	-	8
Utländska läroanstalter	21	10	11
Uppgift saknas	2	-	2

Tabell: Mottagare av vuxenutbildningsstödet lånegaranti enligt åldersgrupp läsåret 2022/2023

Åldersgrupp	Sammanlagt
Sammanlagt	8 362
25–29	1 005
30–34	2 887
35–39	2 030
40–44	1 236
45–49	707
50–54	346
55–	151

Användningen av vuxenutbildningsstödet kan också granskas under en längre tidsperiod. Andelen personer som någon gång fått vuxenutbildningsstöd var i en granskning av åldersgrupperna år 2021 högst bland 39-åringar, av vilka 7,9 % hade fått vuxenutbildningsstöd någon gång under 2005–2021. I det material som användes kan man inte identifiera vuxenutbildningsstöd som betalats under åren 2001–2004, men detta förändrar sannolikt inte den framtagna helhetsbilden.

Vuxenutbildningsstödet roll för vuxenstuderandes försörjning kan bedömas genom undersökning av exempelvis 40-åriga studerandes inkomster. Till undersökningen valdes personer som studerat oktober–december 2021. Närmare bestämt granskades personer som var 40 år i slutet av året och som var anmälda som närvarande vid en utbildning under ingången av höstterminen 2021 eller som avlagt studieprestationer vid en högskola under oktober–december 2021, och som inte avlagt en examen eller inlett en arbetslöshetsperiod under oktober–december 2021. Personens försörjning bedöms med hjälp av de inkomstbelopp som registrerats i vissa inkomstregister för oktober–december. I den granskade gruppen fick 8 % vuxenutbildningsstöd, 8 % studiepenning, 13 % allmänt bostadsbidrag, 17 % förmån inom utkomstskyddet för arbetslösa och 76 % fick lön. Av studerandena hade 62 % endast löneinkomster, det vill säga de fick löneinkomster men inte någon av de ovannämnda förmånerna.

Enligt undersökningen slutför vuxenstuderande sina studier i huvudsak vid sidan om arbete utan förmåner. Samtidigt bör noteras att alla studier inte kan genomföras vid sidan om ett arbete och i synnerhet i utbildning som leder till högskoleexamen inom social- och hälsovårdsbranschen ingår en betydande mängd praktik som inte nödvändigtvis är avlönad.

2.1.5 Vuxenutbildningsstödet och bedömning av nuläget

Vuxenutbildningsstödet effekter har undersökts i en undersökning av Kauhanen (2021) och en utredning av undervisnings- och kulturministeriet (2023). I Kauhanens undersökning används statistisk matchning i bedömningen av effekterna. Genom den här metoden jämförs mottagarna av vuxenutbildningsstöd med en grupp som inte använt stöd, men som annars är likadan sett till de egenskaper som observeras. I undervisnings- och kulturministeriets utredning replikeras denna matchningsgranskning och därutöver används reformen av vuxenutbildningsstödet 2010 för att hitta jämförbara grupper. År 2010 ändrades stödets maximitid och belopp så att de varierade beroende på vilken arbetshistoria en person hade och på detta sätt förändrade reformen stöd användningen i olika grupper.

De olika metoderna har sina egna fördelar och begränsningar och de kompletterar varandra. Man kan anta att den metod som drar nytta av reformen 2010 på ett bättre sätt löser problemet med att välja ut dem som tagit ut vuxenutbildningsstöd och tagit studieledigt (Suonpää)². Urvalsproblemet innebär i detta sammanhang att de som blir studielediga med vuxenutbildningsstöd är annorlunda än dem som inte beslutar sig för att göra så och alla dessa olikheter (till exempel motivationsfaktorer) kan inte nödvändigtvis standardiseras med hjälp av observerbara indikatorer.

Eftersom man i den undersökning som bygger på reformen från 2010 jämför grupper med olika arbetshistorier som båda snart får rätt till vuxenutbildningsstöd, kan reformen främst användas för att studera effekter på kort sikt. Effekter på kort sikt är dock viktiga också för att eventuella

² <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kausaalipaattely/kausaalipaattely/>

långsiktiga effekter av stödet (såsom att studierna möjliggör ökade inkomster) är beroende av de kortsiktiga effekterna (effekten på ansökning till studier).

I undersökningen som bygger på reformen från 2010 upptäcktes att reformen inte hade några effekter på inledandet av nya studier. Sannolikheten att nya studier inleds ökade på samma sätt i den grupp där rätten till vuxenutbildningsstöd förbättrades och användningen av stödet ökade, som i den grupp som till arbetshistorien var närliggande men där detta inte skedde. Efter att utredningen publicerats observerades i den tilläggsgranskning av undervisnings- och kulturministeriet som drog nytta av reformen att den negativa kortsiktiga effekten av vuxenutbildningsstödet på inkomsterna är i det närmaste fullständig, det vill säga att en månad med vuxenutbildningsstöd sänker löneinkomsterna med motsvarande en månads inkomster. Detta resultat går i linje med matchningsgranskningarna och är förstäligt mot bakgrunden av att ett villkor för att löntagaren ska få vuxenutbildningsstöd är studieledighet som i stor utsträckning har tagits och tas ut på heltid. Vid tilläggsgranskningarna har man också observerat små effekter på högskolestuderandes avlagda studiepoäng bland de studerande som fört sina studier framåt.

Detta resultat om inledandet av studier skiljer sig från resultaten som fåtts med hjälp av matchningsmetoden. Med hjälp av matchningsmetoden kan man dock sannolikt inte identifiera stödets effekter på inledandet och avläggandet av studier och det branschbyte som de avlagda studierna möjliggör. Samma oidentifierade faktorer som får en person att använda vuxenutbildningsstöd är sannolikt desamma som också får en person att söka sig till studier. Om man till exempel med matchningsmetoden observerar två personer som har likadan bakgrund, men där den ena fått vuxenutbildningsstöd och den andra inte, har orsakerna att ansöka om stöd för den person som fått vuxenutbildningsstöd att göra med personens vilja att söka sig till studier och att exempelvis byta bransch med hjälp av studierna. Således kan antas att man med hjälp av matchningsmetoden inte kan bedöma effekterna av vuxenutbildningsstödet på till exempel inledandet av studier, utan metoden är lämplig att bedöma vilken effekt studier med vuxenutbildningsstöd har till exempel på inkomsterna på lång sikt med beaktande av urvalets begränsningar på tolkningen av resultaten.

I sin undersökning iakttog Kauhanen (2021) inga positiva effekter på inkomsterna under den sjuåriga granskningsperioden. I matchningsgranskningen i undervisnings- och kulturministeriets utredning lyckades man använda en längre uppföljningsperiod och då upptäcktes mycket måttliga positiva effekter på löneinkomsterna 8–9 år efter att stödperioden inleddes.

Rent allmänt har det i undersökningarna (Kauhanen 2021, Kauhanen & Virtanen 2022) upptäckts att effekterna av vuxenutbildningen är kraftigt beroende av personens utbildningsbakgrund och om utbildningsnivån kan höjas. Utbildningens effekter till exempel på sysselsättningen och inkomsterna är positivare om personens tidigare utbildning är lägre och om personen genom utbildningen uppnår en högre utbildningsnivå.

I en internationell undersökning som gäller utbildningsstöd för personer som arbetar är det vanligt att man iakttagit nolleffekter eller mycket små effekter på den senare sysselsättningen och inkomstutvecklingen (se Kauhanen 2021).

Även om effekterna på löneinkomsterna är viktiga när man bedömer den föreslagna reformens konsekvenser för den offentliga ekonomin, kan det för hushållen vara av betydelse om vuxenutbildningsstödet möjliggör studier som stöder utvecklingen av arbetshälsan och bättre ork i arbetslivet genom att möjliggöra en övergång till en annan bransch eller till andra arbetsuppgifter, trots att inkomstnivån inte förändras till följd av övergången.

Utöver effekterna på sysselsättningen och inkomsten granskar Kauhanen (2021) effekterna på yrkesbyte, ändring av utbildningsnivån och utbildningsområdet. Av undersökningen framgår att användningen av vuxenutbildningsstöd ökar branschbyte med dessa indikatorer. I undervisnings- och kulturministeriets undersökningar framkommer inga effekter på lång sikt på användningen av sjukdagpenning, som i undersökningen använts som en indikator för hur man orkar i arbetslivet. I båda undersökningarna används metoden statistisk matchning, vars begränsningar redan har behandlats. Om det till exempel finns två människor som liknar varandra i fråga om bakgrundsfaktorerna, varav den ena har sökt vuxenutbildningsstöd och den andra inte, är sannolikt den första av dem villigare att byta bransch oberoende av om han eller hon får vuxenutbildningsstöd eller inte.

Sysselsättningsfonden genomförde år 2023 en enkät för dem som fått vuxenutbildningsstöd 2019–2023, och i den kartlades stödtagarnas motiv och de ombads bedöma effekterna av studieledigheten mot de egna målen. Enkäten besvarades av 4 965 personer. De viktigaste motivationsfaktorerna i enkäten var övervägande av branschbyte, belastning i det nuvarande arbetet, behov av högre examen för att komma framåt i karriären och viljan att utvecklas på eget initiativ i det nuvarande arbetet. Den största delen av dem som svarade på enkäten upplevde att studierna haft betydelse för löneutvecklingen, hur de orkat med arbetet och sysselsättningen.

Av stödtagarna år 2021 hade cirka 25 procent en yrkeshögskoleexamen och cirka 15 procent en universitetsexamen.

Med anledning av den reform av vuxenutbildningsstödet som trädde i kraft den 1 augusti 2020 ökade stödtagarnas arbete under stödmånaderna betydligt. När man kontrollerar alla indikatorer, ökade biinkomsterna för de stödtagare som omfattades av den nya lagen jämfört med föregående år. Även om målet med reformen var att uppmuntra dem som arbetar i låglönebranscher och/eller lågutbildade att studera under yrkeslivet, märktes ingen avsevärd förändring i någondera gruppen efter lagändringen.

Det har observerats utmaningar i fråga om fördelningen av vuxenutbildningsstödet. Undersökningar har visat att nyttan av vuxenutbildningsstödet i regel är störst ju lägre utbildning en person har sedan tidigare. De som använder sig av vuxenutbildningsstödet är dock i genomsnitt högre utbildade än övriga vuxna eller övriga sysselsatta. Bland dem som får vuxenutbildningsstöd är andelen högutbildade högre än bland hela den vuxna befolkningen eller bland alla sysselsatta, och i motsvarande grad är andelen personer som enbart har slutfört grundskolan mindre bland dem som får vuxenutbildningsstöd än bland hela den vuxna befolkningen eller bland alla sysselsatta.

Fördelningen av vuxenutbildningsstödet enligt bransch tyder också på att vuxenutbildningsstödet inte i någon särskilt hög grad bidrar till att möjliggöra ekonomisk strukturomvandling eller lindra konsekvenserna av strukturomvandlingar. Med ekonomisk strukturomvandling avses i detta sammanhang en förändring som redan skett och som fortfarande sker, där produktionen och efterfrågan i allt lägre grad hänförs till industribranschen och i allt större utsträckning är inriktad på servicebranschen. Bland användarna av vuxenutbildningsstöd är de som redan arbetar inom social- och hälsovårdsbranschen överrepresenterade och de som arbetar inom industrin är underrepresenterade.

Samtidigt har vuxenutbildningsstödet blivit en viktig del av särskilt den offentliga sektorns karriärvägar för påbyggnadsutbildning och fortbildning. Omkring 38 procent av stödtagarna går utbildningar inom det pedagogiska området eller hälsovård och välfärd och i vissa

utbildningsprogram inom de här branscherna har en betydande andel av de utexaminerade fått vuxenutbildningsstöd under studietiden.

2.2 Yrkesexamensstipendium

Med yrkesexamensstipendium stöds vuxnas yrkes- och kompetensutveckling. Syftet med yrkesexamensstipendiet är att stödja utvecklingen av arbetslivsexamina, fristående examina, särskilt för dem som ska byta bransch. Yrkesexamensstipendiet är en förmån som betalas ut som en engångsersättning. Rätt till yrkesexamensstipendium har en person som har avlagt en sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller specialyrkesexamen som avses i lagen om yrkesutbildning (531/2017). Yrkesexamensstipendium ska sökas hos Sysselsättningsfonden inom ett år efter det att examen avlagts.

En förutsättning för stipendium är att stipendietagaren har varit anställd i minst fem år. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som ligger till grund för pensionen enligt de arbetspensionslagar som nämns i 3 § i lagen om pension för arbetstagare (395/2006) med undantag för lagen om pension för företagare (1272/2006) och lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). Den tid i arbete som berättigar till stipendium bestäms genom att inkomsterna under ett år divideras med en divisor som justeras årligen för att motsvara ändringen i index. Till tidigare anställningar räknas på motsvarande sätt också tid i arbete i någon medlemsstat i EU och EES samt i Schweiz, med undantag för verksamhet som företagare, om sökanden lägger fram tillräcklig och tillförlitlig utredning om sitt arbete.

Syftet med kravet på fem års anställning är att rikta det stöd för studier som sker med hjälp av yrkesexamensstipendium till personer som redan är etablerade i arbetslivet. En förutsättning för stipendium är dessutom att sökanden vid avläggande av examen inte har fyllt 68 år och att han eller hon är bosatt i Finland. Dateringen på examensbetyget anses vara tidpunkten för avläggande av examen. I Finland fastställs boende utifrån lagen om bosättningsbaserad social trygghet i gränsöverskridande fall (16/2019). För närvarande uppgår stipendiet till 414 euro, om det beviljas för en examen som avlagts den 1 januari 2022 eller senare. Förmånen är en skattefri engångsersättning som beviljas efter avlagd examen.

Yrkesexamensstipendierna finansieras med intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremien, förutom de stipendier som beviljas statsanställda, vilka finansieras med statliga medel. Antalet stipendier som beviljas statsanställda är litet. År 2022 betalades stipendier för 11,5 miljoner euro.

År 2022 beviljades 43 procent av stipendierna för yrkesexamina, 32 procent för yrkesinriktade grundexamina och 26 procent för specialyrkesexamina. År 2022 var de vanligaste examina som avlagts av mottagare av stipendium yrkesexamen i arbete som teamledare 9,1 procent, grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen 9,1 procent samt specialyrkesexamen i ledarskap och företagsledning 7,7 procent. Av dem som fick stipendiet var 64 procent kvinnor.

På våren 2023 utförde Allan Seuri en utredning av stöd och förmåner för kontinuerligt lärande (undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:13)³. När det gäller yrkesexamensstipendierna framkom ny information i utredningen om stipendiets användningsgrad och om vilka faktorer som har samband med förmånens underutnyttjande.

³ Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:13 (med svenskt presentationsblad).

Utifrån registermaterialet bedöms i utredningen stipendiets användningsgrad till cirka 80 procent, alltså att omkring var femte som har rätt till stipendium inte ansöker om att få det.

Med hjälp av yrkesexamensstipendiet försöker man sporra avläggande av examina. I utredningen granskades stipendiets effekter. Några statistiskt signifikanta effekter på avläggandet av examina framkom inte. Å andra sidan konstateras i utredningen att det genom en statistisk granskning inte heller går att förkasta sådana effektstorlekar inom vilka ett stipendium möjligen skulle kunna anses vara ett kostnadseffektivt sätt att uppmuntra till avläggande av examina. Rent allmänt konstaterades yrkesexamensstipendiet utgöra en utmaning med tanke på det informationsunderlag som gällde dess effekter, eftersom målgruppen är mycket bred och med anledning av stipendiets storlek är dess stimulans effekt sannolikt mycket liten.

En slopning av stipendiet skulle minska de offentliga utgifterna med cirka 11,5 miljoner euro per år. Utifrån utredningen kan man anta att slopandet av yrkesexamensstipendiet åtminstone inte på något betydande sätt försämrar incitamenten att avlägga examina.

2.3 Alterneringsledighet

2.3.1 Alterneringsledighet och altermningsersättning

Bakgrunden till systemet med altermningsledighet var det svåra arbetslöshetsläget på 1990-talet, då toppen på arbetslöshetsnivån, i medeltal 18,4 procent, nåddes 1994. Även om arbetslösheten under den senare halvan av 1994 började minska cykliskt, blev nedgången långsam under 1995 på grund av att tillgången till arbetskraft ökade. I och med att sysselsättningsläget försvårades blev arbetslöshetsperioderna längre och i synnerhet långtidsarbetslösheten ökade. I regeringens proposition med förslag till lag om försök med altermningsledighet samt lagar om ändring av vissa lagar som har samband med den (RP 136/1995 rd) påpekades att långtidsarbetslöshet kan leda till att dessa personer blir permanent åsidosatta från arbetslivet och, som en följd av detta, till kostnader om tiotals miljarder mark i form av sociala utgifter och förlorade arbetsinsatser. Å andra sidan växer arbetsbördan för dem som är med i arbetslivet, varvid risken för utbrändhet ökar och i propositionen framfördes en oro för att om man inte tillgodoser även den åldrande arbetskraftens behov och upprätthåller dess prestationsförmåga, kommer den låga pensionsåldern även i fortsättningen att vara låg.

Mot denna samhällsbakgrund konstaterades i regeringens propositionen att man fördomslöst måste söka utvägar för att bryta långtidsarbetslösheten, men samtidigt måste man också försöka nå andra mål inom arbetslivet och samhällsekonomin genom att utarbeta system som kan öka hela befolkningens totala arbetsinsats under livstiden. Genom att skapa möjlighet till arbetsaltermning, det vill säga genom att under en bestämd tid dela arbete, ville man för det första främja bibehållandet av arbetsmarknadsfärdigheterna och för det andra ge de arbetande en chans att upprätthålla arbetsförmågan och yrkesskickligheten. Syftet var att se till att hela arbetskraften bibehöll sin kapacitet, förhindra en omfattande utslagning och förbättra möjligheten att fortsätta i arbete en längre tid än vad som nu var fallet.

Lagen om försök med altermningsledighet (1663/1995) var i kraft till utgången av 2002. Den ersattes vid ingången av 2003 med lagen om altermningsledighet (1305/2002), som också till en början var en temporär lag som gällde i fem år. I regeringens proposition RP 226/2002 rd motiverades att lagen stiftades för viss tid bland annat med att det var svårt att förutse tillgången på arbetskraft under slutet av det gångna decenniet. Vid utgången av 2007 förlängdes lagens ikraftvarande till utgången av 2009 och lagen stiftades till att gälla tills vidare från ingången av 2010 genom lag 961/2009. Bakgrunden till att lagen blev permanent var att en reformkommitté

för socialskyddet, som inrättats av social- och hälsovårdsministeriet, lämnade ett förslag om att arrangemanget skulle bli permanent och om dess finansiering i det avsnitt i kommitténs promemoria som gällde aktiverande alternativ och en social trygghet som stöder en förlängning av arbetskarriären (Kommitténs förslag till centrala riktlinjer för helhetsreformen av den sociala tryggheten, social- och hälsovårdsministeriets utredningar, 2009:10, med presentationsblad på finska).

Sedan den temporära lagen om försök har alterneringsledigheten avsett en sådan tidsbestämd befrielse från arbetsuppgifter och lönebetalning som baserar sig på ett avtal mellan arbetstagare och arbetsgivare. Ett avtal om alterneringsledighet innebär för arbetsgivaren en skyldighet att anställa en arbetslös arbetssökande som vikarie under perioden i fråga. Alltså är alterneringsledigheten till sin karaktär ett visstidsarrangemang som är kopplat till kalendertiden och vars utnyttjande förutsätter en giltig anställning. Dessutom grundar det sig på frivillighet.

Syftet med systemet med alterneringsledighet har varit att å ena sidan öka arbetstagarnas motivation och arbetshälsa med hjälp av kortvarig frånvaro från arbetet och å andra sidan samtidigt erbjuda en möjlighet att skapa bättre sysselsättningsförutsättningar för arbetslösa arbetssökande genom att erbjuda dem tidsbundna arbetserfarenheter. Det har inte föreskrivits några begränsningar för utnyttjandet av alterneringsledighet, så en ledig arbetstagare kan utnyttja alterneringsledigheten på det sätt han eller hon vill. Heltidsanställda och anställda vars arbetstid överstiger 75 procent av arbetstiden för en heltidsanställd i branschen har möjlighet att få alterneringsledighet. En företagare på heltid har inte rätt till alterneringsledighet.

Villkoren för alterneringsledighet har ändrats flera gånger under den tid som systemet har funnits. År 2003 föreskrevs det att arbetshistorien ska vara 10 år, medan tiden i arbete för en alterneringsledig tidigare var endast 12 månader. År 2014 höjdes kravet på arbetshistoria till 16 år och kraven på vikarien blev strängare, emedan det av vikarien krävdes vissa undantag förutom 90 dagars arbetslöshet. I början var nivån på alterneringsersättningen 60 procent av arbetslöshetsdagpenningen. År 2003 höjdes ersättningsnivån till 70 procent och för dem som hade en arbetshistoria på minst 25 år till 80 procent av beloppet för arbetslöshetsdagpenningen. Vid ingången av 2016 höjdes kravet på arbetshistoria till 20 år och den maximala längden förkortades till 180 dagar. Dessutom slopades den högre alterneringsersättningen för alterneringslediga med 25 års arbetshistoria och möjligheten att dela upp ledigheten i flera perioder.

Sedan ingången av 2016 är ett villkor för alterneringsledighet att den anställda innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 20 år. Tiden i arbete beräknas på grundval av de inkomster som omfattas av arbetspensionslagarna. Den beaktade tiden i arbete fås genom att dela årets inkomster med en divisor enligt 6 kap. 11 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. En fjärdedel av arbetshistorien kan vara tid som i lagen jämföras med tid i arbete. Även tid i arbete eller tid som jämföras med tid i arbete i en EU- eller EES-stat eller Schweiz räknas till sådan tid i arbete som krävs för alterneringsledighet.

Den alterneringslediga ska ha varit anställd hos samma arbetsgivare oavbrutet i 13 månader innan alterneringsledigheten börjar. Denna period om 13 månader kan omfatta högst 30 kalenderdagar oavlönad ledighet.

Den alterneringslediga och arbetsgivaren kommer överens om detaljerna i ledigheten i ett skriftligt alterneringsavtal som de ingår. Alterneringsavtalet och en utredning om att en vikarie har anställts för tiden för alterneringsledigheten, ska lämnas till arbets- och näringsbyrån innan alterneringsledigheten börjar.

Alterneringsledigheten varar minst 100 och högst 180 kalenderdagar. Ett villkor för en ny alterneringsledighet är att arbetstagaren arbetat i minst fem år efter det att den förra alterneringsledigheten slutade.

För den tid alterneringsledigheten varar betalas det ut alterneringsersättning. Folkpensionsanstalten eller en arbetslöshetskassa betalar ersättningen. Alterneringsersättningen är 70 procent av den arbetslöshetsdagpenning som den alterneringslediga skulle få om han eller hon var arbetslös.

Som vikarie ska anställas en sådan arbetslös arbetssökande vid en arbets- och näringsbyrå som varit arbetslös arbetssökande i minst 90 kalenderdagar antingen utan avbrott eller periodvis under de 14 månader som föregått alterneringsledigheten. Den som anställs som vikarie ska vara arbetslös arbetssökande omedelbart före alterneringsledighetens början.

Som vikarie kan anställas en arbetslös arbetssökande vid en arbets- och näringsbyrå, om arbetssökanden inte fyllt 30 år och högst ett år har förflutit sedan denne avlagt yrkes- eller högskoleexamen, eller en arbetslös arbetssökande som antingen inte har fyllt 25 år eller som har fyllt 55 år när alterneringsledigheten börjar. Som vikarie får man inte anställa en person som enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa är studerande på heltid. Arbetstiden för vikarien ska vara minst lika lång som den ordinarie arbetstiden för den alterneringslediga.

Efter alterneringsledighetens slut har den alterneringslediga rätt att återgå till sitt tidigare arbete eller om detta inte är möjligt ska arbetsgivaren erbjuda den alterneringslediga ett arbete som motsvarar det tidigare arbetet och som överensstämmer med arbetsavtalet eller något annat arbete som överensstämmer med avtalet.

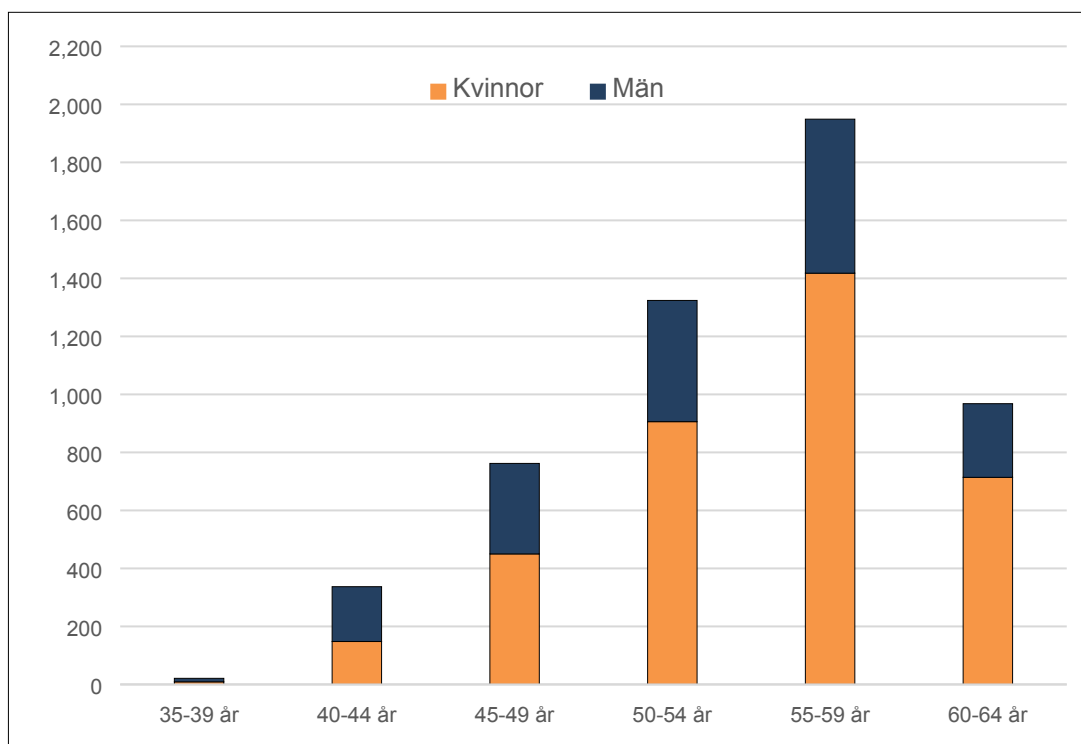
Av alterneringsersättningen finansierar staten en andel som motsvarar grunddagpenningen. Arbetslöshetskassorna finansierar 5,5 procent och Sysselsättningsfonden den återstående andelen.

Användningen av alterneringsledighet har minskat betydligt de senaste tio åren. År 2012 fick cirka 20 700 personer alterneringsersättning. År 2022 betalades alterneringsersättning för 457 000 dagar till cirka 5 400 personer.⁴ I medeltal betalades 1 270 euro i förmån per ersättningsmånad. Under året tog cirka 4 100 personer ut alterneringsledighet.

Det är övervägande de äldre åldersklasserna som tar ut alterneringsledighet, eftersom det i systemet med alterneringsledighet ingår ett krav på arbetshistoria för den alterneringslediga⁵. I figur 1 presenteras antalet mottagare av alterneringsersättning enligt ålder och kön. Omkring 79 procent av dem som fick alterneringsersättning hade fyllt 50 år. Kvinnornas andel av alterneringsersättningsmottagarna var 68 procent.

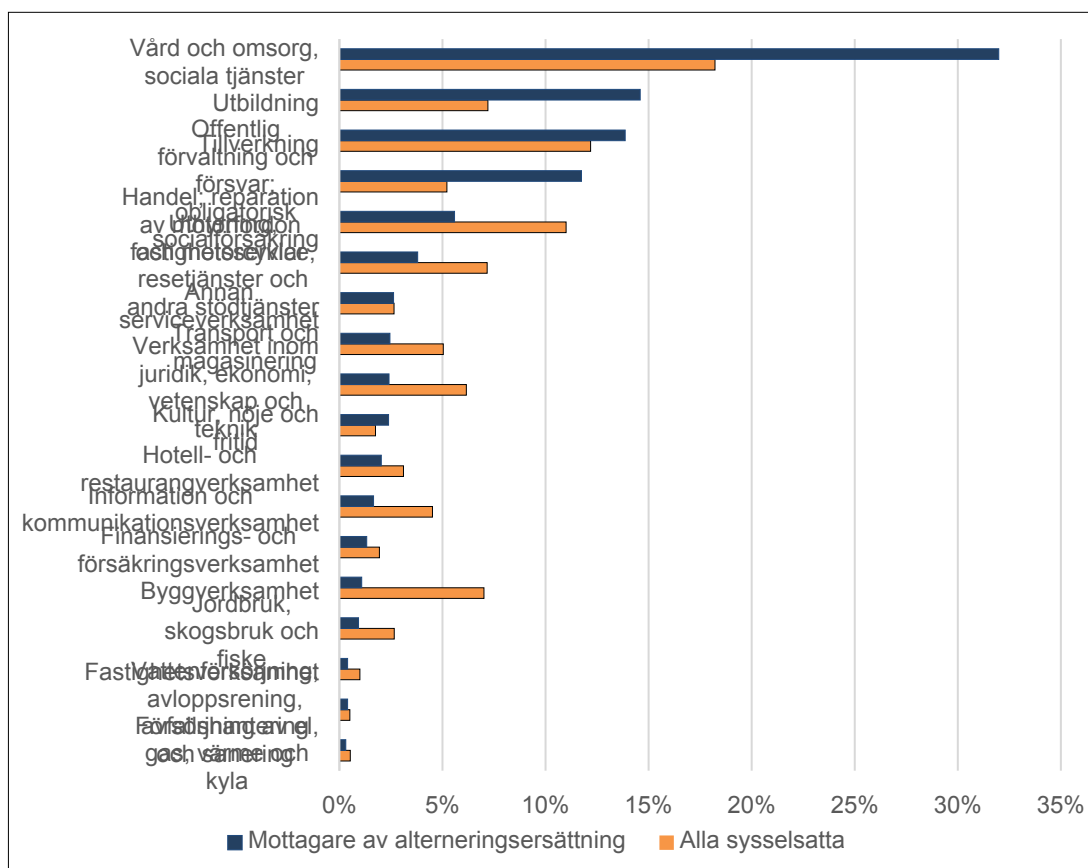
⁴ Under ett år betalades alterneringsersättning i genomsnitt under ca fyra månader per förmånstagare: 457 000 / 21,5 / 5 400, dvs ca 3,94 månader per förmånstagare.

⁵ Lagen om alterneringsledighet 4 §: Ett villkor för alterneringsledighet är att den anställda innan alterneringsledigheten börjar har varit i arbete i minst 20 år. Om den anställda redan tidigare har fått alterneringsersättning, ska han eller hon ha varit i arbete i minst fem år efter det att den föregående alterneringsledigheten slutade.

Figur 1: Antalet mottagare av alterneringsersättning enligt ålder och kön år 2022. Källa: FPA

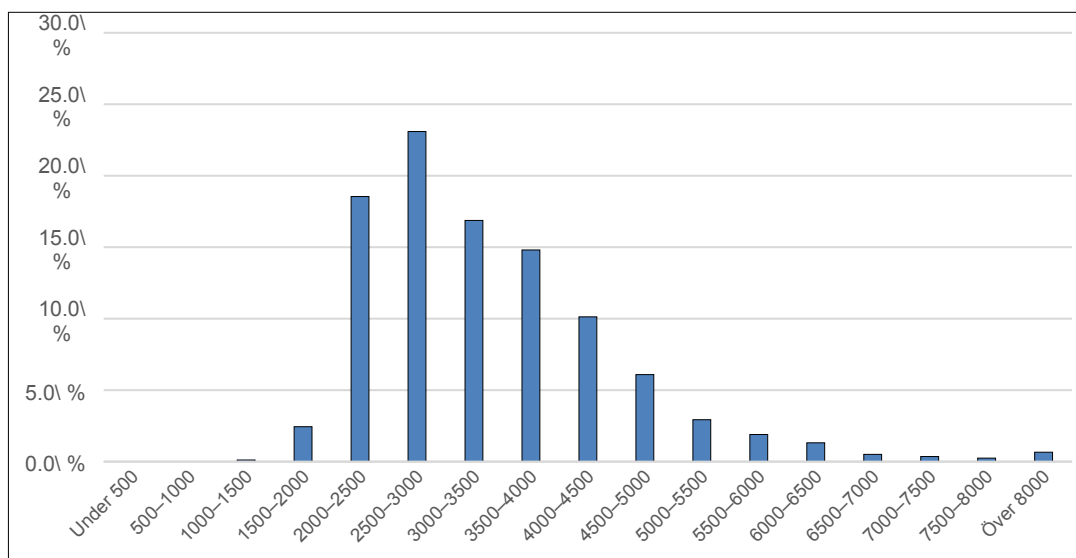
Alterneringsledigheten är koncentrerad till vissa branscher, särskilt till social- och hälsovårdstjänster och utbildning. Av figur 2 framgår att år 2021 arbetade ungefär var tredje av dem som mottog alterneringsersättning inom hälsovårds- och socialbranschen, medan andelen av alla sysselsatta var ungefär 18 procent. På motsvarande sätt arbetade cirka 15 procent av dem som fått alterneringsersättning inom utbildningsområdet, vilket är dubbelt så hög andel jämfört med alla sysselsatta.

Figur 2: Branschen för huvudsysslan i slutet av 2020 för personer som mottagit alterneringsersättning år 2021.

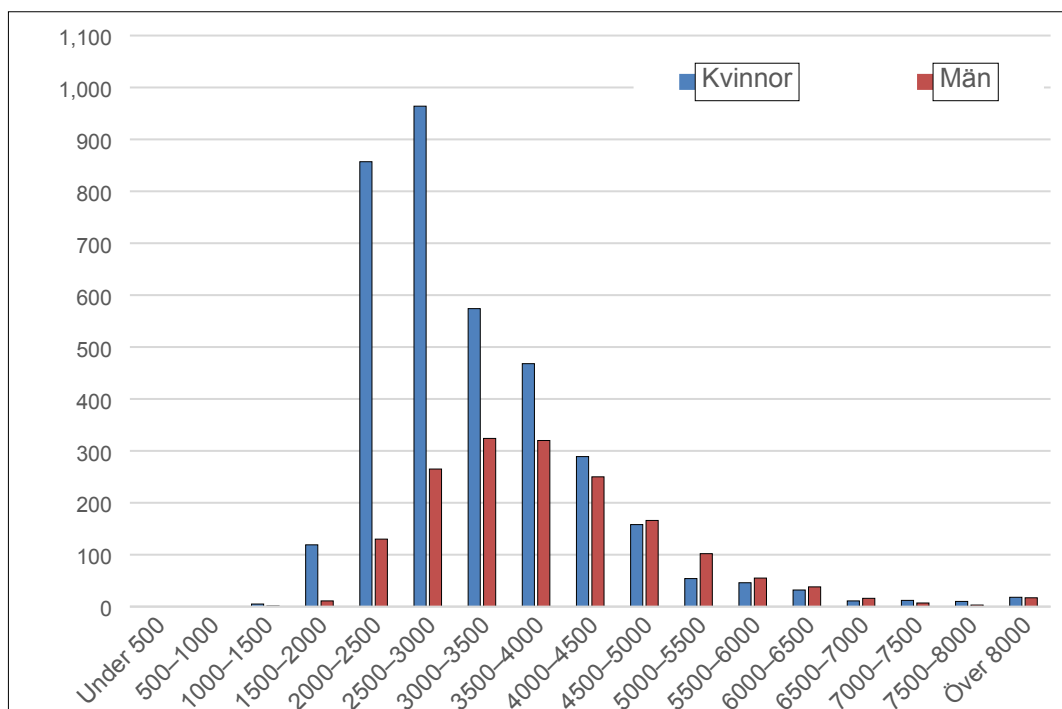
Figuren visar branscher med över 10 alterneringslediga. Källa: Statistikcentralen, sysselsättningsstatistik 2020, inkomstregistret 2021.

Uppgifter om de löner som ligger till grund för alterneringsersättningarna är tillgängliga i fråga om medlemmar i arbetslöshetskassor. Enligt Folkpensionsanstaltens statistik för 2022 fick 99,4 procent av förmånstagarna inkomstrelaterad alterneringsersättning. Av figur 3 framgår att cirka 56 procent av dem som fått inkomstrelaterad alterneringsersättning tjänade över 3 000 euro i månaden innan de tog ut alterneringsledighet. Ungefär var femte tjänade under 2 500 euro i månaden och var sjunde tjänade över 4 500 euro i månaden.

Figur 3: Andelen som fått inkomstrelaterad alterneringsersättning enligt storleken på den lön som ligger till grund för stödet. Källa: Finansinspektionen

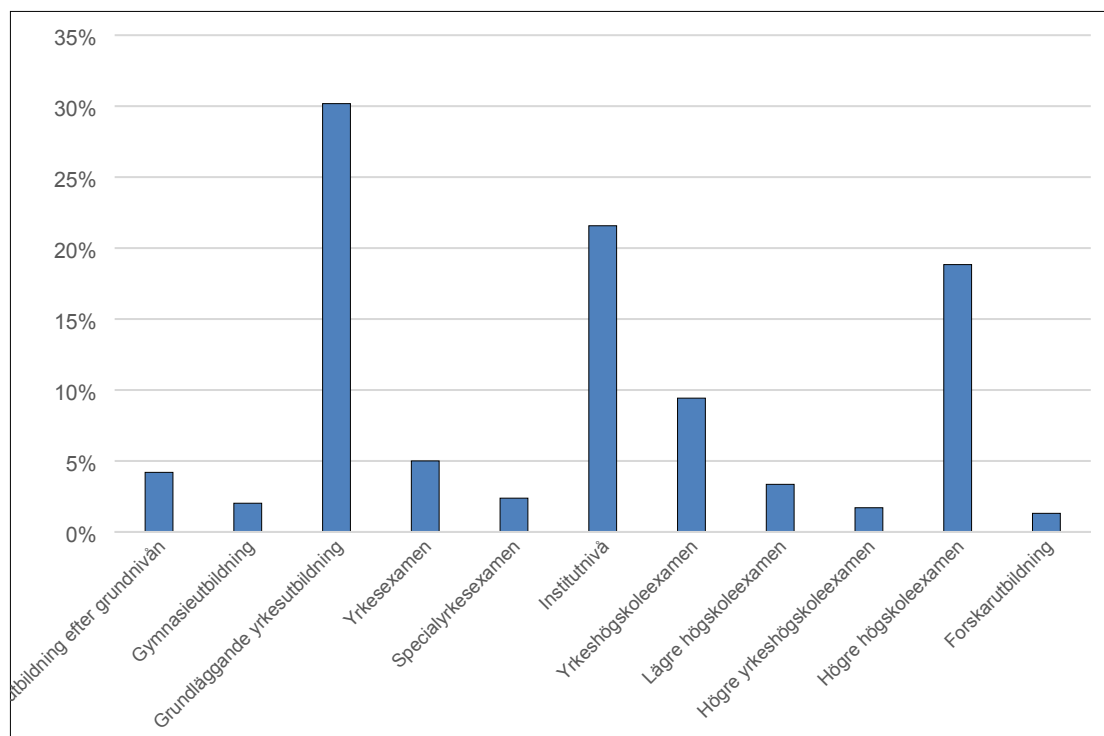
Figur 4 visar antalet mottagare av alterneringsersättning enligt den lön som ligger till grund för stödet och kön.

Figur 4: Antalet mottagare av inkomstrelaterad alterneringsersättning enligt den lön som ligger till grund för stödet och kön år 2022. Källa: Finansinspektionen

Av figuren framgår att mottagarna av alterneringsersättning år 2022 vanligen var kvinnor som tjänade cirka 2 000–3 000 euro i månaden.⁶ Lönerna som låg till grund för männens alterneringsersättning var i genomsnitt högre än kvinnornas. Cirka 54 procent av kvinnorna tjänade mindre än 3 000 euro i månaden, medan motsvarande andel bland männen var 24 procent.

Figur 5 visar den högsta examen i slutet av år 2021 för alla dem som fått alterneringsersättning år 2022.

Figur 5: Den högsta utbildningen i slutet av 2021 hos dem som fick alterneringsersättning 2022. Källor: Examensregistret, Inkomstregistret, Statistikcentralen

Grundläggande yrkesutbildning var den högsta examen hos cirka 30 procent av dem som fick alterneringsersättning. Omkring 56 procent hade avlagt en examen på högre nivå och 35 procent en högskoleexamen. Cirka 4 procent av dem som fick alterneringsersättning hade endast en utbildning på grundnivå.

Cirka 21 procent av dem som fick alterneringsersättning år 2022 hade barn som inte fyllt 18 år i sitt hushåll i slutet av 2021. Barn som inte fyllt 7 år hade 3,1 procent av dem som fått alterneringsersättning och barn som inte fyllt 3 år knappt en procent.

⁶ Cirka 34 procent av alla som fått inkomstrelaterad alterneringsersättning var kvinnor som tjänade 2 000–3 000 euro i månaden.

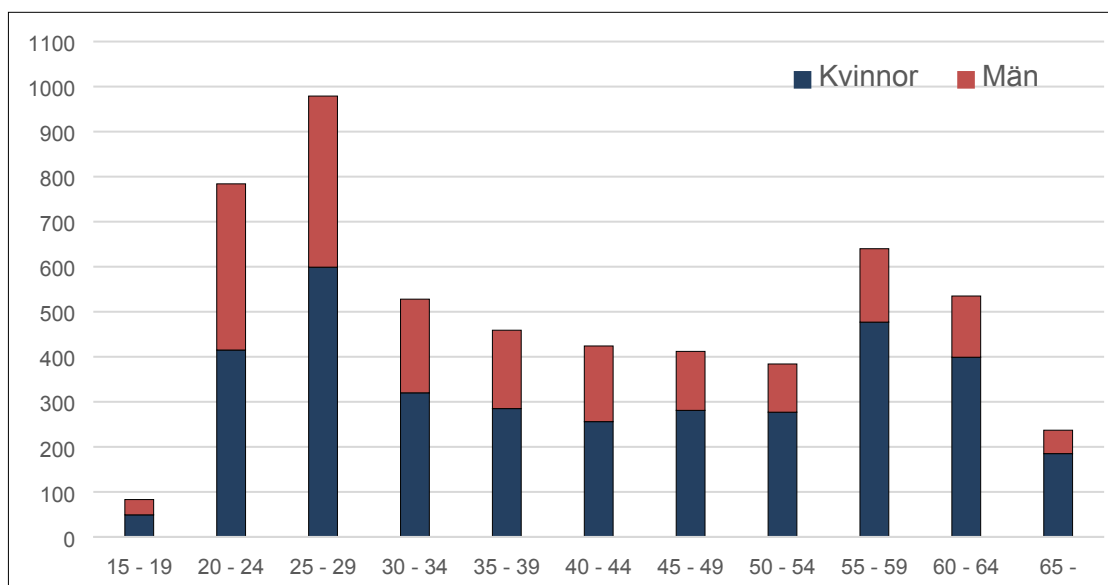
I systemet med alterneringsledighet ingår inga villkor för hur de alterneringslediga ska använda sin tid. En del kan använda alterneringsledigheten till exempel för att vårda en sjuk anhörig eller studera, men enligt granskningen av registren verkar detta inte vara så vanligt. Av dem som mottog alterneringsersättning år 2022 fick cirka 1,6 procent ersättning för närståendevårdare. Av dem som fick alterneringsersättning år 2021 var 3,7 procent anmälda som närvarande inom en examensbaserad utbildning under samma år. Det är dock bra att notera att all utbildning eller närståendevård inte syns i de här uppgifterna.

Nätti m.fl. (2005)⁷ utredde vilka erfarenheter alterneringslediga hade av systemet med hjälp av enkäter och temaintervjuer. Enkäten sändes bland annat till 500 personer som blivit alterneringslediga år 2003 och av dem svarade 65 procent på enkäten. I enkäten utreddes orsakerna till alterneringsledigheten. Det viktigaste skälet bland dem som inlett sin alterneringsledighet år 2003 var önskan att ta en paus från arbetslivet (21 %), mera tid för familjen (barnomsorg och dyligt) (17 %), mera tid för hobbyer, resor och rekreation (12 %) och stress i arbetet (11 %). Bland orsakerna framkom också exempelvis behovet att få mera tid till annat omsorgsarbete (4 %), yrkesinriktad fortbildning (3 %) eller studier av hobbykaraktär (3 %). I utredningen klarlades också vilka andra alternativ till alterneringsledigheten de alterneringslediga hade övervägt. Av dem som svarade på enkäten hade cirka 15 procent övervägt tjänstledighet och 13 procent studieledighet.

Ett villkor för att alterneringsledighet ska beviljas är att arbetsgivaren anställer en person som uppfyller villkoren som vikarie. Som vikarie ska anställas en sådan arbetslös arbetssökande som varit arbetslös i minst 90 kalenderdagar under de 14 månader som föregått alterneringsledigheten. Följande undantag till denna regel finns: 1.) personen är under 25 år eller över 55 år när alterneringsledigheten börjar eller 2.) personen har inte fyllt 30 år och högst ett år har förflutit sedan denne avlagt yrkes- eller högskoleexamen.

Enligt arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik var cirka 5 500 personer alterneringsvikarier år 2022. Omkring 65 procent av vikarierna var kvinnor. Av figur 6 framgår att åldersfördelningen bland vikarierna år 2022 är koncentrerad till yngre och äldre personer. Vanligtvis var vikarien i åldern 20–29 år eller 55–59 år. Antalet kvinnor som vikarier var högre i alla ålderskategorier.

⁷ Nätti, Manninen, Väisänen, Anttila, ”Vuorotellen virkeäksi”, Vuorotteluvapaan seuranta tutkimus, Työpoliittinen tutkimus 279, Työministeriö 2005.

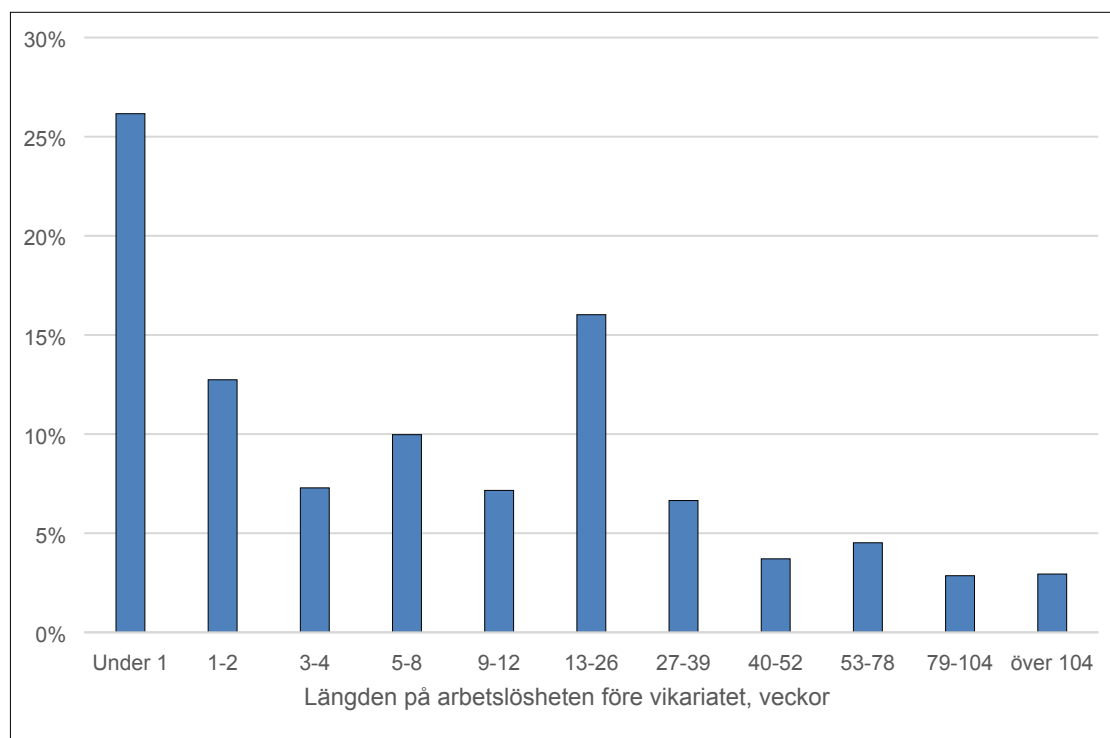

Figur 6: Antalet vikarier enligt ålder och kön år 2022. Källor: Arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik, Statistikcentralen.

År 2022 hörde cirka 42 procent av vikarierna med tanke på arbetslöshetsperiodens längd före vikariatet till det första undantaget. I en situation där alla i åldern 25–29 år omfattades av det andra undantaget, skulle sammanlagt cirka 60 procent av vikarierna omfattas av undantagen. Således hörde 42–60 procent av vikarierna till gruppen vars arbetslöshet skulle ha varit minst en dag omedelbart för vikariatets början utan kravet på arbetslöshet i 90 kalenderdagar under de föregående 14 månaderna.

I figur 7 finns uppgifter om arbetslöshetens längd bland vikarierna direkt innan vikariatet år 2022. När man ska tolka statistik om längden på arbetslöshetsperioderna bör man beakta att längden på arbetslösheten före vikariatet inte kan identifieras för alla vikarier. I de data som plockats från arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik observeras cirka 2 350 personer.⁸

⁸ År 2022 inledde 4 100 personer alterneringsledighet, alltså kan arbetslösheten före vikariatet observeras hos cirka 57 procent av vikarierna.

Figur 7: Längden på arbetslösheten år 2022 före vikariatet för de vikariat för vilka arbetslösheten före vikariatet kan fastställas. Källa: Arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik.

Cirka 90 procent av vikarierna vilkas arbetslöshet före vikariatet kunde fastställas, hade varit arbetslösa under ett år. Omkring var fjärde hade varit arbetslös mindre än en vecka före vikariatet. Cirka 39 procent av vikarierna hade varit arbetslösa mindre än två veckor. Cirka 46 procent av vikarierna hade varit arbetslösa under fyra veckor. Enligt statistiken verkar arbetslöshetsperioden före vikariatet ha varit relativt kort när man ser till de vikariat som gått att observera.

Nätti m.fl. (2005) utredde vikariernas erfarenheter av systemet med hjälp av en enkät. Till målgruppen för enkäten hörde de som varit alterneringsvikarier i september 2004. Enkäten skickades till 1 000 vikarier och besvarades av 57 procent av dem. Enligt enkäten hade 64 procent av vikarierna arbetat hos samma arbetsgivare tidigare. Omkring hälften av dem som besvarade enkäten arbetade med exakt samma uppgifter som den som tog ut alterneringsledighet.

2.3.2 Bedömning av nuläget i fråga om alterneringsledighet

När effekterna av systemet med alterneringsledighet synas är frågan till exempel den hur vissa faktorer bland de alterneringslediga och vikarierna, såsom sysselsättning och inkomster, skulle ha utvecklats utan alterneringsledighet eller alterneringsvikariat. När det gäller de alterneringslediga är frågan hur en tidsbestämd paus i arbetslivet påverkar sysselsättningen på lång sikt. Teoretiskt sett har pausen två olika effekter. För det första minskar en paus att kompetens och erfarenhet ansamlas genom arbetserfarenhet, vilket kan påverka produktiviteten

negativt jämfört med en situation där en person inte tar en paus. En paus kan således sänka sysselsättningen och lönen. Det finländska systemet med alterneringsledighet begränsar inte personens verksamhet, utan pausen kan också användas för studier, som för sin del kan öka kompetensen och produktiviteten. Dessutom kan en paus bidra till att man orkar bättre med arbetet, varför en persons risk att lämna bort från arbetslivet kan minska. Alterneringsledighetens inverkan på sysselsättningen och arbetsinkomsterna är i slutändan en empirisk fråga.

När det gäller vikarierna är frågan hur en tidsbestämd arbetsmöjlighet påverkar sysselsättningen senare. Den tidsbestämda arbetserfarenheten hjälper personen att öka sin kompetens och erbjuder också arbetsgivaren en möjlighet att lära sig mer om den anställda. Exempelvis en lång arbetslöshetsperiod kan ge en negativ signal, vilket kan leda till att arbetsgivaren inte beaktar personen i anställningssituationer (se t.ex. Kroft m.fl. 2013⁹). På lång sikt är effekten av vikariatet beroende av hur personen i fråga skulle ha sysselsatts utan den tidsbestämda arbetserfarenheten. Till denna del är det personens kompetens och andra faktorer som påverkar om man får arbete som är viktiga, det vill säga om personen sannolikt fått arbete också utan vikariatet. Av denna orsak är till exempel längden på arbetslösheten före vikariatet sannolikt en viktig faktor med tanke på effekterna. Dessutom är det också viktigt vilken bransch vikariatet sker inom och till exempel inom branscher där det råder brist på arbetskraft kan man tänka sig att vikarien skulle ha fått arbete även utan vikariatet.

Junka m.fl. (2009)¹⁰ undersökte vilka sysselsättningseffekter det finländska systemet med alterneringsledighet hade på både de alterneringslediga och vikarierna. Undersökningen bygger på en metod om matchade jämförelsegrupper, där forskarna för varje alterneringsledig sökte efter en så likadan kontrollperson som möjligt utifrån flera olika bakgrundsfaktorer och arbetshistorien. Man antog att utan alterneringsledighet skulle inkomsterna och sysselsättningen i undersökningsgruppen ha förändrats på samma sätt som i kontrollgruppen. Antagandet kan dock inte testas formellt, varför det finns en risk att de alterneringslediga och kontrollpersonerna skiljer sig från varandra genom någon oupptäckt egenskap som orsakar en avvikande sysselsättnings- och inkomstutveckling. Detta gäller både de alterneringslediga och vikarierna i undersökningen.

Enligt undersökningen av Junka m.fl. (2009) hör personer som varit alterneringslediga eller vikarier åren 1996–2003 till målgruppen för undersökningen. När det gäller vikarierna har de som varit arbetslösa kortare tid än två veckor lämnats utanför undersökningen, eftersom de som varit arbetslösa en mycket kort tid kan ha anmält sig som arbetslösa endast för möjligheten till vikariat varför det skulle bli svårt att hitta en matchning för en sådan grupp. Enligt forskarna hade drygt en tredjedel av vikarierna som hörde till undersökningsmaterialet varit arbetslösa under två veckor.

Junka m.fl. (2009) påpekade att forskningsresultaten visade att alterneringsledigheten tydligt sänkte sysselsättningen under alterneringsledigheten jämfört med kontrollgruppen. Den negativa effekten på de alterneringsledigas sysselsättning höll dock i sig också efter alterneringsperioden. Ännu åtta år efter att alterneringsledigheten inleddes var de alterneringsledigas sysselsättning cirka 6 procentenheter lägre än hos kontrollgruppen.

⁹ Kroft, Lange, Notowidigdo, 2013, "Duration Dependence and Labor Market Conditions: Evidence from a Field Experiment", *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 128, Issue 3, August 2013, Pages 1 123–1 167.

¹⁰ Junka, Korkeamäki, Rokkanen, Uusitalo, 2009, "Vuorotteluvapaajärjestelmän työllisyysvaikutukset", Arbets- och näringsministeriets publikationer 35/2009.

Dessutom förblev de alterneringsledigas inkomster lägre än kontrollgruppens efter alterneringsledigheten. Forskarna hittade ingen statistiskt signifikant skillnad mellan mängden sjukfrånvaro hos de alterneringslediga och hos kontrollpersonerna, vilket betyder att de alterneringslediga inte verkar ha fått bättre ork i arbetet enligt resultaten av undersökningen.

En betydande del av vikarierna arbetar efter vikariatets slut. Som exempel kan nämnas att år 2019 arbetade cirka 70 procent av vikarierna på den öppna arbetsmarknaden sex månader efter vikariatets slut (Tuomaala 2021)¹¹. Junka m.fl. (2009) visar i undersökningens matchningsgranskning att en betydande del av vikarierna skulle ha sysselsatts också utan vikariat, emedan kontrollgruppens sysselsättning ökade efter att alterneringsledigheten inletts oberoende av att personerna inte sysselsattes genom ett vikariat.¹² Enligt undersökningens resultat av Junka m.fl. (2009) snabbade alterneringsledighetsvikariatet dock upp sysselsättningen, eftersom det inledda vikariatet ökade vikariernas sysselsättning under det år som vikariatet inleddes.¹³ Dessutom ledde vikariatet till att sysselsättningen kvarstod på en högre nivå också på längre sikt. Baserat på forskningsresultaten är vikariatets effekt på vikariens sysselsättning cirka 10 procentenheter åtta år efter att vikariatet inleddes. Resultaten visade att de positiva sysselsättningseffekterna var större bland de vikarier som varit arbetslösa över tre månader än bland dem som varit arbetslösa under tre månader.

Nordström Skans och Liljeberg (2014)¹⁴ har undersökt motsvarande system i Sverige. Syftet med programmet som varade 2002–2004 var att subventionera en paus från arbetslivet under 3–12 månader. I sin bedömning av effekterna drar forskarna nytta av det särdrag i programmets finansiering som innebär att det på årsnivå har budgeterats en fast summa för alterneringsersättningarna och som en följd av detta är det möjligt att betala alterneringsersättning endast till en del av de sökande innan finansieringen tar slut. Den begränsade finansieringen ger forskarna en jämförelsemöjlighet, då programmets effekter kan undersökas genom jämförelse av sökande som fått ersättning med sökande som inte hann få ersättning. I undersökningen varade pausen från arbetslivet i medeltal cirka 10 månader. Enligt undersökningen sänktes lönenivån av en 10 månaders paus från arbetslivet med cirka 3 procent under 1–2 år efter frånvaron. Forskarna fann inga effekter på arbetstimmarna och sjukfrånvaron. Enligt resultaten har alterneringen inga statistiskt signifikanta effekter på sysselsättningen bland alla alterneringslediga, men forskarna upptäckte en negativ effekt på sysselsättningen i gruppen som fyllt 60 år. Den negativa effekten på sysselsättningen hör ihop med pensionsansökningar.

Hartman m.fl. (2010)¹⁵ drar nytta av matchningsmetoden när de undersöker hur det vikariat som hör till systemet med alterneringsledighet i Sverige senare påverkar sysselsättningen. Vikariaten var tidsbestämda anställningsförhållanden som varade 3–12 månader. I medeltal varade anställningsförhållandena 10 månader, alltså befann sig den största delen av anställningsförhållandena i den övre ändan av variationsintervallet. Vanligen minskade

¹¹ Tuomaala, 2021, ”Aktiivisilta työvoimapolitiisilta palveluilta sijoittuminen vuonna 2019”, TEM-analyysejä 107/2021.

¹² De personer som ingår i data som har haft en arbetslöshetsperiod under ett visst år. Indelningen i en vikariegrupp och en kontrollgrupp görs enligt vikariat som inletts under året, det vill säga ingen i kontrollgruppen arbetade som alterneringsvikarie under året. Det är dock möjligt att en del av personerna i kontrollgruppen arbetat som alterneringsvikarie efter det aktuella granskningsåret.

¹³ Undersökningsmaterialet omfattar endast vikarier som varit arbetslösa över två veckor före vikariatet.

¹⁴ Nordström Skans, Liljeberg, 2014, “The wage effects of subsidized career breaks”, *Empirical Economics*, Issue 2/2014.

¹⁵ Hartman, Liljeberg, Nordström Skans, 2010, “Stepping-stones, dead-ends, or both? An analysis of Swedish re-placement contracts”, *Empirical Economics* 38, 645–668.

vikariatet antalet arbetslöshetsdagar jämfört med kontrollgruppen. Effekten utgjorde cirka 22 dagar kortare arbetslöshet under det år som följde på vikariatet.

2.4 Verkställande av vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendium och alterneringsersättning

Vuxenutbildningsstöd och yrkesexamensstipendium söks hos Sysselsättningsfonden. Till Sysselsättningsfondens viktigaste uppgifter hör att finansiera arbetslöshetsförmånerna, bestämma och samla in arbetslöshetsförsäkringspremierna samt bevilja vuxenutbildningsförmåner. Fonden samlar in arbetslöshetsförsäkringspremier som betalas av både arbetsgivare och arbetstagare. Procentsatserna för premierna fastställs årligen genom en lag som antas av riksdagen. Arbetslöshetsförsäkringspremierna bestäms på basis av de uppgifter som arbetsgivaren uppgett till inkomstregistret. Fonden har en konjunkturbuffert som uppstår av differensen mellan intäkterna och utgifterna och den syftar till att trygga en jämn betalningsutveckling. Med hjälp av bufferten kan man jämna ut trycket på att höja premierna, när utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa ökar. Förmåner som finansieras av Sysselsättningsfonden är bland annat arbetslöshetsdagpenning som betalas av arbetslöshetskassorna och Folkpensionsanstalten samt vuxenutbildningsstödet och yrkesexamensstipendiet som betalas av fonden. Från ingången av 2023 svarar Sysselsättningsfonden också för finansieringen av det nya omställningsskyddet. Sysselsättningsfonden svarar också för finansieringen av den arbetspension som uppsamlas under tiden för betalningen av arbetslöshetsdagpenning, alterneringsersättning och vuxenutbildningsstöd. Dessutom svarar Sysselsättningsfonden för finansieringen av lönegarantin. Till arbetslöshetskassorna förmedlar Sysselsättningsfonden för arbetslöshetsdagpenning en andel som motsvarar den grunddagpenning som staten betalar. Sysselsättningsfondens verksamhet övervakas av Finansinspektionen.

I september 2023 arbetade sammanlagt 175 personer vid Sysselsättningsfonden. Den är organiserad i fyra serviceområden, som är Kundrelationer, Ekonomi och finans, Teknologi och utveckling samt HR och kommunikation. Till verkställande direktören rapporterar också funktioner som hör till administrationen såsom riskhantering, compliance och dataskyddsärenden. Serviceområdet Kundrelationer är störst sett till antalet anställda och består av över hälften av fondens personal. Där arbetar 94 aktiva anställda. Med arbetslöshetsförsäkringspremierna arbetar 16 personer, förmånstjänsterna 66 personer och andra uppgifter inom serviceområdet 12 personer.

Alterneringsersättning söks från arbetslöshetskassan. De alterneringslediga som inte hör till en arbetslöshetskassa kan få alterneringsersättning från Folkpensionsanstalten.

3 Mål

I regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering har man förbundit sig att anpassa utgifterna inom de offentliga finanserna med ett nettobelopp som år 2027 uppgår till cirka 4 miljarder euro. För att uppnå detta har regeringen förbundit sig till åtgärder som medför permanenta besparingar eller ökar statens avgiftsintäkter. Enligt regeringsprogrammet är en av dessa åtgärder att dra in vuxenutbildningsstödet och avveckla alterneringsledigheten. Dessutom ska yrkesexamensstipendiet slopas enligt propositionen. Förändringarna genomförs genom att lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet upphävs.

Syftet med propositionen är att minska de offentliga utgifterna och öka sysselsättningen. Indragningen av vuxenutbildningsstödet förväntas minska de offentliga utgifterna med 175 miljoner euro årligen och öka sysselsättningen med 10 000 sysselsatta per år. Avvecklingen av

alterneringsledigheten bedöms minska de offentliga utgifterna med 27 miljoner euro och slopanDET av yrkesexamensstipendiet med 11,5 miljoner euro årligen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Genom denna proposition upphävs lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet. Till följd av att lagarna upphävs upphör utbetalningen av vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendium och alterneringsersättning. SlopanDET av vuxenutbildningsstödet flyttar över ansvaret för försörjningen under studietiden på studeranden själv. Det är möjligt att få vuxenutbildningsstöd för studier som inleds senast den 31 juli 2024. En förutsättning för att få stöd är att stödperioden inleds senast den 31 juli 2024. Stöd kan fås fram till utgången av 2025. Studierna ska ha inletts i praktiken senast den 31 juli 2024.

Yrkesexamensstipendium kan beviljas till personer som avlägger examen senast den 31 juli 2024.

Alterneringsledigheter kan inledas senast den 31 juli 2024. De som inleder en alterneringsledighet senast detta datum har rätt att ta ut den maximala alterneringsledigheten på 180 kalenderdagar. För att alterneringsledigheten ska anses ha blivit inledd senast den 31 juli 2024 ska alterneringsavtalet lämnas in till arbets- och näringsbyrån och arbetsavtalet för den som ska vikariera den alterneringslediga börja gälla senast den 31 juli 2024.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen

SlopanDET av vuxenutbildningsstödet

SlopanDET av vuxenutbildningsstödet minskar de tillgängliga inkomsterna för dem som enligt den gällande lagstiftningen har rätt till stödet medan de är studielediga (löntagare) eller bedriver studier som minskar inkomsterna från företagsverksamhet (företagare). De konsekvenser som slopanDET av stödet har för hushållen beror bl.a. på i vilken utsträckning vuxenutbildningsstödet har inverkat på beslutet att bli studieledig, att söka sig till studier och på sysselsättningen och inkomsterna på kort och lång sikt. Dessa konsekvenser för hushållen avspeglar sig på den föreslagna ändringens konsekvenser för arbetsmarknaden och den offentliga ekonomin.

Slutsatserna i den forskningslitteratur som behandlades i samband med bedömningen av nuläget är i regel allmänna. Det är möjligt att vuxenutbildningsstödet har olika konsekvenser för inledandet av studier i olika grupper och att vuxenutbildningsstödet spelar en viktig roll i vissa fall av övergång till utbildning. Det finns alltid även begränsningar för hur forskningsresultaten kan generaliseras. De resultat som gäller det finländska systemet med vuxenutbildningsstöd beskriver effekterna inom det utbildnings- och förmånssystem som fanns på 2010-talet och som till vissa delar avviker från det nuvarande systemet. Den allmänna bild som forskningen ger är emellertid att ett slopanDE av vuxenutbildningsstödet sannolikt kommer att öka hushållens arbetande utan att orken i arbetet, intresset för att söka sig till nya studier eller inkomstutvecklingen på längre sikt märkbart försvagas.

Vid bedömningen av konsekvenserna av att vuxenutbildningsstödet slopas och befolkningens möjligheter till kontinuerligt lärande efter att stödet har slopats bör man utvärdera alternativa sätt att finansiera försörjningen under studietiden, hur dessa alternativ används i nuläget och möjligheterna att använda dem i olika livssituationer. Stödandet av försörjningen under studietiden med offentliga medel utgör endast en del av det offentliga stödet för studier. Det viktigaste sättet på vilket studier stöds är den offentliga finansiering som riktas till utbildningsanordnarna och genom vilken man möjliggör avgiftsfri utbildning eller en avgiftsnivå som är lägre än kostnaderna för att producera utbildningen.

Systemet med studiestöd finansieras med statliga medel och det är avsett att vara ett stödsystem som tryggar försörjningen under tiden för studier efter studierna på grundskolenivå. Ett banklån som staten går i borgen för utgör en del av studiestödet, dvs. systemet inbegriper också en självfinansieringsandel för studeranden. Beloppet av statsborgen för studielån är 650 euro i månaden. Sedan ingången av augusti 2023 är beloppet av studiepenningen 279,38 euro i månaden. Den som är vårdnadshavare för ett barn under 18 år har rätt att få en försörjarförhöjning, som från och med den 1 januari 2024 är 141,63 euro i månaden. Följaktligen är studiepenningen för en person som försörjer ett barn sammanlagt 421,01 euro i månaden från och med den 1 januari 2024. Maximibeloppet för statsborgen stiger från och med den 1 augusti 2024 till 850 euro i månaden (L 1201/2023).

I fråga om studiestödet används en inkomstkontroll som baserar sig på studerandens egna årsinkomster och som görs i efterskott. En studerande kan under ett kalenderår utöver studiepenning ha andra skattepliktiga inkomster till ett belopp som kallas fribelopp. Fribeloppet räknas så att den studerande kan ha inkomster upp till 1 040 euro för varje månad för vilken han eller hon har fått studiepenning eller bostadstillägg samt inkomster upp till 3 120 euro för varje månad för vilken han eller hon inte har fått studiepenning eller bostadstillägg. Årsinkomstgränsen för exempelvis en studerande som använder nio stödmånader är då 18 720 euro (9 mån. x 1 040 euro + 3 mån. x 3 120 euro), vilket betyder att inkomsterna får vara i genomsnitt 1 560 euro i månaden (18 720/12 mån.) utan att det påverkar stödbeloppet.

Antalet studiestöds månader är inte begränsat när det gäller studier på andra stadiet, vilket gör det möjligt att använda studiestödet till flera utbildningar på andra stadiet. När det gäller högskolestudier är den maximala stödtiden 70, 64 eller 54 månader. En studerande som har inlett sina studier den 1 augusti 2017 eller senare kan i regel få stöd för alla högskolestudier i totalt högst 54 månader, vilket i praktiken gör det möjligt att avlägga en lägre och en högre högskoleexamen med hjälp av studiestöd.

Enligt statistiken utgör den maximala stödtiden i regel inte ett hinder för användningen av studiestöd för dem som har fått vuxenutbildningsstöd. Enligt det tillgängliga materialet fick 13 364 personer år 2021 vuxenutbildningsstöd för första gången, och av dem hade 7 826 personer (58,6 %) en gällande studierätt vid en högskola (undantaget de som hade studierätt till enbart studier vid öppna högskolan). I denna grupp hade 647 personer fått studiestöd för högskolestudier för minst 54 månader. Detta motsvarar ca 5 procent av alla som fick vuxenutbildningsstöd för första gången år 2021. Om bedömningen görs i förhållande till hur många som har minst 39 använda stödmånader, dvs. kalkylmässigt färre än 15 studiestöds månader kvar (maximitiden för vuxenutbildningsstöd), blir andelen ca 13 procent av förstagångsmottagarna.

Samma studier stöds med studiestöd och vuxenutbildningsstöd. När det gäller studier vid öppna högskolan kan vuxenutbildningsstöd ändå fås på ett flexiblere sätt än studiestöd. Studiestöd kan beviljas för studier vid öppna högskolan, endast om studeranden har rätt att avlägga en högskoleexamen. Enligt det tillgängliga materialet fick 28 322 personer vuxenutbildningsstöd

år 2021 och av dem genomförde 4 922 personer (17 %) studierna vid öppna högskolan. Medianstödtagaren i denna grupp fick stöd i 3 månader under det aktuella året och avlade 18 studiepoäng vid öppna högskolan. Cirka hälften av personerna i denna grupp hade emellertid också studierätt inom en utbildning som ledde till en examen.

En annan sak som kan begränsa användningen av studiestöd i målgruppen för vuxenutbildningsstödet är den inkomstkontroll i anslutning till studiestödet som grundar sig på årsinkomsten. Det kan tänkas att denna begränsar användningen av studiestöd för kortvariga studier särskilt för personer med hög lön. Studiestöd beviljas inte alls om årsinkomsten överstiger 35 360 euro. Hos ca 10 procent av dem som fick vuxenutbildningsstöd översteg till exempel månadslönen 4 470 euro. Med en sådan inkomstnivå överskrider årsinkomsten den nämnda inkomstgränsen, även om personen under studieledigheten skulle vara borta från arbetet under fyra månader (årsinkomsten skulle i så fall bli 35 760 euro).

Nivån på studiestödet är betydligt lägre än nivån på vuxenutbildningsstödet. I följande exempel som gäller studiestödet har man beaktat att beloppet av statsborgen för studielån stiger från 650 euro till 850 euro i månaden från och med den 1 augusti 2024 och att studiepenningens försörjarförhöjning höjs med 30 euro från och med den 1 januari 2024.

Medianlönen för den genomsnittliga mottagaren av vuxenutbildningsstöd är ca 3 000 euro. Med denna bruttolön uppgår vuxenutbildningsstödet till 1 587,89 euro i månaden, om personen inte har några andra inkomster. Dessutom har stödtagaren rätt att få statsborgen för studielån, vars maximibelopp är 850 euro. Studiepenningen uppgår å sin sida till 279,38 euro i månaden. Nivån på studiepenningen är för en typisk mottagare av vuxenutbildningsstöd betydligt lägre än vuxenutbildningsstödet, och även kombinationen av studiepenning och studielån (1 129,38 euro i månaden) ligger under nivån på vuxenutbildningsstödet.

Av dem som får vuxenutbildningsstöd har 56 procent minderåriga barn i sitt hushåll, vilket betyder att nivån på studiepenningen tillsammans med försörjarförhöjningen uppgår till 421,01 euro i månaden. Med beaktande av även studielånet uppgår studiestödet till 1 271,01 euro i månaden.

De studerande som får studiestöd kompletterar i allmänhet sin försörjning med allmänt bostadsbidrag. Makarna till dem som får vuxenutbildningsstöd är vanligen i arbete, vilket betyder att rätten till allmänt bostadsbidrag begränsar sig närmast till de mottagare av vuxenutbildningsstöd som bor ensamma. De utgör 27 procent av stödtagarna. En person som bor ensam, får enbart studiepenning och bor på hyra i Helsingfors kan få 394 euro i månaden i allmänt bostadsbidrag. För en ensamförsörjare är det maximala bidraget 565,5 euro i månaden.

Studiestödet och vuxenutbildningsstödet skiljer sig från varandra när det gäller kombinerandet av arbete och studier. När det gäller vuxenutbildningsstödet minskar tilläggsinkomster stödbeloppet med 50 procent. Med en bruttolön på exempelvis 3 000 euro blir nivån på vuxenutbildningsstödet 1 587,89 euro, om det inte finns andra inkomster under stödmånaden. Om en person får 1 000 euro i inkomst under samma stödmånad blir nivån på vuxenutbildningsstödet emellertid 500 euro lägre, dvs. 1 087,89 euro. När det gäller inkomstkontrollen i anslutning till studiestödet har årsinkomsterna däremot en inverkan på för hur många månader en person kan lyfta studiestöd. Vi åskådliggör konsekvenserna av att kombinera arbete och studier i anslutning till studiestöd och vuxenutbildningsstöd med några exempel där en person är fullt studieledig i 4 månader eller partiellt studieledig i 8 månader. I dessa exempel innebär full studieledighet att en person inte har några andra inkomster under 4 månaders tid och partiell studieledighet att personens arbetsinkomster halveras under 8 månaders tid.

Med en bruttolön på 3 000 euro uppgår beloppet av vuxenutbildningsstödet under tiden för full studieledighet i 4 månader till sammanlagt 6 352 euro, medan vuxenutbildningsstödet för tiden för partiell studieledighet i 8 månader uppgår till 6 703 euro. En person som förtjänar 3 000 euro i månaden kan för 4 månader av full studieledighet lyfta studiestöd för 4 månader, dvs. sammanlagt 1 118 euro i studiepenning, och för 8 månader av partiell studieledighet lyfta studiestöd för 6 månader, dvs. sammanlagt 1 676 euro i studiepenning. Den inkomstkontroll i anslutning till studiestödet som grundar sig på årsinkomsten gynnar en kombination av studier och arbete särskilt bland personer med små inkomster. Exempelvis en person som arbetar med en bruttolön på 2 000 euro kan lyfta studiestöd för 8 månader under den tid som han eller hon är partiellt studieledig i 8 månader.

Skillnaden mellan vuxenutbildningsstödet (och det allmänna bostadsbidrag som kompletterar det) och studiestödet (och det allmänna bostadsbidrag som kompletterar det) är minst hos ensamförsörjare med små inkomster som är partiellt studielediga när de studerar. Till exempel med en bruttolön på 2 000 euro under 8 månader av partiell studieledighet har en sådan person rätt till 686 euro i vuxenutbildningsstöd per månad och 345 euro i allmänt bostadsbidrag per månad (sammanlagt 1 031 euro), eller 421 euro i studiepenning per månad och 488 euro i allmänt bostadsbidrag per månad (sammanlagt 767 euro). Utöver det har personen i bägge alternativen rätt till statsborgen för studielån (850 euro). Även i detta fall erbjuder ändå studier med vuxenutbildningsstöd en högre försörjningsnivå.

Utifrån det ovan beskrivna kan det konstateras att ett slopande av vuxenutbildningsstödet minskar den offentliga sektorns finansiella ansvar för målgruppens försörjning under studietiden, i och med att den stödform (studiestöd) som finns som alternativ för dem som arbetar är lägre och har större betoning på låntagning än det inkomstbaserade vuxenutbildningsstödet. Hos den del av målgruppen som trots att vuxenutbildningsstödet slopas väljer att minska sin arbetstid på grund av studier flyttar slopandet av vuxenutbildningsstödet över ansvaret för försörjningen under studietiden på studeranden själv och eventuellt på hans eller hennes familjemedlemmar och arbetsgivare.

Studiestöd är inte ett alternativ till vuxenutbildningsstödet när det gäller studier som genomförs vid en öppen högskola, om studeranden inte har rätt att avlägga en examen, eller för de högskolestuderande vars studiestöds månader för högskolestudier är slut eller, på grund av studiestödets inkomstgränser, för högavlönade personer när det gäller korta studieledigheter. Eftersom studiepenningen inte är en förmån som är bunden till den studerandes inkomstnivå och eftersom antalet tillgängliga studiestöds månader är beroende av årsinkomsten, är studiestödet också ett mindre lockande alternativ för högavlönade arbetstagare.

Till skillnad från vuxenutbildningsstödet och studiestödet förutsätter det att en person är arbetslös för att han eller hon ska få en arbetslöshetsförmån. De olika studiemöjligheter som erbjuds arbetslösa ersätter inte direkt det slopade systemet med vuxenutbildningsstöd.

Förmodligen kommer en del av de personer som före det att systemet med vuxenutbildningsstöd slopades skulle ha studerat med vuxenutbildningsstöd i något senare skede att bli arbetslösa och försöka utnyttja de studiemöjligheter som erbjuds arbetslösa. Det är inte möjligt att göra någon tillförlitlig bedömning av dessa personers antal och tidsspannet eller av ökade kostnader för utkomstskyddet för arbetslösa och ordnandet av offentlig arbetskraftsservice på grund av ändringen.

Utifrån materialet kan man emellertid uppskatta att cirka en fjärdedel av dem som fick vuxenutbildningsstöd år 2015 har åtminstone en påbörjad arbetslöshetsperiod under åren 2015–2021. I denna grupp är orsaken till att den första arbetssökningsperioden avslutades för cirka tre

av fyra personer att de har förmedlats arbete på den allmänna arbetsmarknaden, att de själva har hittat arbete eller att personen inte har förnyat sin jobbansökan. Cirka 15 procent har påbörjat en utbildning, träning, ett försök eller frivilliga studier. Utifrån denna granskning blir alltså ca 5 procent av dem som har fått vuxenutbildningsstöd arbetslösa inom sju år från det att de fick vuxenutbildningsstödet, på så sätt att det krävs arbetskraftsservice för att de ska få arbete.

Härnäst presenteras kort de arbetslösas möjligheter att studera utan att förlora rätten till utkomstskydd för arbetslösa samt möjligheterna att få arbetslöshetsförmån som stöd för studierna. Förutom när det gäller arbetskraftsutbildning och heltidsstudier i läs- och skrivkunnighet är arbetssökande enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice skyldiga att i enlighet med sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter sysselsättningsplanen söka möjliga jobb. När det gäller arbetskraftsutbildning och studier i läs- och skrivkunnighet börjar jobbsökningskyldigheten i regel en månad före studierna avslutas.

Arbetslöshetsförmånerna är i princip inte avsedda att trygga försörjningen under heltidsstudier. För tryggande av försörjningen under heltidsstudier finns i första hand studiestödssystemet. Definitionerna av heltidsstudier i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och i lagstiftningen om studiestöd motsvarar i huvudsak varandra, vilket innebär i praktiken att arbetslösa eller studerande med vissa undantag har rätt till antingen studiestöd eller arbetslöshetsförmån.

I lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs det att studerande på heltid inte har rätt till arbetslöshetsförmåner. Begränsningen gäller också ferieperioder under heltidsstudier. Inom systemet med utkomstskydd för arbetslösa bedöms frågan om studierna är heltidsstudier eller inte antingen på basis av studiernas examensinriktning eller deras omfattning. Studier som ska betraktas som heltidsstudier har definierats i 2 kap. 10 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Deltidsstudier påverkar inte rätten till arbetslöshetsförmåner.

Arbetssökanden kan under vissa förutsättningar enligt 2 kap. 10 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa visa att studierna inte utgör något hinder för arbete. Studierna betraktas då som deltidstudier, om det på basis av minst sex månaders stadigvarande tid i arbete eller minst sex månaders stadigvarande bedrivande av företagsverksamhet under studietiden kan anses att studierna inte utgör något hinder för att ta emot ett heltidsarbete eller om studierna har inletts under ett anställningsförhållande och arbetslösheten beror på permittering eller uppsägning av ekonomiska orsaker eller produktionsorsaker.

En arbetssökande som har fyllt 25 år kan bedriva studier som pågår högst sex månader utan avbrott eller i perioder utan att arbetslöshetsförmånen går förlorad. En ytterligare förutsättning är bland annat att studierna ger yrkesfärdigheter eller stöder företagsverksamhet. Kortvariga studier kan vara antingen heltidsstudier eller deltidstudier.

Möjligheten till högst sex månaders heltidsstudier utan förlust av arbetslöshetsförmånen återfås efter det att personen har uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning och maximitiden för arbetslöshetsdagpenning har börjat löpa från början. Det krävs inte att arbetsvillkoret har uppfyllts om de tidigare studierna har varat högst tre månader utan avbrott eller i perioder.

Arbetssökandes heltidsstudier kan i vissa situationer stödjas med arbetslöshetsförmån på det sätt som avses i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice eller i lagen om främjande av integration (1386/2010). Medan studier som stöds med arbetslöshetsförmån pågår betalas det i princip en förhöjningsdel eller en förhöjd förtjänstdel till arbetslöshetsförmånen för den aktiva tiden. På grund av skillnader i hur förpliktande studierna är betalas kostnadsersättning enbart för tiden för integrationsutbildning.

Stödandet av frivilliga studier med arbetslöshetsförmån på det sätt som avses i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice förutsätter att den arbetssökande har fyllt 25 år och att studierna är heltidsstudier på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Stödandet av studier baserar sig på arbets- och näringsbyråns prövning. I prövningen beaktas bland annat den arbetssökandes individuella behov av utbildning och hur ändamålsenligt det är att stödja studierna eller hur ändamålsenlig arbetskraftsutbildningen är. Studierna ska enligt arbets- och näringsbyråns bedömning på ett väsentligt sätt förbättra den arbetssökandes möjligheter till sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden.

Eftersom studierna ska förbättra möjligheterna till sysselsättning har många av dem som bedriver frivilliga studier enbart grundskolan eller en studentexamen i bakgrunden. Stöd beviljas på basis av individuell prövning, vilket också kan innebära exempelvis omskolning för andra uppgifter på grund av hälsoskäl. År 2022 studerade också 2 400 personer som avlade examen inom social- och hälsovårdsbranschen med stöd (dvs. fem procent av stödtagarna) samt lika många som avlade examen inom inkvarterings- och kosthållsbranschen. Dessa har generellt sett ett bra arbetsmarknadsläge. Enbart viljan att studera eller byta yrke är emellertid inte en grund enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice att stödja frivilliga studier med arbetslöshetsförmån. Den som blir arbetslös kan också genast börja bedriva frivilliga studier. Av dem som bedrev frivilliga studier år 2022 började 10 procent (4 800 personer) studera frivilligt direkt från den öppna arbetsmarknaden.

Stöd för en studiehelhet kan i regel ges för högst 24 månader. Om syftet med studierna är att fullgöra den grundläggande utbildningens lärokurs, kan den studiehelhet som studierna bildar emellertid stödjas för högst 48 månaders tid. För att den arbetssökande ska få arbetslöshetsförmån för sina studier krävs det att han eller hon gör framsteg i studierna.

Bestämmelser om stödandet av invandares nyanländas frivilliga studier med arbetslöshetsförmån finns i lagen om främjande av integration (1386/2010). De viktigaste skillnaderna jämfört med lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice när det gäller förutsättningarna för att studier ska stödjas har att göra med att de studier som stöds inte behöver vara på heltid. Dessutom kan även frivilliga studier som bedrivs av invandrare som inte har fyllt 25 år stödjas med arbetslöshetsförmån.

Genom arbetskraftsutbildning förbättras de vuxnas yrkesskicklighet, möjligheter att få arbete eller behålla sitt arbete och deras färdigheter att bedriva verksamhet som företagare samt främjas tillgången på yrkeskunnig arbetskraft och uppkomsten av ny företagsverksamhet.

Närings-, trafik- och miljöcentralen eller arbets- och näringsbyrån kan enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice anskaffa yrkesinriktad utbildning som arbetskraftsutbildning, om syftet med utbildningen inte är att avlägga en examen eller en examensdel, och utbildning i företagsamhet samt integrationsutbildning, med undantag av läs- och skrivundervisning. Bestämmelser om ordnande av arbetskraftsutbildning som leder till examen finns i lagen om yrkesutbildning (531/2017).

Som studerande kan antas personer som är lämpade för utbildningen och för det yrke eller den uppgift som utbildningen siktar på, om de har ett av arbets- och näringsbyrån konstaterat utbildningsbehov. En person under 20 år som har fullgjort sin läroplikt kan antas till annan utbildning än integrationsutbildning endast om det inte är möjligt eller annars ändamålsenligt att genomföra utbildningen som frivilliga studier.

Studier inom en arbetskraftsutbildning är avgiftsfria för studeranden. För den tid som arbetskraftsutbildningen pågår betalas det dessutom i princip en förhöjningsdel eller en förhöjd förtjänstdel till arbetslöshetsförmånen för den aktiva tiden samt kostnadsersättning.

Slopandet av vuxenutbildningsstödet kan ha negativa konsekvenser för hur studierna framskrider, även om denna effekt utifrån forskningsdata verkar vara måttlig. Det har därför sannolikt inga betydande konsekvenser för arbetsmarknaden eller den offentliga ekonomin. Låt oss härnäst bedöma dessa konsekvenser med hjälp av olika informationskällor.

Enligt en granskning som gjordes vid undervisnings- och kulturministeriet och som baserade sig på studerandematerialet för åren 2016–2017 har en ökning av arbetsinkomsten med 1 000 euro ett samband med en minskning på ca 0,56 studiepoäng när arbetsinkomsten är 10 000–18 000 euro om året. I granskningen har förändringen i antalet studiepoäng som personerna har avlagt under ett kalenderår förklarats med en förändring i arbetsinkomsterna under kalenderåret mellan åren 2016 och 2017. Resultatet överensstämmer med Paasiniemis (2018)¹⁶ tidigare undersökning. Utifrån månadsmaterialet för vuxenutbildningsstödet från juni 2021 till maj 2022 går det att uppskatta att den genomsnittliga inkomstminskningen med vuxenutbildningsstödet (den bruttolön som stödet grundar sig på minskad med arbetsinkomsten under stödmånaden) är ca 2 800 euro, vilket motsvarar ca 2 600 euro med 2016 års inkomstnivå. Om man uppskattar att den genomsnittliga mottagaren av vuxenutbildningsstöd får stöd i ca 10 månader, uppgår inkomstförlusten till ca 26 000 euro med 2016 års inkomstnivå. Då kan man uppskatta att om de som får vuxenutbildningsstöd studerar vid sidan av sitt arbete kommer de att avlägga ca 14,5 studiepoäng färre ($26 * 0,56$) i sina studier.

Enligt figur 4.7 i publikationen Eurostudent VIII – Studerandeundersökning 2022 (med svenskt presentationsblad) använde högskolestuderande som inte arbetade i genomsnitt 30 timmar i veckan till sina studier, medan motsvarande siffra i den grupp som utförde arbete i anknnytning till studierna var 24 timmar i veckan. Om man utifrån detta uppskattar att den tid som används till studier minskar med 6 timmar i veckan i denna målgrupp på grund av att vuxenutbildningsstödet slopas, motsvarar detta totalt 260 timmar under en stödperiod på 10 månader. När den kalkylerade kravnivån för en studiepoäng är 27 timmar, motsvarar detta ca 9,5 studiepoäng.

I de granskningar som gjordes vid undervisnings- och kulturministeriet och som utnyttjade den forskningsdesign som togs fram i samband med reformen av vuxenutbildningsstödet år 2010 konstaterades inte användningen av vuxenutbildningsstöd ha någon statistiskt signifikant inverkan på de avlagda studiepoängen bland högskolestuderande. Om granskningen avgränsas till de studerande som avlägger studiepoäng tyder de preliminära resultaten på att mottagandet av vuxenutbildningsstöd under ett kalenderår ökar studieprestationerna under kalenderåret med cirka sju studiepoäng. I denna målgrupp som låg till grund för studien användes vuxenutbildningsstöd i genomsnitt i 5,4 månader under året. Man kan då ställa den inverkan på studiepoängen som konstaterats i gruppen av personer med genomförda studier i relation till de genomsnittliga månaderna med vuxenutbildningsstöd (10 månader) som användes ovan, och då blir effekten för studiepoängen för hela stödperioden ca 13 studiepoäng.

De olika granskningsmetoderna antyder att en genomsnittlig period med vuxenutbildningsstöd i 10 månader möjliggör ett avläggande av ca 10–15 studiepoäng jämfört med om studierna genomfördes utan vuxenutbildningsstöd och vid sidan av arbete. 15 studiepoäng motsvarar i relation till den eftersträvade studietakten cirka tre månaders studier. Undersökningsresultaten

¹⁶ Paasiniemi, M. (2018). Opintotuen tulorajat ja opiskelijoiden työssäkäynti. VATT Muistiot 49.

är förenade med osäkerhet i fråga om i vilken utsträckning faktorer som inte har upptäckts i granskningen förvillar resultaten och hur resultaten kan generaliseras för bedömningen av konsekvenserna av att stödet slopas.

Slopandet av vuxenutbildningsstödet kan alltså i viss mån fördröja genomförandet av studierna och följaktligen utexamineringen. Konsekvenserna av detta när det gäller arbetsmarknaden, sysselsättningen och den offentliga ekonomin är emellertid oklara, men sannolikt små. Om man utifrån materialet räknar ut den genomsnittliga löneinkomsten för alla nyutexaminerade under det kalenderår som följer efter utexamineringen i fråga om de studier som var och en av mottagarna av vuxenutbildningsstöd genomför (granskning på tvåsiffrnivåns utbildningsstadium och tresiffrnivåns utbildningsområde) och jämför detta med den bruttolön (ArPL-avdraget beaktat) som låg till grund för det stöd som var och en av mottagarna av vuxenutbildningsstöd beviljades, kan man konstatera att om mottagarna av vuxenutbildningsstöd skulle avlägga en examen och börja få en bruttolön som motsvarar genomsnittet för de nyutexaminerade, skulle deras månatliga löneinkomst sjunka med i genomsnitt några hundra euro. Det kan finnas många olika orsaker som ligger bakom detta. Å ena sidan vill en del av dem som studerar med vuxenutbildningsstöd byta till en bransch där arbetet är mindre belastande och lönenivån lägre och å andra sidan studerar en del av dem som får stödet branschen i fråga som ett slags hobbyverksamhet utan avsikt att i framtiden arbeta med sådant som motsvarar studierna. Här har det emellertid inte beaktats att en person som studerar med vuxenutbildningsstöd och som har mera arbetserfarenhet än genomsnittet sannolikt skulle förtjäna en högre lön efter utexamineringen än nyutexaminerade i branschen i genomsnitt. Granskningen är förenad med osäkerhet, men den pekar på att konsekvenserna av den minskning av studietakten som följer av slopandet av vuxenutbildningsstödet för exempelvis lönesumman och i förlängningen skatteintäkterna för den offentliga ekonomin sannolikt är små.

Slopandet av yrkesexamensstipendiet

Slopandet av yrkesexamensstipendiet minskar inkomsterna för dem som skulle ha haft rätt att få och som skulle ha ansökt om stipendiet. Omfattningen av denna konsekvens är emellertid måttlig på grund av stipendiets storlek (414 euro). Medianen för den disponibla inkomsten för dem som år 2021 fick yrkesexamensstipendium var 28 350 euro det året, vilket betyder att stipendiet det år som det betalades ut utgjorde ca 1,4 procent av den disponibla inkomsten för dem som fick stipendiet.

Eftersom yrkesexamensstipendiet är litet även i förhållande till arbetsmarknadsnyttan av att avlägga en yrkesexamen, beräknas slopandet av stipendiet inte ha några negativa konsekvenser för avläggandet av examina.

Slopandet av alterneringsledigheten

Alterneringsledighet grundar sig på ett frivilligt avtal mellan en arbetsgivare och en arbetstagarare. Lagen om alterneringsledighet garanterar en person rätt att i första hand återgå till sitt tidigare arbete. När det relativt sett blir dyrare med sabbatsledigheter och andra motsvarande ledigheter i och med att systemet slopas, är det färre som uteblir från arbetslivet.

Alterneringsvikariatet har skapat möjligheter till tidsbundna arbeten, eftersom förutsättningen för att en person ska få alterneringsersättning är att arbetsgivaren har anställt en vikarie. Följaktligen kan arbetsmöjligheterna för arbetslösa arbetssökande som uppfyller villkoren för ett alterneringsvikariat minska när systemet slopas.

I konsekvensbedömningen används de forskningsresultat om sysselsättningseffekten av systemet med alterneringsledighet som ingår i Junka m.fl. (2009). Forskningsmaterialet grundar sig på de personer i Finland som under åren 1996–2003 inledde en alterneringsledighet eller ett alterneringsvikariat. Det som talar för en tillämpning av denna forskning är för det första att undersökningen granskar effekterna av det finländska systemet med alterneringsledighet. För det andra grundar sig undersökningen på ett omfattande registermaterial om dem som har inlett en alterneringsledighet eller ett alterneringsvikariat och till jämförelsegruppen har det valts ut personer som så nära som möjligt liknar de alterneringslediga och vikarierna. Lagstiftningen om alterneringsledighet har ändrats efter granskningsperioden. De viktigaste ändringarna gäller villkoret i fråga om arbetshistoria, de krav som ställs på vikarierna och den maximala tiden för alterneringsledighet.¹⁷

Konsekvensbedömningen grundar sig på de estimat vad gäller sysselsättningen som i Junka m.fl. (2009) har rapporterats separat för både de alterneringslediga och vikarierna 0–8 år efter att perioden av alterneringsledighet började. I kalkylerna görs följande antaganden: Systemet med alterneringsledighet slopas vid utgången av 2024, så att 2025 är det första året efter slopandet. I kalkylerna jämförs slopandet av systemet med alterneringsledighet med en situation där omfattningen av systemet åren 2025–2033 skulle hållas på 2022 års nivå, då det betalades ut alterneringsersättning till en motsvarighet av sammanlagt ca 1 800 årsverken.¹⁸

Utifrån estimaten i Junka m.fl. (2009) blir effekten av att systemet med alterneringsledighet slopas ca +1 000 årsverken år 2025 när det gäller de alterneringsledigas sysselsättning.¹⁹

När det gäller konsekvensbedömningen av vikariernas sysselsättning utformas två scenarier utifrån undersökningen. I det första scenariot är antagandet att sysselsättningseffekterna även när det gäller vikarier som har varit arbetslösa i mindre än två veckor motsvarar undersökningens huvudestimat. Detta scenario överskattar sannolikt vikariatets effekt för sysselsättningen, eftersom personer som har varit arbetslösa under en kort tid sannolikt mycket väl kunde få sysselsättning även utan vikariatet. I det andra scenariot är antagandet att sysselsättningseffekten är noll för vikarier som har varit arbetslösa i mindre än två veckor. Detta

¹⁷ Villkoret i fråga om arbetshistoria har förlängts till 20 år, medan det åren 1996–2002 var ett år och år 2003 var 10 år. Bestämmelserna om vikarierna har ändrats så att kravet på arbetslöshet i regel har förlängts från en dag till 90 kalenderdagar under de föregående 14 månaderna, men det är möjligt att avvika från huvudregeln med hänvisning till vikariens ålder. Undantagen på basis av åldern är följande: Som vikarie kan det anställas en arbetslös arbetssökande, om arbetssökanden inte fyllt 30 år och högst ett år har förflutit sedan denne avlagt yrkes- eller högskoleexamen, eller en arbetslös arbetssökande som antingen är under 25 år eller över 55 år när alterneringsledigheten börjar. Den maximala tiden för alterneringsledighet uppgick åren 1996–2003 till 359 kalenderdagar och år 2022 till 180 kalenderdagar.

¹⁸ Eftersom omfattningen av systemet mäts i årsverken i konsekvensbedömningen, beaktar kalkylerna de förändringar som har skett i den maximala tiden för alterneringsledighet. Till denna del görs det i konsekvensbedömningen ett antagande om att effekten av alterneringsledigheten förändras linjärt i förhållande till tiden för alterneringsledighet.

¹⁹ Enligt undersökningen hade användningen av alterneringsledighet när det gäller de alterneringsledigas sysselsättning en effekt på -53,7 procentenheter det år alterneringsledigheten inleddes jämfört med den matchade jämförelsegruppen. När systemet med alterneringsledighet slopas är dess sysselsättningsökande effekt under det första året efter slopandet $1\,800 \text{ årsverken} \times 0,537 = 967$ årsverken. Estimaten tillämpas så att systemets omfattning beaktas i de årsverken som har använts för alterneringen och som bildas på basis av alterneringens längd och antalet alterneringslediga. Sysselsättningen har i undersökningen mätts i slutet av det år då alterneringen inleddes.

antagande underskattar å sin sida sannolikt sysselsättningseffekten. Utifrån dessa scenarier kan man beräkna den övre och nedre gränsen för vikariatets sysselsättningseffekt.

När det gäller de vikarier för vilka det kan konstateras att arbetslöshet hade föregått vikariatet hade ca 39 procent varit arbetslösa i mindre än två veckor. Vi utgår från att den arbetslöshet som föregår vikariatet har pågått i mindre än två veckor hos 39 procent av alla vikarier, inbegripet de vikariat där arbetslösheten före vikariatet inte kan konstateras. För vikariernas del blir i så fall sysselsättningseffekten av att systemet med alterneringsledighet slopas mellan -400 och -700 årsverken år 2025 enligt de två scenarierna.²⁰ När det gäller de alterneringslediga ökar slopan av systemet sysselsättningen och när det gäller vikarierna minskar det sysselsättningen. Beräknat på detta sätt blir, vad gäller sysselsättningen, nettoeffekten av att systemet slopas mellan +300 och +600 årsverken under det första året.

När det gäller de alterneringslediga blir sysselsättningseffekten år 2033, när man beaktar även de långsiktiga konsekvenserna för de personer som skulle ha inlett en alterneringsledighet under åren 2025–2032, ca +1 700 årsverken, och för vikarierna mellan -2 400 och -1 500 årsverken. Beräknat på detta sätt blir, vad gäller sysselsättningen, nettoeffekten av att systemet med alterneringsledighet slopas mellan -700 och +200 årsverken år 2033.²¹

I de föregående beräkningarna antas det att 39 procent av vikarierna har varit arbetslösa i mindre än två veckor innan vikariatet inleds. Den arbetslöshet som föregick vikariatet kan konstateras för ca 2 350 personer år 2022, då ca 4 100 personer blev alterneringslediga, dvs. för uppskattningsvis 58 procent av alla alterneringsvikarier. Följaktligen kan den arbetslöshet som föregick vikariatet inte konstateras för ca 1 700 personer. Härnäst mjukas antagandet upp genom att det beaktas att arbetslöshetsperiodens längd inte kan konstateras för en del av vikarierna. Om alla personer som man inte har kunnat observera hade varit arbetslösa i mindre än två veckor skulle, vad gäller sysselsättningen, nettoeffekten av att systemet slopas vara +700 årsverken år 2025 och +800 årsverken år 2033, om man samtidigt utgår från att vikariatets sysselsättningseffekt för dem som hade varit arbetslösa i mindre än två veckor är noll. Alternativt, om alla vikarier för vilka längden på den arbetslöshet som föregick vikariatet inte kan konstateras hade varit arbetslösa i över två veckor, skulle nettoeffekten för sysselsättningen vara +400 årsverken år 2025 och -200 årsverken år 2033.

Sysselsättningseffekten av att alterneringsledigheten slopas uppskattas vara mellan +300 och +700 årsverken år 2025 och mellan -700 och +800 årsverken år 2033. Denna uppskattning innehåller inga exakta antaganden om andelen vikarier som har varit arbetslösa i mindre än två veckor och de sysselsättningseffekter som gäller dem. På kort sikt stärker slopan av systemet med alterneringsledighet sysselsättningen, men på längre sikt är det svårt att uppskatta om sysselsättningseffekten är positiv eller negativ. Det är skäl att tänka att den nedre gränsen är en underskattning av sysselsättningseffekterna.²² På motsvarande sätt är den övre gränsen sannolikt

²⁰ När systemet med alterneringsledighet slopas har det under det första året efter slopan en sysselsättningsminskande effekt på 1 800 årsverken $\times (-0,369) = -664$ årsverken eller $1\ 800 \times (1-0,39) \times (-0,369) = -405$ årsverken.

²¹ I den sista uträkningen är antagandet att de sysselsättningseffekter som överensstämmer med undersökningens estimat gäller för alla vikarier som man inte har kunnat observera.

²² Detta beror på att man i scenariot utgår från att undersökningens sysselsättningseffekter gäller för alla vikarier. Detta överskattar sannolikt vikariatets positiva effekter för sysselsättningen på lång sikt, eftersom personer som hade varit arbetslösa under en kort tid sannolikt mycket väl kunde ha sysselsatts även utan vikariatet.

en överskattning av sysselsättningseffekterna.²³ På basis av uppskattningen är den långsiktiga sysselsättningseffekten av slopandet måttlig.

Det att villkoret i fråga om arbetshistoria har förlängts efter undersökningens granskningsperiod har förändrat de alterneringsledigas åldersstruktur. Enligt Junka m.fl. (2009) var de alterneringsledigas genomsnittsålder 42 år vid undersökningens granskningstidpunkt, medan genomsnittsåldern för dem som fick alterneringsersättning år 2022 var 53 år²⁴. Det är svårt att uppskatta hur de förändringar som har skett i de alterneringsledigas åldersstruktur förändrar sysselsättningseffekterna. I den undersökning som gjordes av Junka m.fl. (2009) konstateras det att den negativa inverkan som alterneringsledigheten har på de alterneringsledigas sysselsättning är mindre för dem som är över 40 år än för dem som är under 40 år 0–2 år efter att alterneringsledigheten inleddes och större 3–8 år efter att alterneringsledigheten inleddes. I och med den förändrade åldersstrukturen kan slopandets inverkan på sysselsättningen, om man jämför med estimaten, vara något negativare än uppskattat åtta år efter slopandet.²⁵

När det gäller vikarierna bör det göras en uppskattning av i vilken mån de skulle ha sysselsatts utan ett alterneringsvikariat. För denna uppskattning är det väsentligt att granska längden på den arbetslöshet som föregick vikariatet. De krav som gäller vikarierna har ändrats efter undersökningens granskningstidpunkt. Det krav som gäller arbetslöshetens längd har stramats åt, men det går att avvika från det strängare kravet på basis av åldern (personer under 25 år och över 55 år samt 25–29-åringar, om högst ett år har förflutit efter avläggandet av examen). Vid en bedömning av längden på den arbetslöshet som föregick vikariatet för dem som var vikarier år 2022 vad gäller de vikarier för vilka det går att fastställa arbetslöshetsperiodens längd och vars arbetslöshet varade över 2 veckor, motsvarar fördelningen av arbetslöshetens längd i stort sett fördelningen enligt undersökningen. Därför finns det inget skäl att anta att det efter undersökningens granskningstidpunkt skulle ha skett sådana förändringar i fördelningen av längden på vikariernas arbetslöshet som skulle göra det problematiskt att tillämpa estimaten.

Junka m.fl. (2009) rapporterade att andelen vikarier som hade varit arbetslösa i mindre än två veckor utgjorde en dryg tredjedel av alla vikariat vid granskningstidpunkten. År 2022 var andelen personer som hade varit arbetslösa i högst 2 veckor 39 procent i fråga om de vikarier som man hade kunnat observera. Andelen vikarier som hade varit arbetslösa under en kort tid verkar på basis av detta i stort sett ha hållits på samma nivå.²⁶

²³ Den övre gränsen underskattar sannolikt vikariatets positiva sysselsättningseffekter, eftersom man i scenariot utgår från att sysselsättningseffekten är noll för alla vikarier vars arbetslöshet har pågått i mindre än två veckor eller för vilka den arbetslöshet som föregick vikariatet inte har kunnat konstateras.

²⁴ Åldern på dem som fick alterneringsersättning år 2022 mättes i slutet av år 2021.

²⁵ Om man använder estimaten i Junka m.fl. (2009) för de alterneringslediga som är över 40 år blir, vad gäller sysselsättningen, effekten av att systemet med alterneringsledighet slopas mellan +200 och +700 år 2025 och mellan -800 och +700 årsverken år 2033. Sampelestimaten är tillämpliga i konsekvensbedömningen, eftersom 98 procent av dem som fick alterneringsersättning år 2022 var över 40 år. Det är emellertid skäl att observera att åldersstrukturen för dem som var över 40 år i undersökningssamplet skiljer sig från åldersstrukturen för dem som var över 40 år 2022. Exempelvis är andelen 56–60-åringar klart större år 2022 jämfört med vid undersökningens granskningstidpunkt.

²⁶ Denna grupp påverkar inte estimaten, eftersom forskarna har plockat bort dem ur materialet. Konsekvensbedömningen gör för sin del antaganden om tillämpningen av estimaten separat på denna grupp och då beaktas andelen i konsekvensbedömningen. I konsekvensbedömningen beaktas även de vikarier som man inte har kunnat observera.

Forskningsuppgifterna ger ingen orsak att förvänta sig att sloandet av systemet med alterneringsledighet skulle påverka sjukfrånvaron. Junka m.fl. (2009) konstaterar inga statistiskt signifikanta skillnader mellan de alterneringslediga och jämförelsegruppen när det gäller mottagarna av sjukdagpenning. På motsvarande sätt hittar Nordström Skans och Liljeberg (2014) inga statistiskt signifikanta skillnader i mängden sjukfrånvaro mellan de alterneringslediga och jämförelsegruppen. Utifrån forskningsresultaten verkar det som att alterneringsledighet inte minskar sjukfrånvaron och inte heller på detta sätt påverkar arbetsmängden.

Junka m.fl. (2009) hittar i sin forskning inget stöd för att alterneringsledighet skulle senarelägga eller tidigarelägga pensionsavgången. Nordström Skans och Liljeberg (2014) konstaterar att när det gäller gruppen personer över 60 år är sannolikheten för pensionering större än hos jämförelsegruppen, dvs. systemet leder till förtida pensioneringar. Denna inverkan på pensionsavgången verkar uppstå via de alterneringslediga som är nära pensionsåldern. På grund av den förändrade åldersstrukturen hos de alterneringslediga är det möjligt att de resultat som gäller pensionsavgången inte beskriver konsekvenserna av att det nuvarande systemet slopas. I materialet för Junka m.fl. (2009) är andelen personer över 56 år ca 3 procent, medan motsvarande andel av dem som fick alterneringsersättning år 2022 var ca 40 procent²⁷. Det är möjligt att alterneringsledigheten påverkar pensionsavgången i och med att åldersstrukturen har förändrats. Nordström Skans och Liljeberg (2014) konstaterar att en paus i karriären har en negativ sysselsättningseffekt för dem som är över 60 år på grund av pensionsansökningar. Forskningsmaterialet för Junka m.fl. (2009) omfattar personer som året före alterneringsledigheten hade fyllt 21–60 år, dvs. undersökningen omfattar inte personer över 61 år. I Finland begränsas möjligheten till alterneringsledighet för närvarande av en övre åldersgräns²⁸. År 2022 var andelen personer över 61 år som hade fått alterneringsersättning ca 3 procent, och av den orsaken är det sannolikt att konsekvensen av att systemet slopas, när det gäller pensionsavgången, ändå skulle vara liten.

4.2.1.2 Konsekvenser för företagen och andra arbetsgivare

Vuxenutbildningsstödet

Sloandet av vuxenutbildningsstödet kan ha konsekvenser för förutsättningarna och metoderna för att höja personalens kompetensnivå, särskilt vad gäller sådana arbetsgivare som i fråga om fortbildning och kompletterande utbildning för personalen kraftigt har stött sig på sådana studieledigheter som stöds med vuxenutbildningsstöd. På basis av bransch- och sektorsvisa granskningar av dem som får vuxenutbildningsstöd gäller detta särskilt de kommunala sektorerna för fostran och utbildning samt välfärdsområdena. I den forskningsdesign som grundar sig på 2010 års reform konstaterades det rent generellt inte att vuxenutbildningsstödet skulle öka inledandet av nya studier, vilket tyder på att de negativa konsekvenserna av att vuxenutbildningsstödet slopas sannolikt är måttliga vad gäller ansökningarna till fortbildning och kompletterande utbildning. Sloandet av vuxenutbildningsstödet kan emellertid skapa ett tryck på att man på andra sätt bör försöka öka personalens villighet att utbilda sig, ifall arbetsgivaren måste hålla fast vid fortbildning och kompletterande utbildning exempelvis på grund av strängare behörighetsvillkor för personalen. Sådana ändringar är bl.a. omorganiseringar av arbetet så att det lättare kan kombineras med studier eller erbjudanden om studieledighet med lön. En del av arbetsgivarna, såsom Helsingfors stad, erbjuder redan nu

²⁷ För dem som fick alterneringsersättning år 2022 mättes åldern i slutet av år 2021.

²⁸ Lagen om alterneringsledighet, 5 a §: en alterneringsledighet får inte påbörjas efter en ålder som motsvarar den nedre åldersgränsen för ålderspension, minskad med tre år.

utöver vuxenutbildningsstödet studieledighet i 74 dagar med lön som betalas av arbetsgivaren. Under de senaste tre åren har sammanlagt 97 personer som genomgår en flerformsutbildning för lärare inom småbarnspedagogik använt sig av förmånen, liksom några personer som bedriver andra studier inom småbarnspedagogik eller som skaffar sig behörighet som speciallärare.

I och med att sloandet av vuxenutbildningsstödet beräknas minska användningen av studieledigheter minskar å andra sidan den föreslagna ändringen behovet av vikariearrangemang och andra sätt att omorganisera arbetet. Detta beräknas minska arbetsgivarnas administrativa börda. Arbetsgivarens administrativa börda varierar betydligt från fall till fall. En del av ledigheterna ordnas lätt och kan beviljas efter ett kort samtal och vikarien fås exempelvis genom förlängning av arbetsavtalet för en visstidsanställd person som redan arbetar vid enheten eller inom ramen för den normala planeringen av arbetspass. I andra fall krävs det en mera grundlig omplanering av uppgiftsbeskrivningarna, platsannonser, flera intervjuer och grundlig handledning. Om man uppskattar att den genomsnittliga administrativa bördan motsvarar en arbetsdag och att det fattas 14 000 nya beslut om vuxenutbildningsstöd (såsom år 2022), blir detta sammanlagt 64 årsverken, vilket med medellönen för en specialsakkunnig motsvarar 4,6 miljoner euro i lönekostnader.

Tidigare har det bedömts att ett slopande av vuxenutbildningsstödet skulle förlänga högskolestudierna med cirka tre månader, i och med att studierna bedrivs mera vid sidan av arbetet på fritiden. Om studierna förlängs kan det i viss mån öka arbetet med att behandla ansökningar om förlängd studierätt vid högskolorna. Förändringen kan också öka trycket på att utveckla undervisningsmetoder som är oberoende av tiden och platsen.

Yrkesexamensstipendiet

Slopandet av yrkesexamensstipendiet beräknas inte ha några betydande konsekvenser för företagen och arbetsgivarna.

Alterneringsledigheten

Även när det gäller alterneringsledigheter varierar den administrativa bördan avsevärt från fall till fall när ledigheten ska beviljas. I genomsnitt är ordnandet av en alterneringsledighet svårare för arbetsgivaren jämfört med vuxenutbildningsstödet, eftersom ledigheterna är längre och på heltid, vilket betyder att frånvaron inte kan skötas inom ramen för den normala planeringen av arbetspass. De kriterier som har fastställts för dem som ska vikariera de alterneringslediga gör det svårare att hitta en vikarie och man blir oftare tvungen att använda sig av öppen ansökan och kedjor av vikariat. Om man uppskattar att den genomsnittliga administrativa bördan skulle vara dubbelt så stor som i fråga om vuxenutbildningsstödet, dvs. motsvara två arbetsdagar, och att det skulle ingå 4 100 nya alterneringsavtal (såsom år 2022), blir detta sammanlagt 19 årsverken, vilket med medellönen för en specialsakkunnig motsvarar 2,7 miljoner euro i lönekostnader.

Bedömningen ovan gäller konsekvenserna för arbetsgivarna efter sloandet av vuxenutbildningsstödet och alterneringsledigheten. Innan systemen slopas kommer den administrativa bördan dock sannolikt att öka i och med att man kommer att skynda sig med sina ansökningar för att ännu hinna studera med vuxenutbildningsstöd eller hinna bli alterneringslediga.

4.2.1.3 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Vuxenutbildningsstödet

Slopandet av vuxenutbildningsstödet beräknas inverka på den offentliga ekonomin i huvudsak genom minskade förmånsutgifter och ökat arbete. Nedan beskrivs först konsekvenserna såsom de realiserats fullt ut från och med år 2026. Sedan följer en närmare bedömning av hur konsekvenserna fördelas.

Slopandet av förmånen gör att förmånsutgifterna, som uppgick till 177,9 miljoner euro år 2022, faller bort. I budgeten för 2023 hade förmånsutgifterna 2023 beräknats till 178 miljoner euro, varav den andel av vuxenutbildningsstödet för företagare som betalas ur statsbudgeten är 3,5 miljoner euro. På 2024 års nivå kan förmånsutgifterna uppskattas uppgå till cirka 182 miljoner euro. Vuxenutbildningsstödet är skattepliktig förvärvsinkomst, vilket betyder att när förmånsutgifterna upphör minskar inkomstskatteintäkterna mekaniskt.

De som studerar med vuxenutbildningsstöd har ett stabilt arbetsliv och ett villkor för vuxenutbildningsstödet är att arbetsmängden minskar, vilket signalerar att den tid som spenderas med vuxenutbildningsstöd utesluter något så när heltidsarbete. Detta stöds även av de tillgängliga forskningsuppgifterna. Forskningsresultaten och möjligheterna att generalisera dem är förenade med osäkerhet.

Enligt den approach som grundar sig på statistisk matchning orsakar mottagandet av vuxenutbildningsstöd under de första fem åren en inkomstförlust på ca 29 900 euro, vilket motsvarar ca 90 procent av medelinkomsten för den jämförelsegrupp som inte använder sig av vuxenutbildningsstöd under samma tidsperiod. Eftersom en del av de personer som har valts ut för vuxenutbildningsstöd redan har blivit färdiga under femårsperioden och får en inkomstnytta av utexamineringen, underskattar detta sannolikt en aning de negativa konsekvenserna på kort sikt av studier med vuxenutbildningsstöd.

Enligt de granskningar som har gjorts vid undervisnings- och kulturministeriet och där man utnyttjade den jämförelsekonstellation som utvecklades i samband med 2010 års reform minskade det att en person under ett år fick vuxenutbildningsstöd personens årliga löneinkomster med ca 13 000 euro. Denna minskning av löneinkomsterna kan betraktas som det fulla beloppet, eftersom målgruppen i materialet efter reformen använde sig av vuxenutbildningsstöd i ca 5,4 månader under ett år i genomsnitt och målgruppens medelinkomst före reformen var ca 29 500 euro.

Slopandet av vuxenutbildningsstödet beräknas inte ha några negativa konsekvenser på lång sikt för sysselsättningen eller lönesumman. Enligt en utredning av undervisnings- och kulturministeriet konstaterades det i den granskning som utnyttjade 2010 års reform inga konsekvenser för ansökningen till nya studier, vilken är den viktigaste mekanismen för positiva konsekvenser på lång sikt. Detta i kombination med de resultat som gäller arbetandet pekar på att vuxenutbildningsstödet i mångt och mycket har möjliggjort användningen av studieledighet för sådana studier som utan stödet skulle ha genomförts vid sidan av arbetet. Vid en matchad granskning konstateras en smärre positiv inverkan på lönenivån för dem som hade fått stöd åtta år efter att de hade börjat studera med hjälp av stödet, men detta är sannolikt åtminstone i viss mån en överskattning på grund av ett oupptäckt urval. Slopandet av vuxenutbildningsstödet beräknas inte ha några betydande negativa konsekvenser för orken i arbetet och längden på

arbetskarriärerna. Vid en matchad granskning kan det inte konstateras att vuxenutbildningsstödet skulle leda till någon minskning av användningen av sjukdagpenning under den 10 år långa granskningsperiod som är tillgänglig. Forskningsresultaten och möjligheterna att generalisera dem är förenade med osäkerhet.

Om slopandet av vuxenutbildningsstödet leder till att färre personer i målgruppen för stödet söker sig till studier, frigör detta studieplatser för yngre personer och personer med lägre utbildning och förbättrar det deras möjligheter att utbilda sig. Enligt vissa undersökningar (Kauhanen & Virtanen 2022) är den nytta den offentliga ekonomin drar av utbildning i genomsnitt större ju lägre nivå på utbildningen en person har som utgångsläge och ju yngre en person är. Utifrån dessa forskningsrön kan man rent generellt uppskatta att en eventuell minskning av antalet personer som söker sig till studier när vuxenutbildningsstödet slopas kommer att stärka den offentliga ekonomin i och med att den studerande befolkningens sammansättning förändras.

Låt oss på basis av statistik bedöma den inkomstförlust som vuxenutbildningsstödet orsakar stödtagarna. Granskningen avgränsas till vuxenutbildningsstödet för löntagare. Man kan räkna med att slopandet av vuxenutbildningsstödet ökar den ekonomiska aktiviteten även för företagarna, men denna effekt är liten i och med att de företagare som har fått vuxenutbildningsstöd är så få. Enligt de uppgifter som har fåtts från Sysselsättningsfonden fick 29 313 löntagare vuxenutbildningsstöd år 2022. Deras genomsnittliga bruttolön före stödperioden var 3 146 euro och antalet utbetalade stöddagar var i genomsnitt 91, vilket motsvarar lite över 4 stödmånader. Utifrån dessa siffror kan inkomstförlusten beräknas uppgå till 390 miljoner euro. I dessa siffror definieras stöddagarna i enlighet med hur de förbrukar den maximala stödtiden. Om inkomsterna under en stödmånad uppgår till över hälften av den lön som stödet grundar sig på, motsvarar detta en halv stödmånad. Till denna del beaktar kalkylerna att en del av dem som får vuxenutbildningsstöd arbetar vid sidan av stödet.

Saken kan alternativt bedömas med hjälp av det material på månadsnivå som är tillgängligt och där det sista hela året sträcker sig från juni 2021 till maj 2022. Genom att dra av sidoinkomsterna under en stödmånad från stödtagarens bruttolön och genom att avgränsa granskningen till de personer som har fått ett vuxenutbildningsstöd som är större än grunddelen, får man för året i fråga fram en inkomstförlust på 393 miljoner euro.

Utgående från de olika tillvägagångssätten uppgår inkomstförlusten på grund av perioderna med vuxenutbildningsstöd till ca 390 miljoner euro utifrån 2022 års nivå. Om man höjer detta till nivån för år 2024 med den ökning av inkomstnivåindexet som ingår i finansministeriets prognos hösten 2023 blir inkomstförlusten 417 miljoner euro under åren 2022–2023 utifrån 2024 års nivå.

Sysselsättningseffekten i årsverken av att stödet slopas kan uppskattas på motsvarande sätt. När 29 313 personer fick vuxenutbildningsstöd för löntagare i lite över 4 månader i genomsnitt motsvarar detta ca 10 340 årsverken. Eftersom mottagarna av vuxenutbildningsstöd i genomsnitt har något mindre inkomst än andra löntagare, kan sysselsättningseffekten även uttryckas så att förlusten i lönesumman ställs i relation till inkomsterna för den genomsnittliga löntagaren. Den senaste statistiken över lönestrukturen är från år 2021 och i den är medianen för den totala inkomsten för en heltidsanställd löntagare 3 315 euro. Genom att höja den till 2022 års nivå med ökningen av inkomstnivåindexet för år 2022 får vi 3 395 euro. Genom att ställa den uppskattade inkomstförlusten utifrån 2022 års nivå (400 miljoner euro) i relation till denna lönenivå får vi en sysselsättningseffekt som motsvarar 10 000 årsverken. Sammantaget kan man alltså beräkna att slopandet av vuxenutbildningsstödet ökar sysselsättningen med cirka 10 000 årsverken.

Slopandet av vuxenutbildningsstödet beräknas inte påverka sysselsättningen eller den offentliga ekonomin via vikariatet. När det gäller vuxenutbildningsstödet har arbetsgivaren ingen skyldighet att anställa en vikarie och därför är det sannolikt att det inte i alla situationer anställs någon vikarie under studieledigheten. Till den del det frigörs vikariat är den väsentliga frågan vad gäller vikariatets inverkan hur vikarierna skulle ha sysselsatts utan vikariatet under studieledigheten. För dessa vikarier finns det inga kriterier vad gäller exempelvis arbetslöshet. Följaktligen är det sannolikt att de som väljs till vikarier är personer som redan är förankrade i arbetslivet och då är sysselsättningseffekten sannolikt liten. Rent generellt gör ett ökat utbud av arbete att mängden arbete som utförs ökar i ekonomin, dvs. mängden arbetsuppgifter och arbete är inte konstant. Arbetsmängden påverkas av antalet personer som är villiga och kapabla att arbeta.

När vuxenutbildningsstödet slopas får en del av målgruppen rätt till studiepenning och då ökar studiepenningens utgifter. Å andra sidan minskar slopandet av förmånen utgifterna för allmänt bostadsbidrag, eftersom rätten till allmänt bostadsbidrag minskar när förvärvsinkomsterna ökar till följd av att arbetet ökar. Enligt finansministeriets uppskattning kommer nettobeloppet av den förändring vad gäller studiepenningen och det allmänna bostadsbidraget som följer av att vuxenutbildningsstödet slopas sannolikt att vara liten.

I nedanstående tabell presenteras skatteeffekterna av de minskade förmånsutgifterna och de ökade löneinkomsterna enligt sektor.

	Slopandet av vuxenutbildningsstödet	Den förändring i lönesumman som ersätter vuxenutbildningsstödet	Förändringarna i skattebasen, totalt
Förvärvsinkomst	-182	417	235
Staten	-30	90	61
Kommunerna	-18	30	12
Församlingarna	-2	3	1
Folkpensionsanstalten	-2	8	6
Löntagares arbetslöshetsförsäkringspremie	0	0	0
Skatt, totalt	-52	132	80

Vuxenutbildningsstödet och alterneringsersättningen är förmåner under tid utan lön, och för dem intjänas det arbetspension. När dessa förmåner slopas minskar beloppet av arbetspensionen och pensionsutgiften jämfört med nu, eftersom pension i fortsättningen inte tjänas in genom dessa förmåner och de inte beaktas i inkomsten för återstående tid när det gäller invalidpension. Dessutom har Sysselsättningsfonden via Pensionskyddscentralen redovisat en andel av pensionskostnaderna till arbetspensionssystemet. När denna redovisning faller bort orsakar det ett tryck på att höja pensionsförsäkringspremierna, eftersom förmånerna under en tid utan lön inte fonderas, utan Sysselsättningsfondens andel används till att finansiera de pensioner som ska betalas. Till följd av den föreslagna ändringen minskar Sysselsättningsfondens redovisning med ca 60–65 miljoner euro om året. Följaktligen försvagar slopandet av vuxenutbildningsstödet och alterneringsledigheten på kort sikt finansieringen av arbetspensionssystemet och minskar det på längre sikt pensionsutgiften, om inte sysselsättningen på motsvarande sätt ökar till följd av lagändringarna. En ökad sysselsättning ökar på kort sikt inkomsterna från försäkringspremierna och på längre sikt pensionsutgiften.

Minskningen av de förmånsutgifter som finansieras med arbetslöshetsförsäkringspremien skapar ett tryck på att sänka arbetslöshetsförsäkringspremierna på medellång sikt. Finansministeriet har tillsatt en trepartsarbetsgrupp som ska utreda olika alternativ för hur socialskyddsfondernas utgiftsbesparingar ska kanaliseras.

Yrkesexamensstipendiet

Slopandet av yrkesexamensstipendiet beräknas minska de offentliga utgifterna med ca 11,5 miljoner euro om året.

Alterneringsledigheten

Bruttobesparingen av att alterneringsledigheten slopas uppgår till ca 27 miljoner euro om året, och den uppkommer genom minskade alterneringsersättningar.

Bedömningen av vilken nettoeffekt slopandet av systemet med alterneringsledighet har för den offentliga ekonomin är härledd ur den bedömning av sysselsättningseffekterna som grundar sig på de sysselsättningsestimater som används i undersökningen av Junka m.fl. (2009). I bedömningen av konsekvenserna för den offentliga ekonomin används också en allmän bedömning enligt vilken en ny sysselsatt person stärker den offentliga ekonomin med 26 200 euro.²⁹ När det gäller de alterneringslediga används med avvikelse från den allmänna bedömningen en separat bedömning för alterneringsåret, enligt vilken alterneringens inverkan på den offentliga ekonomin uppgår till uppskattningsvis ca 34 500 euro per alterneringsår.³⁰ När det gäller de sysselsättningseffekter som följer efter de alterneringsledigas alterneringsår tillämpas den allmänna bedömningen av sysselsättningens konsekvenser för den offentliga ekonomin. I uträkningarna diskonteras effekterna till nuläget med en diskonteringsränta på 3,5 procent.

Slopandet av systemet med alterneringsledighet stärker den offentliga ekonomin med uppskattningsvis ca 15–25 miljoner euro netto år 2025. År 2033 kommer effekten för den offentliga ekonomin att vara mellan -8 miljoner euro och +21 miljoner euro. Samma reservationer som de som gäller för sysselsättningseffekterna gäller även i fråga om konsekvenserna för den offentliga ekonomin. Den nedre gränsen är sannolikt en underskattning,

²⁹ Den allmänna bedömningen grundar sig på kalkyler om hur mycket den offentliga ekonomin i genomsnitt stärks när en person går över från att vara arbetslös till att vara sysselsatt. Siffran består av lägre förmånsutgifter och högre intäkter av betalda skatter och avgifter av skattenatur.

³⁰ Uträkningen grundar sig på följande antaganden: Under alterneringsåret får en person genomsnittlig alterneringsersättning i 4 månader och lön i 8 månader. Lönens storlek grundar sig på genomsnittslönen år 2020 för dem som fick alterneringsersättning år 2022. En alterneringsperiod på 4 månader påverkar den offentliga ekonomin med ca -11 500 euro, vilket består av lägre intäkter av betalda skatter och avgifter av skattenatur samt högre förmånsutgifter (alterneringsersättningar). Under alterneringstiden får personen genomsnittlig alterneringsersättning, vilken var ca 1 300 euro i månaden år 2022. Eftersom sysselsättningseffekten har beräknats per alterneringsår, skalas effekten för den offentliga ekonomin uppåt med -11 500 x 3, dvs. den skalade effekten uppgår till ca -34 500 euro. Uträkningen beaktar inte alterneringens inverkan på arbetsgivaravgifterna.

eftersom estimaten sannolikt överskattar vikariatets inverkan på vikariernas sysselsättning.³¹ Samtidigt är den övre gränsen sannolikt en överskattning, eftersom den sannolikt underskattar vikariatets positiva konsekvenser för sysselsättningen på lång sikt.³²

Den totala effekten för den offentliga ekonomin

Förslag	Staten	Kommunerna	Sysselsättningsfonden och arbetslöshetskassorna	Övriga	Totalt
Slopande av vuxenutbildningsstödet	-63	-12	-180	-4	-259
Slopande av systemet med alterneringsledighet	-8	-1	-4	0	-13
Slopande av yrkesexamensstipendiet	ringa	0	-11,5	0	-11,5
Totalt	-71	-13	-195,5	-4	283,5

I tabellen specificeras konsekvenserna för den offentliga ekonomin enligt sektor. När det gäller slopandet av vuxenutbildningsstödet och slopandet av systemet med alterneringsledighet kan effekten för den offentliga ekonomin inte entydigt delas in i utgiftsanpassning och effekt för den offentliga ekonomin till följd av sysselsättningseffekten. Detta beror på att slopandet av de aktuella förmånerna inte i regel leder till att förmånstagarna flyttar över till andra förmåner, och inte heller att de blir utan inkomster, utan de fortsätter i allmänhet med det arbete som de skulle ha lämnat för att bli alternerings- eller studielediga, om de hade fått stöd. På så sätt kräver den sysselsättningseffekt och den ökning av skatteinkomsterna som följer av att stödet slopas inte samma slags beteendeförändringar som exempelvis de sysselsättningseffekter som har uppskattats för de ändringar som gäller arbetslöshetsstödet.

Som belopp för utgiftsanpassningen kan man betrakta exempelvis förändringen i brutto när det gäller förmånerna, vilken i fråga om vuxenutbildningsstödet är ca 182 miljoner euro och i fråga om alterneringsersättningen ca 27 miljoner euro utifrån 2024 års nivå. I regeringsprogrammet används siffror i brutto i fråga om dessa förmåner. Som netto är effekten mindre. Cirka 130

³¹ Antagandena bakom bedömningen av den nedre gränsen är följande: Junka m.fl. (2009) beräknar vikariatets inverkan så att de i samplet inte tar med sådana vikarier som har varit arbetslösa i mindre än två veckor. I fråga om den nedre gränsen är antagandet emellertid att vikariatets inverkan på sysselsättningen även för denna grupp är lika stor som undersökningens estimat. Det är emellertid skäl att anta att sådana personer som hade varit arbetslösa en mycket kort tid, exempelvis under en vecka, mycket väl kunde ha sysselsatts i vilket fall som helst. I denna grupp kan det finnas personer som har anmält sig arbetslösa i syfte att uppfylla villkoret för att kunna bli valda för vikarieuppdraget. Av denna anledning är den nedre gränsen sannolikt en underskattning av den effekt som slopandet har för sysselsättningen.

³² Antagandena bakom bedömningen av den övre gränsen är följande: Sysselsättningseffekterna för de vikarier som har varit arbetslösa i mindre än två veckor före vikariatet är noll. 39 procent av de vikarier för vilka det kan konstateras en period av arbetslöshet före vikariatet var arbetslösa i mindre än två veckor. Vidare antas det att alla perioder av arbetslöshet som inte har kunnat konstateras har varit under två veckor. Följaktligen är antagandet i fråga om den övre gränsen att sysselsättningseffekten är noll för 65 procent av vikarierna.

miljoner euro när det gäller vuxenutbildningen och ca 20 miljoner euro när det gäller alterneringsersättningen.

4.2.1.4 Konsekvenser för samhällsekonomin

SlopanDET av vuxenutbildningsstöDET beräknas inte ha några betydande konsekvenser för tillgången till kunnig arbetskraft rent generellt. Denna bedömning grundar sig på den bedömning av vuxenutbildningsstöDEts inverkan på ansökningsbeteendet, styrningen av utbildningsanordnarna och det nuvarande antalet sökande som grundar sig på 2010 års reform. När det gäller ansökningarna till studier är vuxenutbildningsstöDEts inverkan ringa enligt de tillgängliga forskningsuppgifterna, och en eventuell minskning av ansökningarna påverkar inte nämnvärt antalet studerande i en situation där de sökandes antal i regel överstiger antalet nybörjarplatser inom en examensutbildning.

I en utredning av undervisnings- och kulturministeriet³³ konstaterades det inte att reformen av vuxenutbildningsstöDET år 2010 skulle ha haft några konsekvenser för sannolikheten för att nya studier inleds. I granskningen jämfördes inledandet av studier i en grupp där den maximala tiden för vuxenutbildningsstöd förlängdes och nivån på stöDET höjdes med en grupp där motsvarande förändringar inte skedde. Resultatets generaliserbarhet är förenad med osäkerhet och konsekvenserna kan vara olika i olika grupper.

I den ovannämnda utredningen betonas även möjligheten att på systemnivå generalisera de forskningsresultat som gällde beteendet på individnivå. Anslaget för yrkesutbildning är budgetbaserat och det beviljas utbildningsanordnarna i form av basfinansiering, som grundar sig på de målinriktade studerandeår som ministeriet beslutar om, samt i form av prestationsbaserad finansiering och genomslagsfinansiering, som grundar sig på antalet genomförda prestationer och andra uppgifter om statistik och respons. Antalet personer som studerar med vuxenutbildningsstöd påverkar inte direkt nivån på anslaget eller antalet målinriktade studerandeår som kan beviljas. Högskolorna beslutar om antalet nybörjarplatser inom ramen för sin autonomi, men antalet nybörjare styrs genom de examensmål som man kommer överens om med högskolorna, och högskolorna får ingen kalkylerad basfinansiering för att de producerar flera examina än examensmålet. VuxenutbildningsstöDET beräknas inte ha någon inverkan på antalet nybörjarplatser inom den examensinriktade yrkesutbildningen eller högskoleutbildningen.

Antalet sökande och förstahandssökande överstiger i regel antalet nybörjarplatser och antagna inom högskolesektorn, både inom olika branscher och vid olika högskolor, och då påverkar inte förändringar i antalet sökande det antal som börjar studera. Inom yrkesutbildningen försvåras en motsvarande granskning av att en betydande del av dem som söker blir antagna via den kontinuerliga ansökan. Inom yrkesutbildningen ligger antalet studerande, sett till hela sektorn, emellertid mycket nära antalet beviljade målinriktade studerandeår, vilket pekar på att antalet personer som börjar studera inte begränsas av antalet sökande utan av antalet beviljade målinriktade studerandeår.

Trots den allmänna bild som har presenterats ovan är det möjligt att vuxenutbildningsstöDET har konsekvenser för utbildningsmängden inom enskilda branscher eller utbildningsprogram. Om de som studerar med vuxenutbildningsstöd exempelvis skulle koncentreras till ett visst utbildningsprogram som en anordnare av yrkesutbildning har, eller till ett visst utbildningsprogram inom området för en högskolas finansieringsmodell, och slopanDET av

³³ Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2023:13 (med svenskt presentationsblad).

vuxenutbildningsstödet skulle leda till en minskning av antalet sökande till dessa utbildningsprogram, och det på grund av det minskade antalet sökande till dessa utbildningsprogram inte finns tillräckligt många lämpliga sökande, uppstår det ett incitament för utbildningsanordnaren att styra antagningen till andra utbildningsprogram. Konsekvenserna av sådana förändringar är sannolikt små sett till samhällsekonomin som helhet, även om de kan ha betydande konsekvenser för enskilda arbetsgivare och branscher. När det gäller annan utbildning än examensinriktad utbildning kan förändringar i antalet sökande mera direkt påverka antalet studerande.

4.2.2 Andra konsekvenser som gäller människor och samhället

4.2.2.1 Jämlikhet och jämställdhet mellan könen

År 2022 betalades det ut vuxenutbildningsstöd till 30 124 personer. Av stödtagarna var 76 procent kvinnor och 24 procent män. Av dem som fick vuxenutbildningsstöd år 2021 var 25 procent par utan barn under 18 år, 48 procent par i vars hem det bodde åtminstone ett barn under 18 år, 8 procent ensamförsörjare och 19 procent ensamstående utan minderåriga barn.

Andelen högskoleutbildade är högre bland mottagarna av vuxenutbildningsstöd än bland sysselsatta i genomsnitt. Vuxenutbildningsstödet har utgjort en viktig del av särskilt karriärstygarna inom den offentliga sektorns fortbildning och kompletterande utbildning. Som det framgår av avsnitt 2.1.4 vuxenstuderande slutför sina studier i huvudsak vid sidan om arbete utan förmåner. I avsnitt 2.1.2 i propositionen konstateras att år 2021 var bruttolönen före stödet för en person som fått vuxenutbildningsstöd för en genomsnittlig löntagare omkring 2 980 euro i månaden och omkring hälften av stödtagarna tjänade tidigare 2 500–3 650 euro. Av stödtagarna hade 10 procent en tidigare bruttoförtjänst på under 2 120 euro. Bland alla löntagare var medianen för totallönen år 2021 3 315 euro per månad. Slopandet av vuxenutbildningsstödet kan försämra möjligheterna för låginkomsttagare att skaffa fortbildning och kompletterande utbildning.

Cirka 38 procent av stödtagarna går en utbildning inom de pedagogiska områdena eller områdena för hälsovård och välfärd och i vissa av utbildningsprogrammen inom dessa områden har en betydande andel av de utexaminerade fått vuxenutbildningsstöd medan de studerade.

Bland användarna av vuxenutbildningsstöd är de som redan arbetar inom social- och hälsovårdsbranschen överrepresenterade och de som arbetar inom industrin är underrepresenterade. Inom de pedagogiska områdena och områdena för hälsovård och välfärd arbetar det mera kvinnor än män. Stödet används mindre än i genomsnitt särskilt inom primärproduktionen, industrin och byggandet, där mera män än kvinnor arbetar. Konsekvenserna av att vuxenutbildningsstödet slopas berör alltså kvinnor mera än män. Skillnaderna kan antas bero särskilt på genusstrukturer på arbetsmarknaden och på hur allmänt det är med studier som uppfyller villkoren för beviljande av vuxenutbildningsstöd och studieledighet eller alterneringsledighet bland kvinnorna. Utifrån hur den nuvarande användningen av vuxenutbildningsstödet är fördelad mellan olika branscher är bedömningen att slopandet av vuxenutbildningsstödet inte kommer att påverka i vilken utsträckning män och i vilken utsträckning kvinnor arbetar inom olika branscher.

Av dem som fick alterneringsersättning år 2022 utgjorde kvinnornas andel 68 procent. Alterneringsledigheterna koncentreras till vissa sektorer, särskilt hälso- och socialtjänsterna och utbildningen, vilka är kvinnodominerade branscher. Av dem som fick alterneringsersättning år 2021 arbetade cirka en tredjedel inom hälso- och socialvårdssektorn och 15 procent inom utbildningssektorn. Enligt arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik var det ca

5 500 personer som arbetade som alterneringsvikarier år 2022 och av dem var ca 65 procent kvinnor. Även konsekvenserna av att systemet med alterneringsledighet slopas berör alltså kvinnor mera än män.

4.2.2.2 Konsekvenser i landskapet Åland

Bestämmelser om Ålands självstyrelse finns i grundlagen och i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Landskapet Ålands självstyrelse grundar sig på Nationernas förbunds beslut och konvention från 1921 samt på den nationella lagstiftningen om självstyrelse för landskapet. Syftet med lagstiftningen om självstyrelsen är att garantera landskapets befolkning dess svenska språk, kultur och lokala sedvänjor samt att göra det möjligt för befolkningen att så självständigt som möjligt ordna sin tillvaro inom gränserna för landskapets statsrättsliga ställning. Enligt grundlagens 120 § har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland. Enligt självstyrelselagen för Åland tillkommer självstyrelse landskapet Åland enligt vad som föreskrivs i den lagen. Landskapet Ålands befolkning företräds i fråga om självstyrelsen av Ålands lagting. Lagtinget stiftar lagar för landskapet (landskapslagar). Landskapets allmänna styrelse och förvaltning ankommer på Ålands landskapsregering och de myndigheter som lyder under den. Landskapsregeringen kan med stöd av ett bemyndigande i landskapslag utfärda landskapsförordningar i angelägenheter som hör till landskapets behörighet.

Landskapets lagstiftningsbehörighet har fastställts på så sätt att självstyrelselagen för Åland innehåller en detaljerad förteckning över de ärenden i vilka landskapet har behörighet. Dessutom innehåller självstyrelselagen detaljerade bestämmelser om de ärenden i vilka riket har lagstiftningsbehörighet.

De studiesociala förmånerna för den som bor på Åland tryggas med stöd av landskapslagen (2006:71) om studiestöd. Därför omfattas de ändringar som föreslås i propositionen och som gäller lagen om vuxenutbildningsförmåner av Ålands lagstiftningsbehörighet, och ändringarna gäller inte Åland.

4.2.3 Konsekvenser för olika organisationer

4.2.3.1 Inledning

Härnäst följer en bedömning av konsekvenserna för olika organisationer efter att vuxenutbildningsstödet och alterneringsledigheten har slopats. Innan systemen slopas kommer den administrativa bördan dock sannolikt att öka i och med att man kommer att skynda sig med sina ansökningar för att ännu hinna studera med vuxenutbildningsstöd eller hinna bli alterneringslediga.

4.2.3.2 Sysselsättningsfonden

Det är 66 personer som arbetar med Sysselsättningsfondens förmånstjänster. När vuxenutbildningsstödet och yrkesexamensstipendiet slopas minskar arbetsmängden i fråga om de uppgifter som har nämnts i anslutning till vuxenutbildningsförmånen först väsentligt och slutligen helt. Dessutom kommer slopandena att ha konsekvenser för Sysselsättningsfondens andra stödfunktioner och uppgifterna inom dem.

Sysselsättningsfonden har identifierat betydande personrisker i fråga om både tiden för beredning av lagstiftningen om vuxenutbildning och ett eventuellt godkännande av lagstiftningen. En eventuell ändring orsakar osäkerhet hos personalen och risken för

uppsägningar och kompetensflykt har ökat. Man har försökt engagera personalen i fonden för att säkerställa verkställigheten av den gällande lagen.

4.2.3.3 Arbetslöshetskassorna och Folkpensionsanstalten

När vuxenutbildningsstödet upphör kan det resultera i att vissa studerande i fortsättningen ansöker om studiestöd från Folkpensionsanstalten och möjligtvis särskilt studiestödets låneborgen. Om det så är fråga om hundratals eller några tusen sökande, så går de in i mängden övriga sökande. Därför har ändringen inte heller till denna del någon nämnvärd effekt för arbetsmängden vid Folkpensionsanstalten. Folkpensionsanstaltens arbete minskar något när den inte längre beviljar låneborgen för vuxenutbildningsstöd, men å andra sidan kan arbetsmängden öka något om det kommer nya ansökningar om studiestöd.

Folkpensionsanstalten har under de senaste åren betalat alterneringsersättning till ca 30 sökande per år. Merparten av den arbetsinsats som krävs för verkställandet av alterneringsersättningen ansluter sig till handläggningen av förmånsansökningar. Sporadiskt är man tvungen att kontrollera rätten till förmån i efterhand och utöver det tar man kontakt med några kunder per år. Eftersom mängden sökande är så här liten, är den arbetsmängd som verkställandet av alterneringsersättningen ger upphov till nästan obefintlig, om man jämför den med verkställandet av Folkpensionsanstaltens andra förmåner. Följaktligen har även sloandet av alterneringsledigheten en mycket liten effekt.

För arbetslöshetskassorna är konsekvenserna av att alterneringsledigheten slopas i första hand ekonomiska. När den alterneringsersättning som betalas ut under alterneringsledigheten försvinner minskar kassornas förmånsutgifter och administrativa arbete i viss mån. Med beaktande av att antalet ansökningar om alterneringsersättning ändå är litet i förhållande till andra förmånsansökningar och att alterneringsersättningens andel av kassornas totala förmånsutgifter är liten, blir konsekvenserna små och i första hand ekonomiska.

4.2.3.4 Arbetskraftsmyndigheterna

Administreringen av systemet med alterneringsledighet sysselsätter för närvarande arbetskraftsmyndigheterna till en motsvarighet av uppskattningsvis ca 15 årsverken. Estimaten är uträknade utifrån en diskussion med dem som är sakkunniga i fråga om alterneringsledighet vid Nylands TE-förvaltning. TE-förvaltningen ger råd till dem som överväger alterneringsledighet, handlägger ansökningar, begär ytterligare information, registrerar beslut och informerar om processen till olika parter. Tre personer arbetar heltid vid Nylands TE-förvaltning och förutom dem finns det vikarier i samband med semestrar och brådska. Dessutom ger även andra sakkunniga råd inom ramen för den normala kundservicen. När arbetsinsatsen ställs i förhållande till antalet beslut som fattats i området kan man uppskatta att ca 6 timmar arbetstid går åt till att ordna en ledighet (alterneringsledig + vikarie). Om det i hela landet fattas ca 4 100 (2022 års nivå) beslut per år uppgår detta till 15 årsverken, vilket räknat i lönekostnaden för en sakkunnig blir 0,9 miljoner euro.

Sloandet av systemet med alterneringsledighet medför ett behov av att föra sådana samarbetsförhandlingar som avses i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013) i anslutning till förändringarna.

Sloandet av vuxenutbildningsstödet beräknas inte ha några betydande konsekvenser för ansökningarna till studier, vilket betyder att i så fall förväntas inte utbildningsbehovet för målgruppen för vuxenutbildningsstödet öka vid arbetslöshet.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Ett alternativ till att slopa vuxenutbildningsstödet skulle till exempel vara att utveckla stödet så att det bättre motsvarade de förväntningar som ställs på det vad gäller stöd användarna och de studier som stöds. Ett förslag har varit att sänka det krav vad gäller arbetshistoria som är en förutsättning för att man ska få stöd för sådana personer som bara har en utbildning på grundskolenivå. De personer som utredde en utveckling av vuxenutbildningsstödet förslög att det vid sidan av det nuvarande stödet kunde skapas stödmodeller med särskilda program, vilka skulle riktas till vissa grupper, såsom exempelvis personer med enbart grundskoleutbildning. Det skulle också vara möjligt att utveckla inriktningen av stödet så att den utbildning som ska stödjas inbegriper en behovsprövning. Stöd skulle exempelvis beviljas enbart för utbildningsområden där det finns en brist på utbildad arbetskraft. Då skulle stödet bättre motsvara arbetsmarknadens behov.

Ett alternativ till att slopa yrkesexamensstipendiet skulle exempelvis vara att begränsa rätten till stipendium till enbart dem som avlägger sin första yrkesexamen. Detta alternativ skulle också medföra inbesparingar i de offentliga utgifterna och rikta in stipendiet på dem som har störst nytta av att avlägga en examen.

När det gäller alterneringsledigheten skulle ett alternativ vara att ändra villkoren för ledigheten så att det skulle ställas villkor för hur ledigheten används. Enligt den gällande lagen får man använda alterneringsledigheten så som man själv vill. Villkoren kunde ändras så att alterneringsledigheten måste användas till exempelvis närståendevård eller studier.

Omfattningen av de inbesparingar och den förändring i sysselsättningen som eftersträvas är så betydande att alternativa lösningsmodeller, genom vilka man kunde uppnå en förändring som motsvarade de åtgärder som föreslås i propositionen inom ramen för inbesparingar i den offentliga ekonomin och en förändring i sysselsättningen, skulle förutsätta en mera omfattande granskning av förmånssystemen och bedömning av alternativens konsekvenser, och det skulle inte vara möjligt att sätta sådana ändringar i kraft inom den eftersträlvade tidsplanen. Mera allmänt, med hänsyn till statsfinanserna som helhet, är det till exempel med beaktande av skattelösningarna inte möjligt att söka alternativa modeller inom ramen för en enskild regeringsproposition.

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering har regeringen som mål att hitta metoder för att stödja kontinuerligt lärande under yrkeskarriären och stärka kompetensen särskilt för dem som är i en svag ställning på arbetsmarknaden och som har en låg utbildningsnivå. För detta arbete har det tillsatts en arbetsgrupp³⁴, som har som mål att före ramförhandlingarna 2024 hitta metoder som förbättrar sysselsättningen och inverkar positivt på balansen i den offentliga ekonomin. I arbetsgruppens arbete beaktas det att den nytta som studier under yrkeskarriären medför ska täcka de kostnader som studierna innebär för samhället och riktas in på de personer som mest behöver tilläggsutbildning. Arbetsgruppen ska också överväga hurdana ändringar förslagen kommer att kräva av arbetsgivarna, det offentliga utbildningssystemet och utbildningsanordnarna. Arbetsgruppens mandattid går ut den 30 mars 2024.

³⁴ https://stm.fi/-/stm-asettaa-tyoryhman-kehittamaan-tyouran-aikaista-jatkuvaa-oppimista?languageId=sv_SE

Det är önskvärt att sådana särskilda frågor som det samiska språkets och den samiska kulturens ställning, frågor om kontinuerligt lärande som ansluter sig till arbetsförmågan och tillgången på arbetskraft i branscher där det råder arbetskraftsbrist ännu beaktas i arbetsgruppens arbete.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

I Sverige infördes år 2022 ett omställningsstudiestöd som påminner om det finländska vuxenutbildningsstödet. Detta stöd kan beviljas den som är 27–62 år och som har varit i arbetslivet i minst åtta år och vars ställning på arbetsmarknaden stärks av utbildningen. Sökandens yrke får inte vara inom en bransch där det råder brist på arbetskraft. Följaktligen är det exempelvis inte möjligt att skola om sig från närvårdare till sjukskötare med hjälp av stödet. Stöd fås beräkningsmässigt i 44 veckor vid studier på heltid. Studierna kan även genomföras på deltid under en längre tid. Stödets storlek är 80 procent av löneinkomsten, dock högst drygt 20 000 kronor i månaden. För personer som omfattas av vissa kollektivavtal kan stödet vara större. Stödet finansieras med statliga medel.

När det gäller Danmark erbjuds det medan en person deltar i yrkesinriktad vuxenutbildning en förmån som betalas antingen till företaget, om företaget fortsätter att betala ut lön under utbildningstiden, eller till personen själv, om arbetsgivaren inte betalar lön under utbildningstiden. Förutsättningen för att förmånen ska beviljas är att sökanden är i ett anställningsförhållande när han eller hon söker till utbildningen. Sökandens utbildningsbakgrund får inte vara högre än allmän yrkesutbildning. Om arbetstagaren får lön av arbetsgivaren under utbildningsperioden får företaget ansöka om ersättning för lönekostnaderna. Om en person inte får lön under utbildningsperioden, har han eller hon rätt att få löneersättning, vars belopp är 4 405 danska kronor (ca 589 euro) i veckan. Även resekostnader kan ersättas. I Danmark kan personer som är över 25 år dessutom få ett statligt vuxenutbildningsstöd som är avsett för kompletterande utbildning eller fortbildning för dem som arbetar eller är självständiga yrkesutövare. Stöd kan fås för genomförande av studier inom den grundläggande undervisningen eller sådan gymnasieundervisning som stöds, om det är fråga om en person som har avbrutit sin skolgång. Stöd kan fås även för att genomföra sådana högskolekurser som är avsedda för vuxna (dock inte för genomförandet av vanliga högskolekurser, vilka ger rätt till det statliga studiepennings- och låneprogrammet). Det stöd som betalas ut räknas ut på basis av den förlorade arbetstiden.

I Tyskland kan de som har avlagt en yrkesexamen ansöka om bidrag från staten för att finansiera utbildningskostnaderna. Alla slags universitetsstudier räknas som stödberättigande utbildningsverksamhet. Dagpenningen har ett fast belopp på 861 euro i månaden. Samma sökande får inte använda stödet fler gånger.

I Estland kan arbetstagare och tjänstemän få studieledigt i högst 30 dagar per år för att delta i utbildning. För studieledigheter som ansluter sig till arbetet är arbetsgivaren skyldig att betala lön för högst 20 kalenderdagar. Varje arbetstagare har också rätt till praktikledighet i 15 dagar för slutförande av studier. Samma sökande får använda sig av systemet på nytt en gång per kalenderår.

I Danmark slopade man år 1999 ett system med så kallad sabbatsledighet, vilket påminde om det finländska systemet med alterneringsledighet. En viktig orsak till sloandet var en rädsla för arbetskraftsbrist. Enligt systemet fick en person som utnyttjade ledigheten under tiden av ledighet 60 procent av arbetslöshetsdagpenningen under förutsättning att arbetsgivaren som vikarie anställde en långtidsarbetslös person. År 1994 var ersättningsnivån 80 procent, år 1995 sänktes den till 70 procent och år 1997 slutligen till 60 procent.

I Belgien används ett system med så kallad tidskredit. Arbetstagarna behöver inte motivera användningen av sin tidskredit. Den är avsedd att hjälpa de belgiska arbetstagarna att bevara en sund balans i sina personliga och privata liv.

Arbetstagarna behöver inte ta ut tidskrediten på en och samma gång. Den kan delas upp och användas under en viss tid. Medan arbetstagarna är frånvarande har de rätt att få en dagpenning från den nationella arbetskraftsbyrån. Den summa som arbetstagarna kan få är beroende av flera faktorer, såsom deras ålder, storleken på hushållet och antalet arbetsår.

Alla belgiska arbetstagare som har arbetat minst ett år för samma arbetsgivare är berättigade till en tidskredit på ett år. Detaljerna varierar dock mellan arbetstagarna inom den offentliga och den privata sektorn.

Varje arbetstagare inom den privata sektorn i Belgien kan, beroende av hurdant kollektivavtal eller arbetsavtal han eller hon har, ha rätt att förlänga sin tidskredit på ett år till fem år. Den kan inte användas på en gång, utan ska fördelas under personens livstid. När arbetstagarna inom den privata sektorn använder sin tidskredit kan de sluta att arbeta helt och hållet eller förkorta arbetstiden med hälften eller en femtedel.

Arbetstagarna inom den offentliga sektorn i Belgien kan förlänga sin tidskredit till sex år, och de kan använda den lite åt gången under hela sin livstid. De har möjlighet att förkorta sin arbetstid med en femtedel, en fjärdedel, en tredjedel, med hälften eller att helt och hållet vara borta från arbetet.

6 Remissvar

En remissbehandling av utkastet till regeringsproposition ordnades den 12 december 2023 – 5 januari 2024. Remissbehandlingen var kortare än den remisstid som normalt rekommenderas, för att regeringspropositionen ska kunna lämnas till riksdagen så tidigt som möjligt i början av sessionsperioden 2024. I regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering har det på grund av sysselsättningseffekter och ekonomiska effekter beslutats att vuxenutbildningsstödet ska slopas från och med den 1 augusti 2024. Regeringsprogrammet har varit offentligt material och det har förts en exceptionellt omfattande offentlig debatt om vuxenutbildningsstödet sedan sommaren 2023. Beredningen av propositionen inleddes hösten 2023 och beredningen har gjorts utan dröjsmål med iakttagande av god lagberedningspraxis. Lagen om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner avses träda i kraft så snart som möjligt, dock senast den 1 juni 2024. Dessutom hänför sig propositionen till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2024.

Yttrande begärdes av sammanlagt 41 instanser, och utöver det hade alla som ville möjlighet att lämna ett yttrande via tjänsten Utlåtande.fi. Det kom in totalt 79 yttranden. Av dem som svarade representerade 70 aktörer olika organisationer, ministerier och andra statliga myndigheter, organisationer som företräder verkställigheten, kommuner och andra motsvarande aktörer. De remissyttranden som måste betraktas som yttranden från privata medborgare var 9.

Utlåtande om utkastet till proposition har begärts av rådet för bedömning av lagstiftningen. Rådet för bedömning av lagstiftningen har i sitt utlåtande rekommenderat att propositionen kompletteras. Med anledning av utlåtandet av rådet för bedömning av lagstiftningen har propositionens konsekvenser för jämlikheten och jämställdheten preciserats. Dessutom har avsnittet om uppföljning i propositionen kompletterats med ett exempel på hur uppföljningen kommer att ske.

6.1 Vuxenutbildningsstödet

6.1.1 Allmänna yttranden som gällde slopandet av vuxenutbildningsstödet

Nästan alla av de aktörer som hade lämnat ett yttrande där de uttryckte sin ståndpunkt förhöll sig negativt till förslaget om att slopa vuxenutbildningsstödet. Av remissinstanserna understödde Företagarna i Finland rf i sitt yttrande ett slopande, medan Finlands näringsliv rf (EK) inte hade något att anmärka på i lagförslagets innehåll och Finanssiala ry konstaterade att man understöder ett slopande av vuxenutbildningsstödet med de villkor som gäller för närvarande och föreslog en totalreform i fråga om hur man stärker utbildningen och kompetensen för den vuxna befolkningen samt att vuxenutbildningsstödet utvecklas.

Enligt remissvaren understöddes i stor utsträckning ett utvecklande av vuxenutbildningsstödet i stället för ett slopande av det. De vanligaste utvecklingsförslagen som lades fram i yttrandena var att vuxenutbildningsstödet skulle riktas till lågutbildade, dem som mest behöver stöd och till branscher där det råder brist på arbetskraft. Främjandet av studier vid sidan av arbetet ansågs vara ett annat utvecklingsobjekt.

Avsnittet om handlingsalternativen och deras konsekvenser har kompletterats utifrån dessa yttranden.

I de yttranden där man förhöll sig negativt till förslaget ansågs det att ett slopande av vuxenutbildningsstödet står i strid med det som har skrivits in i regeringsprogrammet vad gäller målen att främja kontinuerligt lärande, höja utbildningsnivån, främja jämlikhet och jämställdhet samt främja orken i arbetet. Ett slopande av vuxenutbildningsstödet ansågs försämra möjligheterna att utbilda sig och att byta yrke under karriären oberoende av socioekonomisk ställning och förmögenhet. På grund av de centrala elementen i studiestödssystemet (nivån på studiestödet, betoningen på låntagning, att studiestöd beviljas enbart för vissa studier, den maximala stödtiden och praktik utan lön inom social- och hälsovårdssektorn) ansågs det inte vara lämpligt för att stödja studier vid sidan av arbetet för personer i vuxen ålder. I de yttranden där man motsatte sig ett slopande av vuxenutbildningsstödet förhöll man sig negativt till tanken att studiestödet för en vuxen person i arbetslivet skulle vara ett verkligt ekonomiskt alternativ för hur man kunde ordna försörjningen medan man bedriver studier under yrkeskarriären.

Med anledning av yttrandena har propositionens avsnitt om förhållandet till grundlagen samt lagstiftningsordningen kompletterats och dessutom har avsnittet om handlingsalternativen och deras konsekvenser kompletterats med information om det arbete som utförs av en aktiv arbetsgrupp.

Undervisnings- och kulturministeriet föreslog i sitt yttrande att det, till följd av att lagen om vuxenutbildningsförmåner upphävs och att vuxenutbildningsstödet slopas, i samband med den fortsatta beredningen av regeringens proposition skulle göras ändringar av teknisk natur även i lagen om studiestöd. Folkpensionsanstalten föreslog i sitt yttrande att man kunde överväga att personer i arbetslivet eller personer som har nått en viss ålder kunde beviljas en högre statsborgen för studielån än den som hör till de ungas studiestöd. Dessutom föreslog Folkpensionsanstalten i sitt yttrande vissa ändringar i 17 § i lagen om studiestöd, vilka skulle gälla särskilt vuxenstuderande.

Utifrån undervisnings- och kulturministeriets yttrande har propositionen kompletterats med ett lagförslag som gäller en ändring av lagen om studiestöd. Eftersom avsikten är att man i denna proposition endast ska föreslå sådana ändringar i den övriga lagstiftningen som är av teknisk

natur och nödvändiga på grund av att vuxenutbildningsstödet slopas, gav Folkpensionsanstaltens yttrande inte anledning till några ändringar.

6.1.2 Yttranden som gällde vissa befolkningsgrupper

Sametinget yttrade sig om vilka konsekvenser slopandet av vuxenutbildningsstödet har för samernas språk och kultur och det konstaterade tillsammans med Sameområdets utbildningscentral att utbildningscentralen är en viktig anordnare av vuxenutbildning samt aktör som håller liv i det samiska språket för den vuxna befolkningen. Ett slopande av vuxenutbildningsstödet skulle ha betydande konsekvenser för samerna som urbefolkning och för tillgången till personal som talar samiska. Samernas och de samiskspråkigas möjligheter att studera måste säkerställas på något sätt när det system som ska ersätta vuxenutbildningsstödet utvecklas.

Såsom konstateras i rapporten av en utvecklingsarbetsgrupp³⁵ från år 2021 är det viktigt att upprätthålla en enhetlig lägesbild av utbildningsbehovet för och tillgången till samiskspråkig personal inom social- och hälsovårdsområdet. Remissvaren har beaktats i de kompletteringar som har gjorts i avsnittet om handlingsalternativen och deras konsekvenser och dessutom meddelats för kännedom till den aktiva arbetsgruppen.

Finska Hörsselförbundet rf motsatte sig i sitt yttrande ett slopande av vuxenutbildningsstödet. Förbundet konstaterade att exempelvis en hörselnedsättning som uppträder i arbetsför ålder kan orsaka ett behov av att skola om sig i vuxen ålder, men utan vuxenutbildningsstöd kan det vara svårt eller till och med omöjligt på grund av bland annat de särskilda utmaningarna med att studera vid sidan av arbetet och den ekonomiska situationen. Enligt Hörsselförbundet kunde det understödjas att vuxenutbildningsstödet utvecklades exempelvis genom stödmodeller med särskilda program för vissa grupper, om det också på olika sätt omfattade personer med funktionsnedsättningar. Detta skulle också överensstämma med regeringsprogrammets mål i fråga om sysselsättningen för personer med funktionsnedsättningar.

Med anledning av yttrandet betonas följande. Om arbetsförmågan försämras finns det möjlighet att ansöka om sådan yrkesinriktad rehabilitering som ordnas av Folkpensionsanstalten eller arbetspensionsanstalten. Sådan yrkesinriktad rehabilitering, eller arbetspensionsrehabilitering, som ordnas eller stöds av arbetspensionsanstalten kan till exempel vara arbetsprövning, omskolning, kurser, arbetsträning eller till och med näringsstöd. Yrkesinriktad rehabilitering stöds även för företagare. Folkpensionsanstalten ordnar för sin del följande åtgärder i form av yrkesinriktad rehabilitering: yrkesinriktad rehabiliteringsutredning, sysselsättningsfrämjande yrkesinriktad rehabilitering, Taito-rehabilitering, utbildningsprövning, utbildning, Kiila-rehabilitering för personer i arbetslivet, hjälpmedel och näringsstöd.

Under tiden med arbetspensionsrehabilitering eller den rehabilitering som Folkpensionsanstalten ordnar är det möjligt att få sådan förmån som tryggar rehabiliteringsklientens försörjning och som grundar sig på arbetspensionslagarna eller lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner.

Till skillnad från vuxenutbildningsstödet förutsätter ett beviljande av omskolning i fråga om både arbetspensionsrehabilitering och Folkpensionsanstaltens yrkesinriktade rehabilitering att de villkor för beviljande som anges i lagarna uppfylls, i synnerhet kravet på ändamålsenlighet.

³⁵ Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:25 (med svenskt presentationsblad).

Om sökanden ansöker om att som yrkesinriktad rehabilitering få skola om sig, betyder det följaktligen inte direkt att omskolning kan beviljas.

Även till denna del har remissvaren beaktats i de kompletteringar som har gjorts i avsnittet om handlingsalternativen och deras konsekvenser och dessutom meddelats för kännedom till den aktiva arbetsgruppen.

6.1.3 Yttranden som gällde branscher med arbetskraftsbrist

I flera yttranden betonades vuxenutbildningsstödet betydelse för dem som arbetar inom särskilt social-, hälsovårds- och pedagogiksektorn som en möjlighet att uppfylla de lagstadgade behörighetskraven inom dessa sektorer under yrkeskarriären och vid sidan av arbetet, samt som en möjlighet att kunna avancera till utvecklings- och ledningsuppgifter. I yttrandena konstaterades det att samtidigt som man bedömer konsekvenserna av att vuxenutbildningsstödet slopas bör man även beakta andra åtgärder som leder till försämringar, såsom exempelvis de som gäller universitetens finansiering och studieavgifter.

Vidare lyfte många remissinstanser fram att ett slopande av vuxenutbildningsstödet kan försämra tillgången på arbetskraft i de branscher där det råder brist på arbetskraft. Kuntoutuksen toimialayhdistys ry ansåg att det i propositionen bör göras mera ingående bedömningar av förslagets konsekvenser för balansen i den offentliga ekonomin, förutsättningarna för tillväxt för företagen och sammanslutningarna inom social- och hälsovårdssektorn (utmaningarna i fråga om tillgången på arbetskraft fördröjer eller förhindrar tillväxten) samt kompetensen och sysselsättningen inom sektorn.

I regeringens proposition har det bedömts att det är möjligt att vuxenutbildningsstödet kan inverka på utbildningsmängden inom enskilda utbildningsprogram. Om man inte är bunden av en begränsning av utbildningsutbudet, vilket är fallet i fråga om många utbildningar för en yrkesinriktad grundexamen inom social- och hälsovården, kan slopandet av vuxenutbildningsstödet påverka ansökningarna till studier så att utbildningsmängderna minskar. I regeringens proposition är bedömningen ändå rent allmänt att konsekvenserna för utbildningsmängderna är ringa. I regeringens proposition beskrivs också antalet personer som studerar med vuxenutbildningsstöd enligt målutbildning och bakgrundsutbildning. I propositionen observeras det också att studierna endast delvis konkretiseras i övergångar till andra sysselsättningssektorer.

När det gäller ansökningarna till öppna högskolestudier konstateras det att vuxenutbildningsstödet har utnyttjats ganska lite i fråga om de av högskolornas utbildningar som gäller enbart kontinuerligt lärande, såsom öppna högskolestudier, så det anses inte att ett slopande av vuxenutbildningsstödet har några betydande konsekvenser för ansökningarna till öppna högskolestudier.

I regeringens proposition lyfter man också fram att slopandet av vuxenutbildningsstödet kan skapa ett tryck på arbetsgivarna att på andra sätt försöka öka personalens villighet att utbilda sig, till exempel genom att erbjuda studieledighet med lön eller genom omorganisering av arbetet. Detta accentueras inom de sektorer där användningen av vuxenutbildningsstöd är vanlig.

I regeringens proposition lyfter man vidare fram att det inte framträder några betydande skillnader i användningen av vuxenutbildningsstödet mellan olika landskap, och när det gäller ansökningarna till studier är vuxenutbildningsstödet inverkan ringa enligt de tillgängliga forskningsuppgifterna, och en eventuell minskning av ansökningarna beräknas inte nämnvärt

påverka antalet studerande i en situation där de sökandes antal i regel fortfarande överstiger antalet nybörjarplatser inom en examensutbildning.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering har tillgången till högklassiga social- och hälsovårdstjänster och småbarnspedagogik redan äventyrats när det gäller de offentliga tjänsterna. Även undervisningssektorn hotas av brist på kompetent arbetskraft. Bristen på kompetent arbetskraft är inte enbart en utbildningspolitisk fråga, utan ett mer omfattande problem som gäller olika politikområden. Regeringen ökar möjligheterna till kontinuerligt lärande särskilt inom social- och hälsovården och inom de pedagogiska områdena. Den respons som fåtts med anledning av detta ger inte anledning att ändra eller komplettera propositionen.

När det gäller bedömningen av de samverkande effekterna av de riktlinjer som ingår i regeringsprogrammet lyfts det slutligen fram att det ännu inte har lämnats någon proposition om avgifterna för den öppna högskoleundervisningen och om ändringar av finansieringsmodellen, även om det finns en arbetsgruppspromemoria om det senare (<https://okm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-263-985-1>). Remissvaren har beaktats i de kompletteringar som har gjorts i avsnittet om handlingsalternativen och deras konsekvenser och dessutom – särskilt vad gäller observationen om hinder för tillväxten – meddelats för kännedom till den aktiva arbetsgruppen.

6.2 Yrkesexamensstipendiet

När det gäller förslaget om slopande av yrkesexamensstipendiet kom det in färre remissvar än i fråga om förslaget att slopa vuxenutbildningsstödet. Många remissinstanser uttryckte inte heller direkt att de motsatte sig eller understödde förslaget. Exempelvis Finlands Yrkesstuderandes Förbund – SAKKI rf, Industrifacket rf, Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Servicefacket PAM rf, STTK rf och Tehy rf meddelade dock i sina yttranden att de motsätter sig ett slopande av yrkesexamensstipendiet. Företagarna i Finland rf och Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry meddelade å sin sida i sina yttranden att de understöder ett slopande av yrkesexamensstipendiet i dess nuvarande form.

STTK och Tehy poängterade att utbildningsanordnarna kan ta ut avgifter för yrkes- och specialyrkesexamensutbildningar, och de som har avlagt en examen har möjlighet att i efterskott täcka kostnaderna med hjälp av yrkesexamensstipendiet. Enligt Industrifacket är yrkesexamensstipendiet den enda stödformen som är riktad enbart till dem som avlägger en yrkesexamen, och det bidrar till att avhjälpa problemen med hur förmånerna för kontinuerligt lärande fördelas.

Enligt många remissinstanser finns det inte tillgång till tillräckligt med forskningsuppgifter om vilken inverkan yrkesexamensstipendiet har, och därför bör det göras en närmare utredning av yrkesexamensstipendiets inverkan och alternativ för hur det kunde utvecklas i stället för att det slopas. Vissa remissinstanser ansåg att man i stället för att slopa yrkesexamensstipendiet borde öka medvetenheten om det genom marknadsföring och information. Det föreslogs att yrkesexamensstipendiet skulle utvecklas så att det bättre än nu kunde stödja en höjning av utbildningsnivån för lågutbildade eller så att det riktades till sådana personer som avlägger en examen som i och med studierna håller på att flytta över till en bransch där det råder brist på arbetskraft.

Yttrandena gav inte anledning till att ändra eller komplettera propositionen.

6.3 Alterneringsledigheten

6.3.1 Allmänna yttranden om slopandet av alterneringsledigheten

Nästan alla de aktörer som hade lämnat ett yttrande där de uttryckte sin ståndpunkt förhöll sig negativt till förslaget om att slopa alterneringsledigheten. I en del av yttrandena lyftes det fram att ett slopande av alterneringsledigheten inte stöder det som har skrivits in i regeringsprogrammet om att öka sysselsättningen och förlänga yrkeskarriärerna. I yttrandena betonades det att arbetstagarens möjlighet till alterneringsledighet stöder arbetshälsan och orken i arbetet och att den därför är en viktig faktor i främjandet av längre yrkeskarriärer och bibehållen arbetsförmåga. På grund av det nuvarande kravet vad gäller arbetshistoria främjar systemet med alterneringsledighet orken i arbetet särskilt för dem som är i slutet av sin yrkeskarriär.

Bland annat SOSTE Finlands social och hälsa rf och FFC betonade i sina yttranden den sysselsättningsfrämjande effekten för de arbetslösa arbetssökande som är vikarier för de alterneringslediga. Enligt Hörsselförbundet erbjuder systemet med alterneringsledighet många personer med funktionsnedsättningar och partiellt arbetsföra arbetstagare en möjlighet att komma ut i arbetslivet.

En del av dem som lämnade ett yttrande föreslog att man skulle utveckla det nuvarande systemet med alterneringsledighet i stället för att slopa det. Som alternativ föreslogs det i yttrandena bland annat att användningen av alterneringsledigheter skulle riktas in på exempelvis situationer med studier eller anhörig- och närståendevård. Vidare föreslogs det att villkoren för alterneringsvikariat skulle ändras så att det var möjligt att närmare rikta in tjänsten på olika målgrupper, såsom långtidsarbetslösa, invandrare eller partiellt arbetsföra.

I fråga om de alternativa lösningssätten har remissvaren beaktats i de kompletteringar som har gjorts i avsnittet om handlingsalternativen och deras konsekvenser.

6.3.2 Yttranden som gällde vissa befolkningsgrupper

Förbundet för Familjevård i Finland rf lyfte i sitt yttrande fram vilken betydelse alterneringsledigheten har för fosterföräldrar och Närståendevårdarnas förbund rf lyfte fram att alterneringsledigheten utnyttjas åtminstone delvis som en lösning i situationer med anhörig- och närståendevård.

I regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering ingår det flera skrivningar som gäller närståendevård och närståendevårdarnas ställning. Enligt regeringsprogrammet stärks likabehandlingen av närståendevårdarna och närståendevårdarnas välbefinnande och fortsätter förenhetligandet av kriterierna för närståendevård. Enligt regeringsprogrammet främjas också åtgärder genom vilka välfärdsområdena och kommunerna kan förbättra möjligheterna att bli närståendevårdare. Det utreds hurdana situationer som leder till att någon missgynnas i fråga om stödet för närståendevård, och behoven av styrning och utbildning som riktar sig till välfärdsområdena bedöms. Möjligheterna för förvärvsarbete närståendevårdare att kombinera närståendevård och förvärvsarbete förbättras.

Även om alterneringsledigheten kan ha en sådan betydelse som beskrivs i yttrandena ger yttrandena alltså ingen anledning till ändringar. Remissvaren berörs emellertid av den komplettering som har gjorts i fråga om de alternativa lösningssätten i propositionen.

6.4 Propositionens konsekvenser

6.4.1 Konsekvenserna för sysselsättningen och den offentliga ekonomin när vuxenutbildningsstödet slopas

Flera remissinstanser, exempelvis Akava, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf och Industrifacket lyfte fram att vuxenutbildningsstödet för löntagare finansieras genom löntagares och arbetsgivares arbetslöshetsförsäkringspremier, vilket betyder att det som föreslås inte medför några inbesparingar för statsfinanserna. Vidare lyfte flera remissinstanser, bl.a. exempelvis STTK, FFC och Industrifacket, i sina yttranden fram att det i regeringens proposition saknas en bedömning av hur ett slopande av vuxenutbildningsstödet kommer att påverka statens utgifter för studiestödet.

Med anledning av yttrandena konstateras följande. De konsekvensbedömningar som ingår i regeringens proposition gäller hela den offentliga ekonomin, inbegripet socialskyddsfonderna. Hur inbesparingarna fördelar sig enligt sektor lyfts fram under punkten Konsekvenser för den offentliga ekonomin i regeringens proposition. Dessutom konstateras det i regeringens proposition att finansministeriet har tillsatt en trepartsarbetsgrupp som ska utreda olika alternativ för hur socialskyddsfondernas utgiftsbesparingar ska kanaliseras.

Under punkten Konsekvenser för den offentliga ekonomin i regeringens proposition specificeras de minskade förmånsutgifterna till följd av att vuxenutbildningsstödet slopas samt skatteeffekterna av att löneinkomsterna ökar. Slopandet av vuxenutbildningsstödet ökar skattebasen, vilket stärker den offentliga ekonomin. Till följd av förändringarna i skattebasen beräknas skatteinkomsterna öka med 80 miljoner euro netto om året.

Propositionen har kompletterats med en bedömning av vilka konsekvenser slopandet av vuxenutbildningsstödet har för studiepenningssutgifterna och det allmänna bostadsbidraget. I övrigt gav inte yttrandena anledning till att ändra eller komplettera propositionen.

Flera remissinstanser, exempelvis FFC, STTK, JHL och Sysselsättningsfonden, lyfte fram att den konsekvensbedömning som gäller slopandet av vuxenutbildningsstödet inte beaktar konsekvenserna för vikarierna. I vissa yttranden konstateras det att konsekvensbedömningarna är inbördes inkonsekventa i och med att konsekvenserna för vikarierna beaktas i samband med de administrativa kostnaderna, men inte när det gäller sysselsättningseffekterna.

Med anledning av yttrandena poängteras det att när det gäller vuxenutbildningsstödet har arbetsgivaren ingen skyldighet att anställa en vikarie under studieledigheten, och därför är det sannolikt att det inte i alla situationer anställs någon vikarie. Till den del det frigörs vikariat är den väsentliga frågan vad gäller vikariatets inverkan hur vikarierna skulle ha sysselsatts utan vikariatet under studieledigheten. För dessa vikarier finns det inga kriterier vad gäller exempelvis den tidigare arbetslöshetens längd. Följaktligen är det sannolikt att de som väljs till vikarier är personer som redan är förankrade i arbetslivet och då är sysselsättningseffekten sannolikt liten.

Regeringspropositionens konsekvensbedömning i fråga om slopandet av vuxenutbildningsstödet har förtydligats till denna del med en bedömning av konsekvenserna för de vikariat som ansluter sig till studieledigheter.

6.4.2 Konsekvenserna för sysselsättningen och den offentliga ekonomin när alterneringsledigheten slopas

I en del av remissvaren lyftes det fram att den konsekvensbedömning vad gäller alterneringsledigheten som ingår i det utkast till regeringsproposition som var ute på remiss inte baserar sig på aktuell forskning. Dessutom påpekades det att systemet med alterneringsledighet flera gånger har ändrats efter undersökningen. Flera remissinstanser, exempelvis Akava, Undervisningssektorns Fackorganisation rf (ÖAJ) och Industrifacket, hänvisar till en rapport från arbets- och näringsministeriet (TEM-analyysejä 107/2021 eller 101/2020), där det ingår en granskning av alterneringsvikariernas sysselsättning efter alterneringen. Exempelvis ÖAJ konstaterar att rapporten visar att ett alterneringsvikariat är en faktor som effektivt påverkar sysselsättningen. Rapporten anses rent allmänt peka på att alterneringsvikariatet är en effektiv sysselsättningsmetod.

Med anledning av yttrandena konstateras följande. I den konsekvensbedömning som gäller sloandet av systemet med alterneringsledighet motiveras det varför man använder den forskning som har använts och behandlas frågan om forskningens generaliserbarhet. I konsekvensbedömningen har det också gjorts en avvägning av vilka forskningsuppgifter som man kan använda för att få fram den bästa möjliga uppskattningen av konsekvenserna av att systemen slopas. Detta övervägande är också förenat med frågor om forskningens generaliserbarhet, inbegripet frågan om hur systemet har förändrats efter undersökningens granskningsperiod. I propositionen presenteras även viktiga ändringar som gäller alterneringsledigheten och de regler som gäller för alterneringsvikarierna samt ändringar av dem. Särskilt när det gäller alterneringsvikarierna konstateras det i regeringens proposition att det utifrån fördelningen av längden på vikariernas arbetslöshet inte finns anledning att tro att det efter granskningstidpunkten skulle ha skett sådana förändringar i längden på vikariernas arbetslöshet som skulle göra det problematiskt att tillämpa estimaten.

Även den rapport från ANM som nämns i yttrandena har beaktats i regeringens proposition. Såsom nämns i regeringens proposition är det sannolikt att alterneringsvikarierna skulle ha sysselsatts med någon annan uppgift även utan alterneringsvikariatet. På detta pekar till exempel den matchade granskning som ingår i Junka m.fl. (2009), där det konstateras att många i vikariernas jämförelsegrupp sysselsattes trots att de inte sysselsattes via ett vikariat. Tuomaalas (2021) granskning saknar en jämförelsegrupp, och därför beskriver det utfall som konstaterades i fråga om de alterneringslediga inte effekten för alterneringsvikariatet. Exempelvis är det sannolikt att de som hade varit arbetslösa en mycket kort tid före vikariatet skulle ha sysselsatts snabbt även utan vikariatet.

FFC och SOSTE konstaterar i sina yttranden att den sysselsättningsfrämjande effekten för alterneringsvikarierna borde beaktas i konsekvensbedömningarna. Till denna del konstateras det att enligt den konsekvensbedömning som gäller sloandet av systemet med alterneringsledighet inbegriper nettoeffekten av att systemet slopas, när det gäller sysselsättningen, effekterna för både de alterneringsledigas och alterneringsvikariernas sysselsättning. Effekterna beaktas även i anslutning till effekterna på längre sikt, där sysselsättningseffekterna på lång sikt för dem som tidigare har varit alterneringsvikarier beaktas i konsekvensbedömningen.

Yttrandena gav inte anledning till att ändra eller komplettera propositionen.

6.4.3 Konsekvenserna för socialförsäkringsavgifterna

Pensionsskyddscentralen ägnade i sitt yttrande uppmärksamhet åt den arbetspension som tjänas in under så kallad tid utan lön, såsom under tiden med vuxenutbildningsstöd eller alterneringsersättning, och hur sådan tid beaktas vid beräkningen av inkomst för återstående tid när det gäller invalidpension. Dessutom finns det i arbetspensionslagarna bestämmelser om Sysselsättningsfondens andel av de arbetspensionskostnader som föranleds av den pension som tjänas in under tiden med dessa förmåner.

Eftersom förmånerna i fråga framöver inte längre kommer att betalas ut, föreslog Pensionsskyddscentralen att den inkomst som ligger till grund för alterneringsersättning enligt lagen om alterneringsledighet och den inkomst som ligger till grund för vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner skulle strykas i arbetspensionslagarna såsom onödiga. De föreslagna ändringarna påverkar också Sysselsättningsfondens andel av arbetspensionskostnaderna, vilken minskar. Även Keva lyfte i sitt yttrande fram de konsekvenser som sloandet av vuxenutbildningsstödet och alterneringsledigheten har för avgifterna.

Propositionens konsekvensbedömning har kompletterats utifrån yttrandena. När det gäller de laghänvisningar som framöver blir onödiga konstateras det att de behövliga ändringarna görs när arbetspensionslagarna ändras.

6.4.4 Konsekvenserna av att vuxenutbildningsstödet, yrkesexamensstipendiet och alterneringsledigheten slopas när det gäller kompetens, produktivitet, studiemöjligheter och välbefinnande

FFC konstaterar i sitt yttrande att sloandet av vuxenutbildningsstödet försvagar kompetensnivån och därigenom sysselsättningen. Kyrkosektorn rf påpekade att det i regeringens proposition inte finns något omnämnande av ökad produktivitet till följd av tilläggsstudier. FFC kritiserade också att sloandet av vuxenutbildningsstödet motiveras med stöd av begränsad forskning. En del av remissinstanserna, exempelvis Sysselsättningsfonden och Fackförbundet Pro rf, förhöll sig reserverade till bedömningen att propositionen inte skulle ha några betydande konsekvenser för kompetensutvecklingen under yrkeskarriären eller för arbetsmarknaden.

Industrifacket konstaterade i sitt yttrande att det i propositionen skulle vara skäl att bedöma konsekvenserna av ett slopande av vuxenutbildningsstödet för möjligheterna till kontinuerligt lärande för olika socioekonomiska grupper. Stiftelsen för Rehabilitering (Kuntoutussäätiö) ansåg för sin del att det är möjligt att sloandet påverkar utbildningsmöjligheterna för underrepresenterade grupper.

Med anledning av dessa yttranden poängteras att det i regeringens proposition har framställts att det i den forskningsdesign som grundar sig på 2010 års reform rent generellt inte konstaterades att vuxenutbildningsstödet skulle öka inledandet av nya studier. Detta pekar på att de negativa konsekvenserna för ansökningarna till studier sannolikt är måttliga. Bedömningen är förenad med osäkerhet. I regeringens proposition lyfts det också fram att om sloandet av vuxenutbildningsstödet skulle minska ansökningarna till studier, skulle detta i och med att utbudet av högskoleutbildning är begränsat frigöra studieplatser för yngre och lägre utbildade personer.

När det gäller konsekvenserna för olika socioekonomiska eller underrepresenterade grupper beskrivs i regeringens proposition bakgrundsbildningen för dem som har fått

vuxenutbildningsstöd, och de högskoleutbildades andel av mottagarna av vuxenutbildningsstöd var år 2021 i genomsnitt högre än för samtliga arbetstagare. I regeringens proposition beskrivs också hur vuxenutbildningsstödet fördelar sig på olika inkomstklasser. Med anledning av yttrandena har det gjorts en bedömning att dessa bakgrundsfaktorer har beskrivits tillräckligt noggrant i regeringens proposition och att yttrandena inte ger anledning till att komplettera eller ändra propositionen.

När det gäller möjligheterna för dem som är i den allra svagaste positionen på arbetsmarknaden har det i propositionen dessutom beskrivits alternativ även för utbildning under tid av arbetslöshet, om ett anställningsförhållande, inom ramen för vilket en person, om inte vuxenutbildningsstödet hade slopats, skulle ha ansökt om studieledighet och börjat studera med hjälp av vuxenutbildningsstöd, avslutas.

Av dem som använder sig av alterneringsledigheten arbetar en stor del inom social-, hälsovårds- och utbildningssektorerna. Vissa remissinstanser betonade de könsrelaterade konsekvenserna av slopandet och behovet av en noggrannare bedömning av dem, i och med att kvinnorna är flera till antalet i fråga om både dem som får alterneringsersättning och dem som är alterneringsvikarier. Dessutom lyfte några remissinstanser fram att ett slopande av systemet med alterneringsledighet kan öka ojämlikheten mellan arbetstagarna, i och med att framöver kommer längre ledigheter som stöder orken i arbetet att vara möjliga endast för de arbetstagare som har ekonomisk möjlighet till det. PAM konstaterade i sitt yttrande att regeringens proposition, när det gäller slopandet av alterneringsledigheten och vuxenutbildningsstödet, inte innehåller en tillräckligt noggrann bedömning av könskonsekvenserna. Fackförbundet Pro konstaterade detsamma i sitt yttrande vad gäller vuxenutbildningsstödet.

I regeringens proposition beskrivs det hur vuxenutbildningsstödet, alterneringsersättningen och alterneringsvikariatet fördelar sig enligt könen statistiskt. Dessutom beskrivs åldersfördelningen enligt kön för mottagarna av vuxenutbildningsstöd, mottagarna av alterneringsersättning och alterneringsvikarierna. När det gäller mottagarna av alterneringsersättning beskrivs också den lön som låg till grund för ersättningen enligt kön. I propositionen ingår även en bedömning av hur konsekvenserna av slopandet fördelar sig mellan könen. Såsom framställs i propositionen använder sig kvinnorna av vuxenutbildningsstöd och alterneringsledighet oftare än männen, och därför kommer de positiva effekterna för inkomsten och sysselsättningen som följer av att systemen slopas sannolikt att koncentreras mera till kvinnorna än till männen. Dessa yttranden har inte ansetts ge någon anledning till att komplettera eller ändra propositionen.

När det gäller alterneringsledigheten konstaterar till exempel Työttömien Keskusjärjestö ry i sitt yttrande att bedömningen av nyttan med alterneringsledigheten bör göras ur ett mångsidigt perspektiv, och frågar sig om alterneringsledigheten exempelvis förhindrar att vissa människor bränner ut sig och om den gör det möjligt att flytta över till uppgifter med högre lön. En del av remissinstanserna, exempelvis SOSTE, ansåg att alterneringsledigheten främjar den alterneringsledigas ork i arbetet och arbetshälsa.

Arbets- och näringsministeriet kritiserade å sin sida i sitt yttrande att det i propositionen konstateras att den alterneringsledigas kunskaps- och produktivitet sjunker under ledigheten, men detta är inte underbyggt med forskningsdata.

Med anledning av yttrandena konstateras följande. I den konsekvensbedömning som gäller alterneringsledigheten konstateras det att på basis av forskningsdata har alterneringsledigheten ringa inverkan på sjukfrånvaron. Mängden sjukfrånvaro är en indikator på arbetshälsa. I undersökningen har man kunnat mäta sjukfrånvaron hos både målgruppen och en

jämförelsegrupp. Alterneringsledighetens inverkan på inkomsten är enligt forskningsuppgifterna negativ, och slutsatsen av det är att de personer som flyttar över till uppgifter med högre lön sannolikt är få. Estimaten för de alterneringsledigas sysselsättning och inkomster pekar på att alterneringen inte ökar orken i arbetet åtminstone på det sättet att det skulle konkretiseras i resultat som gäller arbetandet.

När det gäller arbets- och näringsministeriets yttrande konstateras det att man i regeringens proposition lyfter fram alterneringsledighetens potentiella konsekvenser för produktiviteten, men det är inte fråga om en uppskattning. Med anledning av yttrandet har det aktuella stället preciserats.

De aktörer som hade yttrat sig om förslaget om slopande av yrkesexamensstipendiet konstaterade att yrkesexamensstipendiet kan ha en sporrande inverkan på slutförandet av yrkesexamina. Några remissinstanser, såsom exempelvis Bildningsbranschen rf (Sivista), påpekade att yrkesexamensstipendiet ändå bara sporrar till avläggandet av hela examina, men inte examensdelar eller mindre kompetenshelheter. Enligt Utbildningsstyrelsens uppfattning kan ett slopande av yrkesexamensstipendiet till och med vara en faktor som sporrar vuxna till att uppdatera och komplettera sitt kunnande genom kortare utbildningar, såsom genom att avlägga enskilda delar av yrkesexamina. Enligt Utbildningsstyrelsen har slopandet av yrkesexamensstipendiet inga betydande konsekvenser för möjligheterna att utveckla yrkeskunnandet.

Även när det gäller yrkesexamensstipendiet lyftes det fram att konsekvenserna av slopandet berör kvinnorna mera än männen. Dessutom ansågs det att slopandet drabbar särskilt social-, hälsovårds- och pedagogiksektorn och försämrar möjligheterna för dem som arbetar inom dessa sektorer att skaffa sig ledningskompetens.

Yttrandena gav inte anledning till att ändra eller komplettera propositionen.

6.4.5 Konsekvenserna för företagen och verkställarna

Arbets- och näringsministeriet lyfte fram en oro över företagens tillgång till kunnig arbetskraft, vilket i de branscher där det råder brist på arbetskraft kan öka företagets behov av att satsa på utbildning av den egna personalen. Sivista lyfter för sin del fram i sitt yttrande att om studierna mera övergår från att genomföras under arbetstid till att genomföras på fritiden vid sidan av arbetet, kan det uppstå extra arbete för högskolorna om ansökningarna om förlängd studierätt ökar (när studietiden förlängs) samt extra arbete med att utveckla undervisningsmetoderna när behovet av ett undervisningsutbud som är oberoende av tiden och platsen ökar.

Propositionen har kompletterats med en observation om ändringens konsekvenser för särskilt högskolornas arbete. Samtidigt fäster man emellertid uppmärksamhet vid det arbete som utförs av den tidigare nämnda arbetsgruppen som har tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet. Enligt arbetsgruppens uppdrag ska den också utreda vilka ändringar som de förslag som arbetsgruppen lägger fram kräver av arbetsgivarna, det offentliga utbildningssystemet och utbildningsanordnarna.

När det gäller verkställarnas arbetsbörda framkom det i yttrandena inga observationer som skulle ge anledning till att ändra propositionen.

6.5 Ikraftträdande och tillämpning

I flera yttranden lyftes det fram att, på grund av tidsplanen för beredningen, har de som planerar att ansöka om vuxenutbildningsstöd inte kunnat förutse en situation där en studieplats som har beviljats i den gemensamma antagningen våren 2024 inte längre skulle ge rätt till vuxenutbildningsstöd. I yttrandena konstaterades det att konsekvensen av detta inte har bedömts i propositionen. Även justitieministeriet ägnade i sitt yttrande uppmärksamhet åt denna fråga och framförde att man på basis av utkastet till proposition kan tro att det har bedömts att upphävandet av lagen inte har några retroaktiva konsekvenser i fråga om vuxenutbildningsstödet. Justitieministeriet ansåg att det är nödvändigt att denna omständighet uppmärksammas i lagen om upphävande genom en uttrycklig bestämmelse om vad upphävandet av lagen innebär för de beslut om vuxenutbildningsstöd som har beviljats innan lagen upphörde att gälla (jfr bestämmelserna i det andra lagförslaget).

Sysselsättningsfonden påpekade å sin sida i sitt yttrande att alla uppgifter som gäller verkställigheten av vuxenutbildningsförmåner inte genast upphör när övergångstiden löper ut, utan exempelvis uppgifter som ansluter sig till ändringssökande fortsätter vid fonden ännu efter att de sista ansökningarna har kommit in och blivit avgjorda. Sysselsättningsfonden ansåg att det är nödvändigt att man i de ändringar som görs i finansieringslagen beaktar detta, så att finansieringen och verkställigheten av vuxenutbildningsförmåner är möjlig ända till slutet av den tidsperiod som nedmonteringen av förmånerna kräver.

Utifrån yttrandena har propositionens avsnitt om förhållandet till grundlagen samt lagstiftningsordningen kompletterats vad gäller frågan om retroaktivitet. Även ikraftträdande- och övergångsbestämmelsen i lagförslaget om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner har förtydligats i syfte att besvara de frågor som remissinstanserna lyfte fram.

I syfte att säkerställa verkställigheten av vuxenutbildningsförmånerna föreslog Sysselsättningsfonden slutligen att tidsfristerna för retroaktiv ansökan om förmåner skulle förkortas i slutet av övergångstiden. Fonden ansåg att det skulle vara skäl att i utkastet till regeringsproposition tillägga att de sista ansökningarna om vuxenutbildningsstöd ska lämnas in till fonden senast den 31 mars 2026 och, på motsvarande sätt i fråga om yrkesexamensstipendiet, att de sista stipendieansökningarna ska lämnas in till fonden senast den 31 januari 2025. Utifrån responsen har det till propositionen fogats en bestämmelse om att vuxenutbildningsstöd ska sökas senast den 31 mars 2026.

Enligt övergångsbestämmelsen kan alterneringsledighet hållas på de nuvarande villkoren, om ledigheten inleds senast den 31 juli 2024. I fråga om övergångsbestämmelserna ägnade FFC, Öppna arbetslöshetskassan och Työttömien Keskusjärjestö ry uppmärksamhet åt att en alterneringsledighet kan förhindras om alterneringsavtalet inte har lämnats in till arbets- och näringsbyrån senast den 31 juli 2024, även om förseningen skulle bero på arbetsgivaren eller en fördröjning i postgången.

Propositionen har inte ändrats på grund av de ovannämnda kommentarerna om tidpunkten för när en alterneringsledighet inleds. Liksom i fråga om vilket annat myndighetsärende som helst som ska skötas inom en viss tidsfrist, svarar avsändaren även här för att dokumenten anländer till mottagaren innan tidsfristen har löpt ut. Dessutom bör man på arbetsplatserna i tillräckligt god tid vidta åtgärderna för att ordna en alterneringsledighet. I övrigt har de förslag som gäller ikraftträdandet och tillämpningen samt motiven för dem preciserats på behövligt sätt.

6.6 Annat om remissvaren

Vissa remissinstanser yttrade sig även om en uppföljning av konsekvenserna av ändringarna.

Till exempel undervisnings- och kulturministeriet ansåg det vara viktigt att man följer vilka konsekvenser sloandet av vuxenutbildningsstödet har för olika gruppers möjligheter att studera under yrkeskarriären och konstaterade att det är viktigt att bedöma hur sloandet av stödet inverkar på fenomenet att man samlar på sig utbildningar under yrkeskarriären eller på bristen på kunnigt folk i de sektorer där stödet har använts mycket, såsom pedagogik-, social- och hälsovårdssektorerna. Utbildningsstyrelsen hänvisade å sin sida i sitt yttrande till de uppgifter om övergångar till andra yrken och branscher som i framtiden ska publiceras i Utbildningsstyrelsens informationstjänst Vipunen, vilket för sin del kommer att underlätta uppföljningen och analysen av även den aktuella propositionens konsekvenser vad gäller uppgifterna om övergångar och hur de utvecklas.

7 Specialmotivering

7.1 Lag om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner

1 §. I paragrafen föreskrivs det att lagen om vuxenutbildningsförmåner ska upphävas.

2 §. I paragrafen föreskrivs det om lagens ikraftträdande och om hur lagen ska tillämpas under övergångstiden.

I 1 mom. föreskrivs det om lagens ikraftträdande.

Om rätten till en vuxenutbildningsförmån hänförs sig till tiden före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas enligt 2 mom. på vuxenutbildningsförmånen de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. I 2 mom. föreskrivs det om rätten till vuxenutbildningsstöd när studierna inleds senast den 31 juli 2024. Om en person har inlett studier och stödperioden har inletts senast den 31 juli 2024 kan stöd betalas för 15 månader fram till utgången av 2025.

Senast den 31 mars 2026 ska det ansökas om utbetalning av vuxenutbildningsstöd. Detta gör det lättare att förutse behoven i anknytning till verkställigheten efter att övergångstiden har löpt ut.

År 2026 betalas det inte längre ut vuxenutbildningsstöd, även om sökanden ännu skulle ha kvar oanvända stödmånader.

Med studier som har inletts före utgången av juli 2024 och påbörjad stödperiod avses även situationer där vuxenutbildningsstöd söks i perioder, så att den första stödperioden som ska räknas med i den maximala stödtiden inföll exempelvis år 2023, och det nu skulle vara fråga om en stödperiod som börjar exempelvis i september 2024. Även i sådana situationer har stödperioden inletts före utgången av juli 2024.

I 3 mom. föreskrivs det om yrkesexamensstipendiet. Yrkesexamensstipendium kan beviljas till personer som avlägger examen senast den 31 juli 2024.

7.2 Lag om upphävande av lagen om alterneringsledighet

1 §. I paragrafen föreskrivs det att lagen om alterneringsledighet ska upphävas.

2 §. I paragrafen föreskrivs det om lagens ikraftträdande och om hur lagen ska tillämpas under övergångstiden. Om en person har inlett en alterneringsledighet medan lagen om alterneringsledighet ännu var i kraft är det möjligt att slutföra ledigheten trots att lagen om alterneringsledighet har upphävts.

I övergångsbestämmelsen föreskrivs det också om definitionen av Arbetskraftsmyndighet från och med den 1 januari 2025. Under riksdagens vårsession 2024 torde regeringen även lämna en regeringsproposition med förslag till lagstiftning om ändring av lagar som har relevans för omorganiseringen av Arbetskraftsservice, av Beredskapslagen och av lagen om offentlig Arbetskrafts- och företagsservice. Propositionen innehåller ändringar av de definitioner av Arbetskraftsmyndighet som finns i vissa lagar. Syftet med ändringarna är att möjliggöra en så ändamålsenlig skötsel av kommunernas uppgifter som möjligt. Ändringsbehovet gäller till denna del även 3 § 6 punkten i lagen om alterneringsledighet, men eftersom det i denna regeringsproposition föreslås att lagen om alterneringsledighet upphävs görs ändringen av definitionen av Arbetskraftsmyndighet i en övergångsbestämmelse.

7.3 Lag om finansiering av arbetslöshetsförmåner

1 §. Lagens syfte. I 1 mom. föreskrivs det om de förmåner som finansieras genom arbetslöshetsförsäkringspremier. Eftersom lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet upphävs föreslås det att momentet ändras så att vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendier och alterneringsersättning inte längre finansieras genom arbetslöshetsförsäkringspremier.

2 §. Arbetslöshetsförsäkringspremier. I 2 mom. föreskrivs det om bestämmandet av arbetslöshetsförsäkringspremierna. Enligt momentet ska arbetslöshetsförsäkringspremierna bestämmas så att Sysselsättningsfonden kan klara av finansieringen av de arbetslöshetsförmåner, det vuxenutbildningsstöd, den omställningspenning och den utbildning inom omställningsskyddet som den ansvarar för. Eftersom vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att momentet ändras så att vuxenutbildningsstödet inte längre beaktas när arbetslöshetsförsäkringspremierna ska bestämmas.

6 §. Finansieringen av övriga förmåner. I paragrafen föreskrivs det om det förfarande som gäller vid finansieringen av alterneringsersättningen. Eftersom lagen om alterneringsledighet upphävs föreslås det att paragrafen upphävs som onödig.

10 §. Sysselsättningsfondens uppgifter. I 1 mom. föreskrivs det om Sysselsättningsfondens uppgifter. Det föreslås att momentet ändras så att 7 punkten, dvs. att bevilja vuxenutbildningsstöd och yrkesexamensstipendier enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner, stryks från fondens uppgifter.

7.4 Lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

1 §. Lagens syfte. Lagen om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (387/2023) träder i kraft den 1 januari 2025. I 1 § i den lagen föreskrivs det om förmåner som finansieras genom arbetslöshetsförsäkringspremier. På grund av upphävandet av lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet föreslås det att 1 mom. ändras så att vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendier och alterneringsersättning inte längre finansieras genom arbetslöshetsförsäkringspremier.

7.5 Lag om utkomstskydd för arbetslösa

6 kap Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

4 §. *Lön som ligger till grund för löntagares inkomstrelaterade dagpenning.* Det föreslås att 3 mom. ändras. I momentet föreskrivs det om vilken inverkan vissa perioder av frånvaro från arbetet helt eller delvis har när den lön som ligger till grund för löntagarens inkomstrelaterade dagpenning ska bestämmas. Eftersom lagen om alterneringsledighet upphävs föreslås det att man i momentet stryker bestämmelsen om att den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen för en person som har fått alterneringsersättning bestäms utgående från situationen när alterneringsledigheten började, om inte personen har uppfyllt arbetsvillkoret i sin helhet efter det att alterneringsledigheten avslutades.

7.6 Lag om arbetslöshetskassor

26 §. *Andelarna av förvaltningskostnaderna.* I paragrafen föreskrivs det om statens och Sysselsättningsfondens andelar som betalas för arbetslöshetskassornas förvaltningskostnader. Eftersom lagen om alterneringsledighet upphävs föreslås det att bestämmelsen om de förvaltningskostnader som ska betalas på basis av alterneringsersättningar stryks. Dessutom föreslås det att de hänvisningar till arbetslöshetsförsäkringsfonden som finns i 1 och 2 mom. ändras så att de hänvisar till Sysselsättningsfonden, eftersom arbetslöshetsförsäkringsfondens namn har ändrats till Sysselsättningsfonden.

7.7 Lag om ordnande av arbetskraftsservice

I lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) föreskrivs det att det inte betalas lönesubvention eller sysselsättningsstöd för anställning av alterneringsledighetsvikarier. Det föreskrivs också om behandlingen av sådana kunduppgifter som hänför sig till alterneringsledigheter. Lagen ändras i överensstämmelse med att lagen om alterneringsledighet upphävs.

7.8 Lag om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter

I lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter (897/2009) föreskrivs det om de uppgifter som utvecklings- och förvaltningscenter har i anslutning till systemet med alterneringsledighet. Lagen ändras i överensstämmelse med att lagen om alterneringsledighet upphävs.

7.9 Lag om studiestöd

6 §. *Begränsningar i fråga om studiestödet.* I 1 mom. 2 punkten föreskrivs det att studiestöd inte beviljas den som får vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner. Enligt 2 mom. har en studerande som får vuxenutbildningsstöd under minst två månader utan avbrott dock rätt att få statsborgen för studielån. Eftersom vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att 1 mom. 2 punkten och 2 mom. upphävs som onödiga, i och med att vuxenutbildningsstödet framöver inte längre kommer att beaktas vid beviljandet av studiestöd.

15 §. *Statsborgen för studielån.* Enligt 1 mom. beviljas statsborgen för studielån studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner. Eftersom lagen om vuxenutbildningsförmåner upphävs och

vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att momentet ändras så att det inte längre innehåller en bestämmelse om beviljande av statsborgern för studielån till studerande som får vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner. I fortsättningen kan statsborgern för studielån alltså beviljas enbart studerande som får studiepenning enligt lagen om studiestöd.

15 a §. Lyftande av studielån. I 3 mom. anges reglerna för lyftande av studielån och antalet gånger som lånet kan lyftas. Enligt 1 punkten i det 3 mom. som har ändrats genom lag 1201/2023, och som träder i kraft den 1 augusti 2024, kan ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller till en person som får vuxenutbildningsstöd lyftas i en rat. Eftersom vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att 1 punkten ändras så att omnämmandet av att lyfta ett studielån som beviljats en person som får vuxenutbildningsstöd stryks.

16 §. Statsborgens belopp. Enligt 1 mom. 1 punkten är beloppet av statsborgern för studielån 850 euro per stödmånad för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd. Eftersom vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att omnämmandet av det belopp per stödmånad som är statsborgern för studielån för en studerande som får vuxenutbildningsstöd stryks i bestämmelsen.

23 §. Ansökan om och beviljande av studiestöd. Enligt 3 mom. kan den som får vuxenutbildningsstöd beviljas statsborgern för studielån räknat från ingången av den månad som föregår ansökningsmånaden. Eftersom vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att momentet upphävs som onödigt.

29 §. Ändringssökande. I 5 mom. föreskrivs det att i beslut där statsborgern för studielån har förvägrats på grund av att sökanden inte har beviljats vuxenutbildningsstöd, får ändring inte sökas genom besvär. Eftersom vuxenutbildningsstödet slopas föreslås det att momentet upphävs som onödigt.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

I statsrådets förordning om närings-, trafik och miljöcentralerna (1373/2018) föreskrivs det om Nylands arbets- och näringsbyrås riksomfattande behörighet att ge vissa arbetskraftspolitiska utlåtanden i anslutning till företagande vad gäller rätten för en person som är alterneringsledig att få alterneringsersättning. Ett bemyndigande att utfärda förordning finns i 15 § 2 mom. i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna, vilket från och med den 1 januari 2025 är upphävt genom lag 382/2022. Eftersom förordningen från och med den 1 januari 2025 redan är upphävd till denna del på grund av att bemyndigandet att utfärda förordning har upphävts är det inte nödvändigt att ändra förordningen på grund av de ändringar som föreslås i denna regeringsproposition.

9 Ikraftträdande

Lagarna föreslås till största delen träda i kraft den 1 augusti 2024.

Lagen om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner avses träda i kraft så snart som möjligt, dock senast den 1 juni 2024. Det är möjligt att få vuxenutbildningsstöd för studier som inleds senast den 31 juli 2024. En förutsättning för att få stöd är att stödperioden inleds senast den 31 juli 2024. Stöd kan fås fram till utgången av 2025. Studierna ska ha inletts i praktiken senast den 31 juli 2024. Yrkesexamensstipendium kan beviljas till personer som avlägger examen senast den 31 juli.

Alterneringsledigheter kan inledas senast den 31 juli 2024. De som inleder en alterneringsledighet senast detta datum har rätt att ta ut den maximala alterneringsledigheten på 180 kalenderdagar. För att alterneringsledigheten ska anses ha blivit inledd senast den 31 juli 2024 ska alterneringsavtalet lämnas in till arbets- och näringsbyrån och arbetsavtalet för den som ska vikariera den alterneringslediga börja gälla senast den 31 juli 2024.

Lagen om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och lagen om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter avses träda i kraft den 1 januari 2025. Orsaken till att ikraftträdandet är senare än för andra ändringar som föreslås är att organiseringsansvaret för arbetskraftsservicen överförs från staten till kommunerna vid ingången av 2025. Före det tillämpas de bestämmelser i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) som gäller alterneringsledighet. När det gäller lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter har arbets- och näringsförvaltningens utvecklings- och förvaltningscenter inga sådana uppgifter som avses i bestämmelsen före den 1 januari 2025.

Både lagen om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och lagen om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter innehåller övergångsbestämmelser. Om en alterneringsledighet skulle fortsätta efter att de nämnda lagarna har trätt i kraft, tillämpas i fråga om den förstnämnda lagen bestämmelserna i den form de hade i lag 380/2023 och i 114 § 1 mom. 9 punkten i lag 997/2023 på ledigheten. 3 a § 2 mom. 7 punkten i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter tillämpas i den form som den hade i lag 692/2023. Övergångstiden fortsätter i praktiken så länge som det är möjligt att hålla alterneringsledigheter. När det gäller behandlingen av kunduppgifter i anslutning till alterneringsledigheter fortsätter övergångstiden så länge som uppgifterna förvaras. Enligt 122 § i lagen om ordnande av offentlig arbetskraftsservice ska uppgifterna i princip raderas när fyra år har förflutit från det att personens kundrelation hos arbetskraftsmyndigheten upphörde.

Det föreslås att lagen om ändring av lagen om studiestöd ska träda i kraft den 1 augusti 2024. Enligt övergångsbestämmelsen i lagen om ändring av lagen om studiestöd tillämpas på den statsborgen för studielån som beviljas en studerande som får vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner för studier som inlets före ikraftträdandet av den föreslagna lagen och på lyftande av studielån och beviljande av studiestöd i fråga om en sådan studerande de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av lagen om ändring av lagen om studiestöd. En förutsättning för att få statsborgen för studielån är att studierna inleds senast den 31 juli 2024. Det är möjligt att få statsborgen för studielån och lyfta studielån till och med den 31 december 2025.

I lagen om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner föreslås det att om en person har inlett eller inleder studier och stödperioden för vuxenutbildningsstödet inleds senast den 31 juli 2024, kan stöd betalas fram till utgången av 2025. Följaktligen är också en förutsättning för att under övergångstiden få statsborgen för studielån enligt lagen om studiestöd att studierna inleds senast den 31 juli 2024. Vuxenutbildningsstöd kan användas i en eller flera perioder. Om en person har använt en del av den högst 15 månader långa stödperioden senast den 31 juli 2024, anses det att stödperioden har inlets senast den 31 juli 2024, och personen kan få stöd även för en stödperiod som inleds den 1 augusti 2024 eller efter det. I och med att vuxenutbildningsstöd kan fås högst fram till utgången av 2025, är det även möjligt att få statsborgen för studielån och att lyfta studielån högst fram till utgången av 2025. I fråga om beviljande av studiestöd till en person som får vuxenutbildningsstöd för studier som har inlets före ikraftträdandet av den

föreslagna lagen tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Detta betyder att med stöd av den gällande 6 § 1 mom. 2 punkten i lagen om studiestöd har en person som får vuxenutbildningsstöd inte heller efter att lagen har trätt i kraft rätt att få studiestöd, med undantag av statsborgen för studielån.

10 Verkställighet och uppföljning

Social- och hälsovårdsministeriet informerar om att lagarna har blivit antagna.

Särskilt när det gäller vuxenutbildningsstödet föreslås det i propositionen ändringar vars konsekvenser för lärandet under yrkeskarriären det finns anledning att följa hos olika grupper i syfte att bedöma hur sloandet av stödet inverkar på fenomenet att man samlar på sig utbildningar under yrkeskarriären eller på bristen på kunnigt folk i de sektorer där stödet har använts mycket, såsom pedagogik-, social- och hälsovårdssektorerna. När det gäller uppgifter om övergångar till andra yrken eller branscher blir uppföljning i framtiden möjlig exempelvis med hjälp av Utbildningsstyrelsens informationstjänst Vipunen, som Utbildningsstyrelsen nämner i sitt remissyttrande eller till exempel genom att använda matchningsgranskningar från Utbildningsstyrelsen och Prognostiseringsforum för kunnande (PFK).

11 Förhållande till andra propositioner

I lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice föreskrivs det att det inte betalas lönesubvention eller sysselsättningsstöd för anställning av alterneringsledighetsvikarier. Det föreskrivs också om behandlingen av sådana kunduppgifter som hänför sig till alterneringsledigheter. Från och med den 1 januari 2025 är lagen upphävd genom lagen om införande av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och vissa lagar som har samband med den (383/2023).

Enligt 11 § i den sistnämnda lagen tillämpas på service, stöd, subvention, ersättning eller understöd enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice de bestämmelser som var i kraft vid ikraftträdandet av lagen om ordnande av arbetskraftsservice, om servicen har börjat eller stödet, subventionen, ersättningen eller understödet har beviljats före ikraftträdandet av den lagen.

Det ovannämnda innebär i praktiken att det inte är nödvändigt att ändra lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice på grund av att det i denna regeringsproposition föreslås att lagen om alterneringsledighet upphävs. På alla perioder med lönesubvention eller sysselsättningsstöd som börjar senast den 31 december 2024 tillämpas bestämmelserna i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, och efter det tillämpas motsvarande bestämmelser i lagen om ordnande av arbetskraftsservice, vilka ändras på grund av att lagen om alterneringsledighet upphävs.

När det gäller behandlingen av kunduppgifter i anslutning till alterneringsledigheter tillämpas från och med den 1 januari 2025 de bestämmelser i lagen om ordnande av arbetskraftsservice som föreslås bli ändrade samt den övergångsbestämmelse som gäller dessa ändringar.

I 15 § 2 mom. i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna finns det ett bemyndigande att utfärda förordning med stöd av vilket det genom förordning av statsrådet får föreskrivas om skötseln av sådana uppgifter som ansluter sig till alterneringsledigheter inom verksamhetsområdet för fler än en arbets- och näringsbyrå. Bestämmelsen med bemyndigandet att utfärda förordning har genom lag 382/2022 upphävts från och med den 1 januari 2025, och

det är inte nödvändigt att ändra bestämmelsen på grund av att det i denna regeringsproposition föreslås att lagen om alterneringsledighet upphävs.

11.1 Samband med andra propositioner

Under vårsessionen 2024 torde regeringen lämna till riksdagen en regeringsproposition med förslag till lagstiftning om ändring av lagar som har relevans för omorganiseringen av arbetskraftsservicen, av beredskapslagen och av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. I den nämnda regeringspropositionen föreslås det ändringar av 112 § 1 mom. 2 punkten och 125 § 1 mom. 6 punkten i lagen om ordnande av arbetskraftsservice, vilka föreslås bli ändrade även i denna regeringsproposition. Om riksdagen godkänner de ändringar som föreslås i bägge regeringspropositionerna, måste ändringarna sammanjämkas under riksdagsbehandlingen av förslagen. I samband med det bör man beakta särskilt de övergångsbestämmelser som föreslås för bestämmelserna i denna regeringsproposition.

I regeringens proposition med förslag till lagstiftning om ändring av lagar som har relevans för omorganiseringen av arbetskraftsservicen, av beredskapslagen och av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice föreslås det även ändringar av de definitioner av arbetskraftsmyndighet som finns i vissa lagar. Syftet med ändringarna är att möjliggöra en så ändamålsenlig skötsel av kommunernas uppgifter som möjligt. Ändringsbehovet gäller till denna del även 3 § 6 punkten i lagen om alterneringsledighet. Ändringsbehovet har beaktats i en övergångsbestämmelse i den lag om upphävande av lagen om alterneringsledighet som föreslås i denna regeringsproposition. Om riksdagen inte godkänner förslaget om att upphäva lagen om alterneringsledighet bör en ändring som motsvarar övergångsbestämmelsen göras i 3 § 6 punkten i lagen om alterneringsledighet i samband med riksdagsbehandlingen.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till den första tilläggsbudgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Bakgrund

Syftet med propositionen är att genomföra en del av det som står skrivet i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering med målet att stärka den offentliga ekonomin och öka sysselsättningen. I propositionen föreslås att lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet upphävs och i och med detta kommer utbetalningen av vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendium och alterneringsersättning att upphöra.

De föreslagna bestämmelserna är av betydelse med tanke på 6 §, 16 § 2 mom., 18 § och 19 § 1, 3 och 4 mom. i grundlagen samt ILO:s konvention nr 140 om betald ledighet för studier (56/1992).

12.2 Jämlik behandling

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker inte bara ett krav på rättslig jämlikhet utan också tanken på faktisk jämställdhet. Den inrymmer ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall. (RP 309/1993 rd, s. 46). Kravet på jämlik behandling riktas också till lagstiftaren. Genom lag får medborgare eller

medborgargrupper inte godtyckligt ges en gynnsammare eller ogynnsammare ställning än andra.

I 6 § 2 mom. i grundlagen finns ett förbud mot diskriminering enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Förteckningen är inte uttömmande, eftersom diskriminering är förbjuden också om den har någon annan orsak som anknyter till en person än de som uttryckligen nämns i förteckningen. Ett exempel på sådana omständigheter är samhällelig ställning (se RP 309/1993 rd, s. 47, se t.ex. också GrUU 53/2016 rd och GrUU 31/2014 rd). Grundlagsutskottet har i sin praxis ansett att de jämlikhetsaspekter som avses i 6 § i grundlagen spelar en viss roll såväl när individerna ges fördelar eller rättigheter genom lag som när de påförs skyldigheter (se t.ex. GrUU 31/2014 rd). Likabehandlingsbestämmelsen kräver ändå inte att alla ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana.

I propositionen föreslås att lagen om vuxenutbildningsförmåner och lagen om alterneringsledighet upphävs.

Så som beskrivs i avsnitt 4.2.1.1 finns det skillnader i hur konsekvenserna av förslagen kommer att påverka män och kvinnor. Ändringarna påverkar kvinnor mer. Skillnaderna kan antas bero särskilt på genusstrukturer på arbetsmarknaden och på hur allmänt det är med studier som uppfyller villkoren för beviljande av vuxenutbildningsstöd och studieledighet eller alterneringsledighet bland kvinnorna.

12.3 Retroaktivitet

De föreslagna ändringarna av alterneringsledigheten och den ersättning som betalas för den samt av yrkesexamensstipendiet gäller situationer som uppstår efter att upphävandet av systemet har trätt i kraft, och genom propositionen ingriper man inte i situationer som uppstått innan en ändring trätt i kraft.

En tidsgräns till utgången av 2025 för mottagande av vuxenutbildningsstöd föreslås bli tillämpad också på vuxenutbildningsstöd där en 15 månader lång stödperiod har beviljats redan innan lagen om vuxenutbildningsförmåner upphävs som är senast den 1 juni 2024. I propositionen föreslås dessutom att om det är fråga om en ny stödperiod, som är högst 15 månader lång, krävs det för att vuxenutbildningsstöd ska beviljas att alla villkor för beviljandet uppfylls och själva stödperioden inleds senast den 31 juli 2024. Lagen om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner avses träda i kraft så snart som möjligt, senast den 1 juni 2024.

Man kan dock ansöka om vuxenutbildningsstöd för närvarande redan fyra månader innan den önskade stödperioden inleds, vilket betyder att det är möjligt att redan i april ansöka om en stödperiod som inleds den 1 augusti 2024, i maj om en stödperiod som inleds den 1 september och på motsvarande sätt i juni respektive juli om en stödperiod som inleds den 1 oktober eller den 1 november. När lagen har trätt i kraft finns det dessutom situationer där personer redan fått beslut om en 15 månader lång stödperiod som enligt gällande lagstiftning inte behöver användas inom någon viss tid, det vill säga att förmånen kan användas i perioder under en obegränsat lång tid till dess den maximala längden på 15 månader, till och med 30 månader om den används på deltid, har använts.

Under beredningen av propositionen har det ansetts nödvändigt att bedöma förslaget också med tanke på eventuell retroaktivitet.

I finländsk lagstiftning finns inget uttryckligt förbud mot retroaktiv lagstiftning, med undantag av förbudet mot retroaktiv kriminalisering i bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna i grundlagen. Enligt 15 § i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Enligt förarbetena till en revidering av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 67/I) framgår av bestämmelsen om egendomsskydd när en förmån omfattas av egendomsskyddet. Enligt den utlåtandepraxis av grundlagsutskottet som föregick revideringen har grundlagsutskottet betraktat sociala understöd och andra motsvarande förpliktelser för det allmänna som egendom som skyddas i regeringsformen endast när de har förfallit till betalning.

Vid bedömningen av om de föreslagna ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna om slopande av vuxenutbildningsstödet är förenliga med grundlagen bör beaktas att ett beslut om stödperiodens längd inte utgör en sådan förmånspost som har förfallit till betalning. Det handlar om ett avgörande som innefattar ett beslut om för vilken tid en persons studier möjliggör utbetalning av stöd. Förmånen betalas inte automatiskt ut på basis av ett så kallat förhandsbeslut, utan först enligt varje betalningsansökan och i samband med detta granskas de övriga villkoren för utbetalning av förmånen.

Förslaget om en tidsgräns för mottagande av vuxenutbildningsstöd, vid utgången av 2025, är däremot nödvändigt eftersom Sysselsättningsfonden utan en sådan gräns skulle bli tvungen att trots slopandet av förmånssystemet förvalta system för betalning av förmånen och upprätthålla personalens yrkeskompetens, om någon ansöker om förmånen senare, efter flera år. Den föreslagna tidsgränsen gör det dock möjligt att med en stödperiod som inleds senast den 31 juli 2024 studera med vuxenutbildningsstöd i 15 månader.

12.4 Kulturella rättigheter och rätt till social trygghet

Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Skyldigheten gäller undervisning från förskoleundervisning till vuxenutbildning. Ur individens synvinkel innebär detta ett erkännande av principen om utbildning under hela livstiden. Det handlar inte om en subjektiv rättighet utan lika möjligheter säkerställs enligt vad som närmare regleras i lag. (RP 309/1993 rd, s. 68/I)

Bestämmelsen i 16 § 2 mom. i grundlagen binder dock inte lagstiftaren till de rådande arrangemangen, utan ålägger myndigheterna en allmän förpliktelse att bland annat sörja för att medellöshet inte utgör ett hinder för att ta emot undervisning. Detta innebär inte nödvändigtvis avgiftsfri undervisning eller ett studiestödssystem i samma tappning som det nuvarande, om man på något annat sätt kan sörja för att mindre bemedlade har en realistisk möjlighet till utbildning. (RP 309/1993 rd, s. 68/II.) Rätten att oavsett medellöshet få annan än grundläggande utbildning ska säkerställas enligt vad som närmare bestäms genom lag. Regleringsförbehållet förutsätter att bestämmelser som tryggar denna rätt utfärdas på lagnivå, men överlåter åt lagstiftaren att bestämma bestämmelsens närmare innehåll (GrUB 10/1998 rd, s. 11/I och GrUU 14/2003 rd, s. 2/I).

Finland har ratificerat ILO-konventionen om betald ledighet för studier. Avtalet trädde i kraft för Finlands del den 24 februari 1993. Enligt konventionen avses med betald ledighet för studier ledighet som beviljas en arbetstagare för studieändamål under en bestämd period på arbetstid med åtnjutande av tillräckliga ekonomiska förmåner. Enligt konventionen ska beviljandet av betald studieledighet regleras genom nationell lagstiftning, genom kollektivavtal, genom skiljedom eller på annat sätt som är förenligt med nationell praxis. Åtgärder för betald ledighet för studier ska grundas på en regelbunden och tillräcklig finansiering i överensstämmelse med

nationell praxis. Det kan anses att systemet med studiestöd uppfyller förpliktelseerna enligt konventionen.

Enligt artikel 2 ska varje medlemsstat utforma och genomföra en politik som syftar till att genom metoder lämpade efter landets förhållanden och sedvanor och om så behövs stegvis främja beviljandet av betald studieledighet för a) utbildning på alla nivåer; b) allmänbildande, social och medborgerlig undervisning; c) facklig undervisning. Enligt artikel 3 ska denna politik vara ägnad att, om så krävs på olika sätt, bidra till a) förvärvande, förbättring och anpassning av de färdigheter som behövs för utövande av ett yrke eller en funktion, samt främjande av sysselsättning och anställningstrygghet inför den vetenskapliga och tekniska utvecklingen samt den ekonomiska och strukturella omvandlingen; b) arbetstagarnas och deras representanters sakkunniga och aktiva medverkan i företagets verksamhet och i samhällslivet; c) arbetstagarnas mänskliga, sociala och kulturella förkovran; och d) främjande i allmänhet av en lämplig återkommande undervisning och utbildning som gör det lättare för arbetstagarna att anpassa sig efter tidens krav.

Enligt artikel 4 ska denna politik ta hänsyn till landets och de olika verksamhetsområdenas utvecklingsnivå och speciella behov, och den ska samordnas med den allmänna politiken på sysselsättningens, undervisningens och utbildningens område liksom med arbetstidspolitiken, varvid i den mån så är lämpligt hänsyn ska tas till säsongmässiga variationer i arbetstidens längd och i arbetsvolymen.

Lagstiftningen om vuxenutbildningsstöd tillgodoser för sin del uppdraget i grundlagens 16 § 2 mom. (GrUU 6/2015 rd, GrUU 26/2013 rd, GrUU 14/2003 rd). Behov av ekonomiskt stöd är dock inget villkor för beviljande av vuxenutbildningsstöd. När det gäller vuxenutbildningsstödet påverkas bedömningen av att alla inte har rätt till vuxenutbildningsstöd. Ett villkor för att vuxenutbildningsstöd ska beviljas en löntagare eller företagare är att han eller hon har varit verksam i arbetslivet i minst åtta år. Dessutom förutsätts det i fråga om löntagare att de innan stödperioden inleds har haft ett anställningsförhållande såsom huvudsyssla i minst ett år hos samma arbetsgivare under en eller flera perioder och att löntagaren är studieledig eller har någon annan ledighet som beviljats på grund av utbildning. I lagen finns också villkor för den utbildning som ger rätt till vuxenutbildningsstöd. Även med det nuvarande systemet är det alltså många studerande som inte beviljas vuxenutbildningsstöd. Som det framgår av avsnitt 2.1.4 vuxenstuderande slutför sina studier i huvudsak vid sidan om arbete utan förmåner.

Studiestöd beviljas däremot varje finsk medborgare, eller person som kan jämföras med en finsk medborgare, som är i behov av stöd och som i Finland bedriver heltidsstudier under minst två månader i en följd efter fullgörandet av den grundläggande utbildningen. Allmänna villkor för beviljande av studiestöd är utöver ett behov av ekonomiskt stöd att den studerande har antagits till en läroanstalt, att han eller hon bedriver studierna på heltid och har framgång i studierna. Rätten till studiestöd har inga åldersbegränsningar. Studiestöd beviljas för studier utomlands, om studierna motsvarar sådana studier som stöds i Finland eller ingår i sådana studier i Finland som berättigar till studiestöd. Studiestödet består i huvudsak av studiepenning och statsborgen för studielån. Dessutom kan den som har avlagt högskole-examen inom utsatt tid få studielånkompensation och för en studielåntagare med låga inkomster kan räntorna betalas i form av ränteunderstöd av statens medel. Den som får studiestöd kan också ha rätt att få allmänt bostadsbidrag. Vidare har det ordnats så att studerande som avlägger en högskoleexamen får måltidsstöd för sina måltider. I fråga om annan utbildning än högskoleutbildning är måltiderna däremot avgiftsfria.

Studiestödet är lägre jämfört med inkomstrelaterat vuxenutbildningsstöd och lånebetonat. För andra studier finns det ingen maximal stödttid på samma sätt som för högskolestudier.

Studiestödet utgör heller inget alternativ till vuxenutbildningsstöd för studier vid en öppen högskola, om den studerande inte har rätt att avlägga en examen eller om studiestödsåren för högskolestudier har tagit slut. Det är inte heller något alternativ för höginkomsttagare på grund av dess inkomstgränser. Dessutom har studiestödet en maximal stödåren för högskolestudier. Studier med arbetslöshetsförmån är inte heller en stödform som ersätter sloandet av vuxenutbildningsstödet, eftersom det kräver arbetslöshet.

Andelen högskoleutbildade av dem som fått vuxenutbildningsstöd är högre än bland de sysselsatta i allmänhet. Det maximala antalet studiestödsåren för högskolestudier begränsas i praktiken heltidsstudier med studiestöd till en lägre och en högre högskoleexamen. Studiestödsåren för högskolestudier kan således endast sådana vuxenstuderande ha som inte alls har använt studiestöd för högskolestudier eller de vuxenstuderande som under sina tidigare högskolestudier inte använt alla stödåren. Om en vuxenstuderandes studiestödsåren för högskolestudier tagit slut, har den studerande fått stöd för sina studier av offentliga medel och då kan de rättigheter som tryggas i 16 § 2 mom. i grundlagen anses vara tillgodosedda för den studerande.

Bedömningen är att sloandet av vuxenutbildningsstödet inte står i strid med rättigheterna i 16 § 2 mom. i grundlagen bara för att studerande endast kan få studiestöd för studier vid en öppen högskola, om de har rätt att avlägga en högskoleexamen. Det allmänna åläggs ingen skyldighet i 16 § 2 mom. att trygga rätten till en viss typ av studier eller studiehelheter.

Man kan få studiestöd trots att man har förvärvsinkomster och på så sätt kan man fortsätta förvärvsarbete och studera. Bedömningen är att sloandet av vuxenutbildningsstödet inte strider mot rättigheterna i 16 § 2 mom. i grundlagen bara för att studiestödet inte är ett alternativ för höginkomsttagare på grund av stödets inkomstgränser och med beaktande av personens förmåga att ansvara för sin försörjning under studietiden och sparmålen inom statsfinanserna. Inkomstkontroll i enlighet med lagen om studiestöd har i grundlagsutskottets utlåtandep Praxis inte bedömts strida mot 16 § 2 mom. i grundlagen.

Sloandet av vuxenutbildningsstödet kan, med tanke på tillgodoseendet av den rättighet som avses i 16 § 2 mom., ha konsekvenser för de personer som inte har rätt till studiestöd och deras möjlighet att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själva. I avsnitt 2.1.2 i propositionen konstateras att år 2021 var bruttolönen före stödet för en person som fått vuxenutbildningsstöd för en genomsnittlig löntagare omkring 2 980 euro i månaden och omkring hälften av stödtagarna tjänade tidigare 2 500–3 650 euro. Bland alla löntagare var medianen för totallönen år 2021 3 315 euro per månad. Med beaktande av att mottagare av vuxenutbildningsstöd frivilligt minskar sin arbetstid och sänker sin normala förvärvsinkomst på grund av studierna, är bedömningen att sloandet av systemet med vuxenutbildningsstöd har endast mindre konsekvenser med tanke på de rättigheter som tryggas i 16 § 2 mom. i grundlagen oavsett medellöshet för de personer som inte har rätt till studiestöd. Eftersom de som studerar med vuxenutbildningsstöd är etablerade på arbetsmarknaden och eftersom ett villkor för vuxenutbildningsstödet är att arbetet minskar, kan man anta att den som redan nu frivilligt minskar sin arbetstid och sänker sin förvärvsinkomst utan stöd som finansieras med offentliga medel också i fortsättningen planerar sin ekonomi i tillräcklig mån för att trygga sin försörjning under studietiden.

På basis av 19 § 2 mom. i grundlagen garanteras var och en genom lag rätt att få sin grundläggande försörjning tryggad vid till exempel arbetslöshet. När det gäller vuxenutbildningsstödet är det inte fråga om sådan rätt till social trygghet som tryggas i 19 § i grundlagen och inte heller en sådan grundtrygghetsförmån som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen. De ändringar i utkomstskyddet för arbetslösa som trädde i kraft den 1 januari 2024

(RP 73/2023 rd) påverkar inte de förmåner som betalas till dem som får vuxenutbildningsstöd eller är studielediga, eftersom den som är studieledig inte är arbetslös.

Enligt 19 § 1 mom. i grundlagen har alla som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig försörjning och omsorg. Det föreskrivs i 19 § 3 mom. i grundlagen att det allmänna ska stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Enligt 19 § 4 mom. ska det allmänna främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende. Den sociala tryggheten för stöd till boende är av betydelse för de grundläggande fri- och rättigheterna, framför allt med avseende på 19 § 4 mom. i grundlagen.

Förmånstagarna förmodas inte övergå till andra förmåner eller bli utan inkomster eller arbetslösa till följd av slopandet av vuxenutbildningsstödet, utan de antas fortsätta i det arbete som de skulle ha blivit studielediga från om de fått stöd. Slopandet av vuxenutbildningsstödet kan dock ha konsekvenser också med tanke på den försörjning som tryggas i 19 § i grundlagen, särskilt för de vuxenstuderande som inte har rätt till studiestöd. Det är möjligt att slopandet av vuxenutbildningsstödet i någon mån ökar behovet av andra stöd, såsom allmänt bostadsbidrag och det utkomststöd som avses 19 § 1 mom. Detta bedöms främst gälla sådana vuxenstuderande i hushåll bestående av en vuxen eller i ensamförsörjarhushåll som frivilligt minskar sin arbetstid och sänker sin förvärvsinkomst på grund av studierna. Ändringarna i det allmänna bostadsbidraget från och med 2024 (RP 74/2023 rd), inbegripet den uteblivna indexjusteringen av det allmänna bostadsbidraget (RP 75/2023 rd), bedöms påverka de disponibla inkomsterna för de här hushållen. Ändringarna i utkomststödet år 2024 (RP 58/2023 rd) bedöms inte gälla hushåll som använder vuxenutbildningsstöd.

Bostadsbidrag och utkomststöd är hushållsspecifika förmåner och de andra hushållsmedlemmarnas inkomster påverkar förmånsbeloppet. Beaktandet av inkomster från de andra medlemmarna i samma hushåll kan, om inkomsterna är höga, leda till att rätt till bostadsbidrag och utkomststöd saknas. Inkomster från en annan arbetande vuxen i hushållet hindrar i regel betalning av allmänt bostadsbidrag. För dem som trots slopandet av vuxenutbildningsstödet minskar arbetstiden och sänker sin förvärvsinkomst på grund av studier överför slopandet av vuxenutbildningsstödet ansvaret för försörjningen under studietiden på de studerande själva och eventuellt på deras familjemedlemmar och arbetsgivare. De här personerna har också i fortsättningen rätt till den sociala trygghet som tryggas i 19 § i grundlagen, om de uppfyller villkoren för detta.

Den uteblivna indexjusteringen av studiepenningen minskar studiepenningens köpkraft (RP 75/2023 rd). Beloppet av statsborgen för studielån höjs dock den 1 augusti 2024 (RP 80/2023 rd), vilket kompenserar den uteblivna indexjusteringens inverkan på studiestödtagarnas disponibla inkomster.

Uppskattningsvis 56 procent av dem som får vuxenutbildningsstöd har minderåriga barn. De lagändringar i barnbidraget som trädde i kraft den 1 januari 2024 påverkar en del vuxenstuderande (RP 75/2023 rd). Barnbidraget för barn under 3 år, ensamförsörjartillägget till barnbidraget och barnbidraget för det fjärde barnet och de påföljande barnen har höjts. Dessa ändringar i barnbidraget ökar de disponibla inkomsterna för en del vuxenstuderande. Försörjarförhöjningen till studiepenningen höjs från och med den 1 januari 2024, vilket förbättrar de ekonomiska förutsättningarna för heltidsstudier för studerande som är vårdnadshavare till ett barn (RP 80/2023 rd).

Slopandet av yrkesexamensstipendiet anses inte medföra sådana ändringar som är av central betydelse vid bedömningen av ärendet med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

På de grunder som anges ovan bedömer man att i regel avgiftsfria studier, studiestöd och den eventuella rätten att under tiden för vuxenstudier få stöd enligt 19 § i grundlagen som helhet fullgör de skyldigheter som gäller de kulturella rättigheterna i 16 § 2 mom. i grundlagen och i ILO:s konvention. När man utöver det som konstaterats ovan beaktar att propositionen också med tanke på konventionen har ett godtagbart sysselsättningsfrämjande syfte, är bedömningen att det inte finns några konstitutionella hinder för slopandet av vuxenutbildningsstödet.

12.5 Näringsfrihet och rätt till arbete

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Det allmänna ska sörja för skyddet av arbetskraften. Enligt 2 mom. i paragrafen ska det allmänna främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete.

Bestämmelsen om främjande av sysselsättningen i 18 § 2 mom. i grundlagen är till sin natur ett konstitutionellt uppdrag för det allmänna. I bestämmelsen tas det inte ställning till det urval av metoder som ska användas i skötseln av sysselsättningen, utan det allmänna ges betydande prövningsrätt i fråga om hur sysselsättningen bäst kan främjas. Skyldigheten att främja sysselsättningen innebär också att det allmänna ska sträva efter att förhindra uppkomsten av grupper som permanent är utan arbete. (RP 309/1993 rd)

Finland har ratificerat den av Internationella arbetsorganisationen, nedan ILO, år 1988 antagna konventionen nr 168, nedan ILO:s konvention 168, som gäller främjande av sysselsättning och skydd vid arbetslöshet. I ingressen till ILO:s konvention 168 framhålls vikten av arbete och produktiv sysselsättning i varje samhälle, både på grund av de resurser de skapar för samhället och också på grund av den inkomst de ger arbetstagarna, den sociala roll de ger och den självkänsla som arbetstagarna får genom dem. Vidare konstateras det i ingressen att det är nödvändigt att anta nya internationella normer för främjande av full, produktiv och fritt vald sysselsättning med alla lämpliga medel, innefattande socialförsäkring.

De ändringar som föreslås i propositionen stärker sysselsättningen med uppskattningsvis 10 000 personer.

Eftersom de föreslagna ändringarna bedöms främja sysselsättningen, kan propositionen anses grundlagsenlig med tanke på 18 § 2 mom.

12.6 Sammanfattning

Syftet med denna proposition är att balansera den offentliga ekonomin och att höja sysselsättningsgraden.

Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis kan statsfinansiella sparmål under en lågkonjunktur vara en godtagbar grund för att i viss mån också göra ingrepp i nivån på de grundlagsfästa rättigheterna (se GrUB 25/1994 rd och t.ex. GrUU 21/2016 rd och GrUU 10/2015 rd). Inte heller då får bestämmelserna sammantaget äventyra tillgodoseendet av en grundläggande fri- och rättighet som tryggas i grundlagen (GrUU 10/2015 rd).

Propositionen ingår i en helhet som regeringen valt för att stärka de offentliga finanserna. Läget för de offentliga finanserna har försvårats betydligt av att den ekonomiska tillväxten i Finland under de senaste drygt tio åren har varit svag jämfört med tidigare och jämfört med de övriga nordiska länderna och EU:s genomsnitt. Under de kommande åren försämras förutsättningarna för ekonomisk tillväxt av den demografiska utvecklingen. Våra offentliga finanser har uppvisat

underskott sedan 2009. Utan betydande förändringar i den ekonomiska politiken kommer skuldkvoten att fortsätta öka under 2020-talet.

Även om statens förmåga att hantera skulderna fortsättningsvis är god, kommer den att försämrats kontinuerligt om de offentliga finanserna inte stärks. Eventuella kriser under de kommande åren kan medföra situationer där det allmänna på grund av budgetrestriktioner inte kan reagera ändamålsenligt på kriserna. I sådana situationer blir staten tvungen att alltför plötsligt skära ned de offentliga utgifterna och strama åt beskattningen. Vid sidan av lågkonjunkturen kan också sparmålet för statsfinanserna anses vara en godtagbar orsak till att i viss mån skära i nivån på utkomstförmånerna i en situation där det råder en långvarig strukturell obalans mellan utgifterna och inkomsterna inom den offentliga ekonomin.

Enligt finansministeriet är underskottet i de offentliga finanserna stort och ökar skuldsättningen i Finland, och därför krävs det snabba och betydande åtgärder under de följande åren för att stabilisera skuldkvoten i de offentliga finanserna. Med hänsyn till det internationellt sett höga skattetrycket i Finland och målet att trygga förutsättningarna för ekonomisk tillväxt kommer balanseringen enligt finansministeriet inte helt att kunna genomföras genom en skärpt beskattning.

Regeringens mål att balansera de offentliga finanserna förutsätter också direkta sparåtgärder. Med ekonomisk hållbarhet i de offentliga finanserna strävar regeringen efter att det allmänna i fortsättningen bättre ska kunna svara för sina förpliktelser. I syfte att balansera de offentliga finanserna har propositionen som målsättning att direkt minska utgifterna för vuxenutbildningsstöd, yrkesexamensstipendium och alturneringsersättning och öka sysselsättningen. Även om propositionen försämrar nivån på förmåner för kontinuerligt lärande, påverkar den dock inte rätten att få studiestöd under studietiden i de fall när villkoren för detta är uppfyllda, och den försämrar inte heller denna förmån. Av de föreslagna ändringarna i vuxenutbildningsstödet kan det uppstå effekter som kan anses vara retroaktiva, eftersom förslaget delvis kan gälla situationer som uppstått innan lagen slutgiltigt har trätt i kraft. Det kan anses finnas en godtagbar samhällelig grund för avgränsningarna i propositionen och de valda metoderna torde kunna anses vara nödvändiga för att nå målen med propositionen.

Enligt regeringen kan lagarna stiftas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen anser att det är motiverat att inhämta ett utlåtande om propositionen av grundlagsutskottet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om upphävande av lagen om vuxenutbildningsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000).

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om rätten till en vuxenutbildningsförmån hänför sig till tiden före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på beviljande av vuxenutbildningsförmånen de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Rätten att få vuxenutbildningsstöd gäller för studier som inleds senast den 31 juli 2024. En förutsättning för att få stöd är att stödperioden inleds senast den 31 juli 2024. Stöd kan fås högst till och med den 31 december 2025. Utbetalning av stöd ska sökas senast den 31 mars 2026.

Rätt till yrkesexamensstipendium föreligger om den examen som berättigar till yrkesexamensstipendium har avlagts senast den 31 juli 2024.

2.

Lag

om upphävande av lagen om alterneringsledighet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna lag upphävs lagen om alterneringsledighet (1305/2002).

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

På alterneringsledigheter som börjat före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Med arbetskraftsmyndighet avses från och med den 1 januari 2025 den myndighet vid kommunen eller samkommunen som avses i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) och som ansvarar för att ordna arbetskraftsservice inom sitt verksamhetsområde, samt en tjänsteinnehavare som med stöd av ett sådant avtal som avses i 13 § 2 mom. i den lagen sköter uppgifter som arbetskraftsmyndigheter har enligt denna lag.

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998) 6 § och 10 § 1 mom. 7 punkten, sådana de lyder, 6 § i lag 1301/2002 och 10 § 1 mom. 7 punkten i lag 678/2002, och
ändras 1 § 1 mom., 2 § 2 mom. och 10 § 1 mom. 6 punkten, sådana de lyder, i lag 678/2022, som följer:

1 §

Lagens syfte

Arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) finansieras genom en statsandel som motsvarar grundtrygghetsandelen, genom arbetslöshetsförsäkringspremier enligt denna lag, genom arbetsgivarens självriskpremier för utkomstskyddet för arbetslösa (*självriskpremier*) samt genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) så som föreskrivs i denna lag. I arbetspensionslagstiftningen avsedda arbetspensionstillägg och försäkringspremier, i lönegarantilagen (866/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (1108/2000) avsedd lönegaranti, i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd omställningspenning och i 5 a kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) avsedd utbildning inom omställningsskyddet finansieras med avgifter enligt denna lag så som föreskrivs i denna lag.

2 §

Arbetslöshetsförsäkringspremier

Arbetslöshetsförsäkringspremierna ska bestämmas så att Sysselsättningsfonden som avses i denna lag kan klara av finansieringen av de arbetslöshetsförmåner, den omställningspenning och den utbildning inom omställningsskyddet som den ansvarar för samt överföringarna av betalningsandelar enligt 23, 23 a och 24 §.

10 §

Sysselsättningsfondens uppgifter

Sysselsättningsfonden har till uppgift att

6) verkställa ersättningar enligt lagen om ersättning för utbildning (1140/2013).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om en alterneringsledighet eller en stödperiod för vuxenutbildningsstöd har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på alterneringsersättningen och vuxenutbildningsstödet de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag

om ändring av en lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (387/2023) 1 §
1 mom. som följer:

1 §

Lagens syfte

Arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) finansieras genom en statsandel, genom en finansieringsandel för hemkommunen för mottagaren av arbetslöshetsdagpenning, genom arbetslöshetsförsäkringspremier och arbetsgivares självriskpremier för utkomstskyddet för arbetslösa (*självriskpremier*) enligt denna lag samt genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) så som föreskrivs i denna lag. I arbetspensionslagstiftningen avsedda arbetspensionstillägg och försäkringspremier, i lönegarantilagen (866/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (1108/2000) avsedd lönegaranti, i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd omställningspenning och i 8 kap. i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) avsedd utbildning inom omställningsskyddet finansieras med avgifter enligt denna lag så som föreskrivs i denna lag.

Denna lag träder i kraft den

20 .

5.

Lag

om ändring av 6 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 6 kap. 4 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1457/2016, som följer:

6 kap.

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

4 §

Lön som ligger till grund för löntagares inkomstrelaterade dagpenning

Den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen för en person som får eller som har fått invalidpension i form av delpension eller deltidspension bestäms utgående från situationen när utbetalningen av pensionen började. Om personens arbetsvillkor enligt 5 kap. 3 § uppfylls i sin helhet efter det att utbetalningen av pensionen upphört, uträknas den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen dock i enlighet med 1 mom. i denna paragraf. Vad som föreskrivs ovan gäller den som har fått deltidstillägg enligt lagen om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002) eller har haft partiell vårdledighet eller vars lön har sänkts för viss tid på uppsägningsgrunder enligt 7 kap. 3 § i arbetsavtalslagen eller på basis av ett skriftligt avtal som gäller personalen och som av produktionsorsaker eller av ekonomiska orsaker ingåtts på arbetsplatsen.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Om en alterneringsledighet har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på alterneringsledigheten de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag

om ändring av 26 § i lagen om arbetslöshetskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) 26 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 1190/2009 och 942/2012, som följer:

26 §

Andelarna av förvaltningskostnaderna

Såsom statens andel och Sysselsättningsfondens andel som hänför sig till förvaltningskostnaderna betalas

1) ett belopp som motsvarar den i 6 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivna grunddagpenningen för varje påbörjat hundratal medlemmar; det år då arbetslöshetskassans stadgar första gången blivit fastställda och det därpå följande året är statens andel dock dubbel, och

2) 0,35 procent av de av kassan under det närmast föregående kalenderåret betalda arbetslöshetsdagpenningarna samt kostnadsersättningarna enligt 9 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) för vilka statens andel eller Sysselsättningsfondens andel betalas.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 _____.

Om en alterneringsledighet har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på alterneringsersättningen de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

7.

Lag

om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) 84 § 4 mom., 95 § 2 mom. 8 punkten och 125 § 1 mom. 5 punkten och
ändras 95 § 2 mom. 6 och 7 punkten, 112 § 1 mom. 2 punkten, 114 § 1 mom. 9 punkten och 125 § 1 mom. 6 punkten, av dem 114 § 1 mom. 9 punkten sådan den lyder i lag 997/2023, som följer:

95 §

Sysselsättningsstöd avseende personer som fyllt 55 år

Sysselsättningsstöd beviljas inte om

6) lönen för den som anställs med stödet bestäms enbart utifrån arbetsresultatet, eller
7) det anställningsförhållande som stödet är avsett för har börjat innan beslut om beviljande av stöd har fattats.

112 §

Användningsändamål för kunduppgifter

Uppgifter om kunder och om producenter av arbetskraftsservice får användas

2) för skötsel av de uppgifter som i lagen om främjande av integration, lagen om utkomstskydd för arbetslösa, lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, lagen om yrkesutbildning och lagen om Jobbkanalen Ab föreskrivs för arbetskraftsmyndigheter eller för utvecklings- och förvaltningscentret,

114 §

Uppgifter som får behandlas

Följande uppgifter som gäller enskilda kunder får behandlas:

9) utredningar, arbetskraftspolitiska utlåtanden, andra utlåtanden och meddelanden som gäller utkomstskydd för arbetslösa; de nämnda uppgifterna samt uppgifter som är nödvändiga för att ge arbetskraftspolitiska utlåtanden och andra utlåtanden kan behandlas också då en fysisk person inte är enskild kund,

125 §

Beviljande av användarrättigheter till den riksomfattande helheten av kundinformationssystem

Användarrättigheter till den riksomfattande helheten av kundinformationssystem får beviljas personer anställda vid Arbetskraftsmyndigheter, Utvecklings- och Förvaltningscentret, Arbets- och Näringsministeriet eller regionförvaltningsverk som sköter

6) uppgifter inom tillsyn, utveckling, uppföljning, statistikföring, prognostisering eller styrning och som hänför sig till sådana tjänster, stöd eller kundprocesser som avses i 1–3 punkten eller till systemet för utkomstskydd för arbetslösa,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om en alterneringsledighet har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på beviljande av lönesubvention och sysselsättningsstöd för anställning av vikarier de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På användning av sådana kunduppgifter som hänför sig till alterneringsledighet och på behandling av sådana uppgifter om enskilda kunder som hänför sig till alterneringsledighet och på beviljande av användarrättigheter som gäller dessa uppgifter tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

8.

Lag

om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter (897/2009) 3 a § 2 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 692/2023, som följer:

3 a §

Utvecklings- och förvaltningscentrets uppgifter

Utvecklings- och förvaltningscentret ska dessutom

7) ge Arbetskraftsmyndigheterna stöd när det gäller att utveckla systemet med Arbetskraftsservice och ge dem juridisk rådgivning med avseende på verkställigheten av lagen om ordnande Arbetskraftsservice (380/2023), lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om främjande av integration (681/2023), och

Denna lag träder i kraft den _____ 20__ .

På utvecklings- och förvaltningscentrets uppgifter i anslutning till alterneringsledighet tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

9.

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om studiestöd (65/1994) 6 § 1 mom. 2 punkten, 6 § 2 mom., 23 § 3 mom. och 29 § 5 mom., sådana de lyder, 6 § 1 mom. 2 punkten i lag 1213/2019, 6 § 2 mom. och 29 § 5 mom. i lag 1277/2000 samt 23 § 3 mom. i lag 792/2007, och
ändras 15 § 1 mom., 15 a § 3 mom. 1 punkten och 16 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 15 § 1 mom. i lag 451/2020 samt 15 a § 3 mom. 1 punkten och 16 § 1 mom. 1 punkten i lag 1201/2023, som följer:

15 §

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag.

15 a §

Lyftande av studielån

Studielån lyfts enligt följande:

1) ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt eller för vetenskapliga påbyggnadsstudier kan lyftas i en rat,

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är

1) 850 euro för högskolestuderande,

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

På den statsborgen för studielån som beviljas en studerande som får vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000) för studier som inletts före ikraftträdandet av denna lag och på lyftande av studielån och beviljande av studiestöd i fråga om en sådan studerande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. En förutsättning för att få statsborgen för studielån är att studierna inleds senast den 31 juli 2024. Det är möjligt att få statsborgen för studielån och lyfta studielån till och med den 31 december 2025.

Helsingfors den 15 februari 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Arbetsminister Arto Satonen

3.

Lag

om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (555/1998) 6 § och 10 § 1 mom. 7 punkten, sådana de lyder, 6 § i lag 1301/2002 och 10 § 1 mom. 7 punkten i lag 678/2002, och ändras 1 § 1 mom., 2 § 2 mom. och 10 § 1 mom. 6 punkten, sådana de lyder, i lag 678/2022, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens syfte

Arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) och *alterneringsersättning enligt lagen om altermningsledighet (1305/2002)* finansieras genom en statsandel som motsvarar grundtrygghetsandelen, genom arbetslöshetsförsäkringspremier enligt denna lag, genom arbetsgivarens självriskpremier enligt utkomstskyddet för arbetslösa (*självriskpremier*) och genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) så som föreskrivs i denna lag. De arbetspensionstillägg och försäkringspremier som avses i *arbetspensionslagstiftningen, de vuxenutbildningsstöd som avses i lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000) i fråga om andra än företagare och yrkesexamensstipendier i fråga om andra än i tjänste- eller anställningsförhållande till staten varande personer*, den lönegaranti som avses i lönegarantilagen (866/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (1108/2000), den omställningspenning som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och den utbildning inom omställningsskyddet som avses i 5 a kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice finansieras

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens syfte

Arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) finansieras genom en statsandel som motsvarar grundtrygghetsandelen, genom arbetslöshetsförsäkringspremier enligt denna lag, genom arbetsgivarens självriskpremier för utkomstskyddet för arbetslösa (*självriskpremier*) samt genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) så som föreskrivs i denna lag. I arbetspensionslagstiftningen avsedda arbetspensionstillägg och försäkringspremier, i lönegarantilagen (866/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (1108/2000) avsedd lönegaranti, i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd omställningspenning och i 5 a kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) avsedd utbildning inom omställningsskyddet finansieras med avgifter enligt denna lag så som föreskrivs i denna lag.

Gällande lydelse

med avgifterna enligt denna lag så som föreskrivs i denna lag.

2 §

Arbetslöshetsförsäkringspremier

Arbetslöshetsförsäkringspremierna ska bestämmas så att Sysselsättningsfonden som avses i denna lag kan klara av finansieringen av de arbetslöshetsförmåner, *det vuxenutbildningsstöd*, den omställningspenning och den utbildning inom omställningsskyddet som den ansvarar för samt överföringarna av betalningsandelar enligt 23, 23 a och 24 §.

6 §

Finansieringen av övriga förmåner

I fråga om finansieringen av alterneringsersättning enligt lagen om alterneringsledighet iaktas i tillämpliga delar vad som i 4 och 8 § bestäms om arbetslöshetsdagpenning.

10 §

Sysselsättningsfondens uppgifter

Sysselsättningsfonden har till uppgift att

- 1) finansiera de förmåner som avses i 1 § till den del staten och de enskilda arbetslöshetskassorna inte svarar för dem,
- 2) fastställa och uppbära de arbetslöshetsförsäkringspremier som avses i 2 § och övervaka att de förpliktelser i anslutning till arbetslöshetsförsäkringspremierna som föreskrivs i denna lag uppfylls,
- 3) fastställa och ta ut den omställningsskyddspremie som avses i 4 a kap. och den självriskpremie som avses i 8 a kap.,
- 4) sköta Sysselsättningsfondens tillgångar så att de ger intäkter och så att tillgångarna tryggas på det sätt att fondens likviditet är tryggad samt göra upp en placeringsplan för

Föreslagen lydelse

2 §

Arbetslöshetsförsäkringspremier

Arbetslöshetsförsäkringspremierna ska bestämmas så att Sysselsättningsfonden som avses i denna lag kan klara av finansieringen av de arbetslöshetsförmåner, den omställningspenning och den utbildning inom omställningsskyddet som den ansvarar för samt överföringarna av betalningsandelar enligt 23, 23 a och 24 §.

6 §

Finansieringen av övriga förmåner

(upphävs)

10 §

Sysselsättningsfondens uppgifter

Sysselsättningsfonden har till uppgift att

Gällande lydelse

placeringen av fondens medel som är tillräcklig med tanke på arten av fondens placeringsverksamhet,

5) sköta återbetalningar och återkrav som avses i artiklarna 65.6 och 65.7 i grundförordningen beträffande arbetslöshetsdagpenningar som betalats till personer som varit medlemmar i en arbetslöshetskassa,

6) verkställa ersättningar enligt lagen om ersättning för utbildning (1140/2013),

7) bevilja vuxenutbildningsstöd och yrkesexamensstipendier enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner.

Föreslagen lydelse

6) verkställa ersättningar enligt lagen om ersättning för utbildning (1140/2013).
(upphävs)

—————
*Denna lag träder i kraft den 20 .
Om en alterneringsledighet eller en stödperiod för vuxenutbildningsstöd har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på alterneringsersättningen och vuxenutbildningsstödet den lag som gällde vid ikraftträdandet.*

4.

Lag

om ändring av en lag om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (387/2023) 1 §
1 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens syfte

Arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) finansieras genom en statsandel, genom en finansieringsandel för hemkommunen för mottagaren av arbetslöshetsdagpenning, genom arbetslöshetsförsäkringspremier och arbetsgivares självriskpremier för utkomstskyddet för arbetslösa (*självriskpremier*) enligt denna lag samt genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) så som föreskrivs i denna lag. *Alterneringsersättning enligt lagen om altemneringsledighet (1305/2002) finansieras genom en statsandel, genom arbetslöshetsförsäkringspremier enligt denna lag och genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor så som föreskrivs i denna lag.* I arbetspensionslagstiftningen avsedda arbetspensionstillägg och försäkringspremier, i *lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000) avsedda vuxenutbildningsstöd i fråga om andra än företagare och yrkesexamensstipendier i fråga om andra än i tjänste- eller anställningsförhållande till staten varande personer,* i lönegarantilagen (866/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (1108/2000) avsedd lönegaranti, i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd omställningspenning och i 8 kap. i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) avsedd utbildning inom omställningsskyddet finansieras med avgifter enligt denna lag så som föreskrivs i denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens syfte

Arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) finansieras genom en statsandel, genom en finansieringsandel för hemkommunen för mottagaren av arbetslöshetsdagpenning, genom arbetslöshetsförsäkringspremier och arbetsgivares självriskpremier för utkomstskyddet för arbetslösa (*självriskpremier*) enligt denna lag samt genom medlemsavgifter enligt lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) så som föreskrivs i denna lag. I arbetspensionslagstiftningen avsedda arbetspensionstillägg och försäkringspremier, i lönegarantilagen (866/1998) och lagen om lönegaranti för sjömän (1108/2000) avsedd lönegaranti, i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd omställningspenning och i 8 kap. i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) avsedd utbildning inom omställningsskyddet finansieras med avgifter enligt denna lag så som föreskrivs i denna lag.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 6 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002) 6 kap. 4 § 3 mom., sådant det lyder i lag 1457/2016, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

6 kap.

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

Arbetslöshetsdagpenningens belopp och varaktighet

4 §

4 §

Lön som ligger till grund för löntagares inkomstrelaterade dagpenning

Lön som ligger till grund för löntagares inkomstrelaterade dagpenning

Den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen för en person som får eller som har fått invalidpension i form av delpension eller deltidspension bestäms utgående från situationen när utbetalningen av pensionen började. Om personens arbetsvillkor enligt 5 kap. 3 § uppfylls i sin helhet efter det att utbetalningen av pensionen upphört, uträknas den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen dock i enlighet med 1 mom. Vad som *bestäms* ovan gäller den som har varit *alterneringsledig enligt lagen om alterneringsledighet (1305/2002)* eller har fått deltidstillägg enligt lagen om offentlig arbetskraftsservice eller har haft partiell vårdledighet eller vars lön har sänkts för viss tid på uppsägningsgrunder enligt 7 kap. 3 § i arbetsavtalslagen eller på basis av ett skriftligt avtal som gäller personalen och som av produktionsorsaker eller av ekonomiska orsaker ingåtts på arbetsplatsen.

Den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen för en person som får eller som har fått invalidpension i form av delpension eller deltidspension bestäms utgående från situationen när utbetalningen av pensionen började. Om personens arbetsvillkor enligt 5 kap. 3 § uppfylls i sin helhet efter det att utbetalningen av pensionen upphört, uträknas den lön som ligger till grund för den inkomstrelaterade dagpenningen dock i enlighet med 1 mom. i denna paragraf. Vad som föreskrivs ovan gäller den som har fått deltidstillägg enligt lagen om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002) eller har haft partiell vårdledighet eller vars lön har sänkts för viss tid på uppsägningsgrunder enligt 7 kap. 3 § i arbetsavtalslagen eller på basis av ett skriftligt avtal som gäller personalen och som av produktionsorsaker eller av ekonomiska orsaker ingåtts på arbetsplatsen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .
Om en alterneringsledighet har börjat före
ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på
alterneringsledigheten den lag som gällde vid
ikraftträdandet.

6.

Lag

om ändring av 26 § i lagen om arbetslöshetskassor

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) 26 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 1190/2009 och 942/2012, som följer:

Gällande lydelse

26 §

Andelarna av förvaltningskostnaderna

Såsom statens andel och arbetslöshetsförsäkringsfondens andel som hänför sig till förvaltningskostnaderna betalas

1) ett belopp som motsvarar den i 6 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivna grunddagpenningen för varje påbörjat hundratal medlemmar; det år då arbetslöshetskassans stadgar första gången blivit fastställda och det därpå följande året är statens andel dock dubbel, och

2) 0,35 procent av de av kassan under det närmast föregående kalenderåret betalda arbetslöshetsdagpenningarna, *alternersersättningarna enligt lagen om alternersersättning (1305/2002) och kostnadsersättningarna enligt 9 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) för vilka statens andel eller arbetslöshetsförsäkringsfondens andel betalas.*

Föreslagen lydelse

26 §

Andelarna av förvaltningskostnaderna

Såsom statens andel och *Sysselsättningsfondens* andel som hänför sig till förvaltningskostnaderna betalas

1) ett belopp som motsvarar den i 6 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivna grunddagpenningen för varje påbörjat hundratal medlemmar; det år då arbetslöshetskassans stadgar första gången blivit fastställda och det därpå följande året är statens andel dock dubbel, och

2) 0,35 procent av de av kassan under det närmast föregående kalenderåret betalda arbetslöshetsdagpenningarna samt kostnadsersättningarna enligt 9 kap. 1 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012) för vilka statens andel eller *Sysselsättningsfondens* andel betalas.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Om en alternersersättning har börjat före
ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på
alternersersättningen den lag som gällde
vid ikraftträdandet.*

7.

Lag

om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) 84 § 4 mom., 95 § 2 mom. 8 punkten och 125 § 1 mom. 5 punkten och
ändras 95 § 2 mom. 6 och 7 punkten, 112 § 1 mom. 2 punkten, 114 § 1 mom. 9 punkten och 125 § 1 mom. 6 punkten, av dem 114 § 1 mom. 9 punkten sådan den lyder i lag 997/2023, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

84 §

84 §

Villkor som gäller anställningsförhållandet

Villkor som gäller anställningsförhållandet

Lönesubvention beviljas inte för anställning av i 9 § i lagen om alterneringsledighet (1305/2002) avsedda vikarier.

(upphävs)

95 §

95 §

Sysselsättningsstöd avseende personer som fyllt 55 år

Sysselsättningsstöd avseende personer som fyllt 55 år

Sysselsättningsstöd beviljas inte om

Sysselsättningsstöd beviljas inte om

6) lönen för den som anställs med stödet bestäms enbart utifrån arbetsresultatet,

6) lönen för den som anställs med stödet bestäms enbart utifrån arbetsresultatet, eller

7) det anställningsförhållande som stödet är avsett för har börjat innan beslut om beviljande av stöd har fattats, eller

7) det anställningsförhållande som stödet är avsett för har börjat innan beslut om beviljande av stöd har fattats.

8) den som anställs är en sådan vikarie som avses i 9 § i lagen om alterneringsledighet.

(upphävs)

112 §

112 §

Användningsändamål för kunduppgifter

Användningsändamål för kunduppgifter

Uppgifter om kunder och om producenter av arbetskraftsservice får användas

Uppgifter om kunder och om producenter av arbetskraftsservice får användas

2) för skötsel av de uppgifter som i lagen om främjande av integration, lagen om

Gällande lydelse

2) för skötsel av de uppgifter som i lagen om främjande av integration, lagen om utkomstskydd för arbetslösa, *lagen om alterneringsledighet*, lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, lagen om yrkesutbildning och lagen om Jobbkanalen Ab föreskrivs för arbetskraftsmyndigheter eller för utvecklings- och förvaltningscentret,

114 §

Uppgifter som får behandlas

Följande uppgifter som gäller enskilda kunder får behandlas:

9) utredningar, arbetskraftspolitiska utlåtanden, andra utlåtanden och meddelanden som gäller utkomstskydd för arbetslösa *eller alterneringsledighet*; de nämnda uppgifterna samt uppgifter som är nödvändiga för att ge arbetskraftspolitiska utlåtanden och andra utlåtanden kan behandlas också då en fysisk person inte är enskild kund,

125 §

Beviljande av användarrättigheter till den riksomfattande helheten av kundinformationssystem

Användarrättigheter till den riksomfattande helheten av kundinformationssystem får beviljas personer anställda vid arbetskraftsmyndigheter, utvecklings- och förvaltningscentret, arbets- och näringsministeriet eller regionförvaltningsverk som sköter

5) *uppgifter enligt lagen om alterneringsledighet*,

6) uppgifter inom tillsyn, utveckling, uppföljning, statistikföring, prognostisering

Föreslagen lydelse

utkomstskydd för arbetslösa, lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, lagen om yrkesutbildning och lagen om Jobbkanalen Ab föreskrivs för arbetskraftsmyndigheter eller för utvecklings- och förvaltningscentret,

114 §

Uppgifter som får behandlas

Följande uppgifter som gäller enskilda kunder får behandlas:

9) utredningar, arbetskraftspolitiska utlåtanden, andra utlåtanden och meddelanden som gäller utkomstskydd för arbetslösa; de nämnda uppgifterna samt uppgifter som är nödvändiga för att ge arbetskraftspolitiska utlåtanden och andra utlåtanden kan behandlas också då en fysisk person inte är enskild kund,

125 §

Beviljande av användarrättigheter till den riksomfattande helheten av kundinformationssystem

Användarrättigheter till den riksomfattande helheten av kundinformationssystem får beviljas personer anställda vid arbetskraftsmyndigheter, utvecklings- och förvaltningscentret, arbets- och näringsministeriet eller regionförvaltningsverk som sköter

(upphävs)

6) uppgifter inom tillsyn, utveckling, uppföljning, statistikföring, prognostisering eller styrning och som hänför sig till sådana tjänster, stöd eller kundprocesser som avses i

Gällande lydelse

eller styrning och som hänför sig till sådana tjänster, stöd eller kundprocesser som avses i 1–3 punkten, till systemet för utkomstskydd för arbetslösa eller till systemet för alterneringsledighet,

Föreslagen lydelse

1–3 punkten eller till systemet för utkomstskydd för arbetslösa,

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om en alterneringsledighet har börjat före ikraftträdandet av denna lag, tillämpas på beviljande av lönesubvention och sysselsättningsstöd för anställning av vikarier de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

På användning av sådana kunduppgifter som hänför sig till alterneringsledighet och på behandling av sådana uppgifter om enskilda kunder som hänför sig till alterneringsledighet och på beviljande av användarrättigheter som gäller dessa uppgifter tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

8.

Lag

om ändring av 3 a § i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna samt om närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter (897/2009) 3 a § 2 mom. 7 punkten, sådan den lyder i lag 692/2023, som följer:

Gällande lydelse

3 a §

*Utvecklings- och förvaltningscentrets
uppgifter*

Utvecklings- och förvaltningscentret ska
dessutom

7) ge Arbetskraftsmyndigheterna stöd när det gäller att utveckla systemet med Arbetskraftsservice och ge dem juridisk rådgivning med avseende på verkställigheten av lagen om ordnande Arbetskraftsservice (380/2023), lagen om utkomstskydd för arbetslösa, *lagen om altemneringsledighet* (1305/2002) och lagen om främjande av integration (681/2023),
och

Föreslagen lydelse

3 a §

*Utvecklings- och förvaltningscentrets
uppgifter*

Utvecklings- och förvaltningscentret ska
dessutom

7) ge Arbetskraftsmyndigheterna stöd när det gäller att utveckla systemet med Arbetskraftsservice och ge dem juridisk rådgivning med avseende på verkställigheten av lagen om ordnande Arbetskraftsservice (380/2023), lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om främjande av integration (681/2023), och

*Denna lag träder i kraft den 20 .
På utvecklings- och förvaltningscentrets
uppgifter i anslutning till altemneringsledighet
tillämpas de bestämmelser som gällde vid
ikraftträdandet.*

9.

Lag

om ändring av lagen om studiestöd

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om studiestöd (65/1994) 6 § 1 mom. 2 punkten, 6 § 2 mom., 23 § 3 mom. och 29 § 5 mom., sådana de lyder, 6 § 1 mom. 2 punkten i lag 1213/2019, 6 § 2 mom. och 29 § 5 mom. i lag 1277/2000 samt 23 § 3 mom. i lag 792/2007, och
ändras 15 § 1 mom., 15 a § 3 mom. 1 punkten och 16 § 1 mom. 1 punkten, sådana de lyder, 15 § 1 mom. i lag 451/2020 samt 15 a § 3 mom. 1 punkten och 16 § 1 mom. 1 punkten i lag 1201/2023, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

2) får vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000),

En studerande som får vuxenutbildningsstöd under minst två månader utan avbrott har dock rätt att få statsborgen för studielån.

15 §

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag eller vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner.

15 a §

Lyftande av studielån

Studielån lyfts enligt följande:
1) ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt, för vetenskapliga påbyggnadsstudier eller till en

Föreslagen lydelse

6 §

Begränsningar i fråga om studiestödet

Studiestöd beviljas inte den som

(upphävs)

(upphävs)

15 §

Statsborgen för studielån

Statsborgen för studielån beviljas studerande som får studiepenning enligt denna lag.

15 a §

Lyftande av studielån

Studielån lyfts enligt följande:
1) ett studielån som beviljats för avläggande av examen vid en utländsk läroanstalt eller för vetenskapliga påbyggnadsstudier kan lyftas i en rat,

Gällande lydelse

person som får vuxenutbildningsstöd kan lyftas i en rat,

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är

1) 850 euro för högskolestuderande och för den som får vuxenutbildningsstöd,

23 §

Ansökan om och beviljande av studiestöd

Den som får vuxenutbildningsstöd kan dock beviljas statsborgen för studielån räknat från ingången av den månad som föregår ansökningsmånaden.

29 §

Ändringssökande

I beslut där statsborgen för studielån har förvägrats på grund av att sökanden inte har beviljats vuxenutbildningsstöd, får ändring inte sökas genom besvär.

Föreslagen lydelse

16 §

Statsborgens belopp

Beloppet av statsborgen för studielån per stödmånad är

1) 850 euro för högskolestuderande,

23 §

Ansökan om och beviljande av studiestöd

(upphävs)

29 §

Ändringssökande

(upphävs)

*Denna lag träder i kraft den 20 .
På den statsborgen för studielån som beviljas en studerande som får vuxenutbildningsstöd enligt lagen om vuxenutbildningsförmåner (1276/2000) för studier som inletts före ikraftträdandet av denna lag och på lyftande av studielån och beviljande av studiestöd i fråga om en sådan studerande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. En förutsättning för att få statsborgen för studielån är att studierna inleds senast den 31 juli 2024. Det är möjligt att få statsborgen för studielån och lyfta studielån till och med den 31 december 2025.*

